శ్రీ వేంకటేశ్వర ప్రాచ్యపరిశోధనాలయ గ్రంథమాల : సంఖ్య 57

సంపాదకులు :— శ్రీ జీరెడ్డి చెన్నారెడ్డి, ఎం. ఏ.

తాళ్ళపాక కీర్తనలు

(స్వరసహితము)

[illegible]

[illegible]

రెండవ సంపుటము

శ్రీ వేంకటేశ్వర ప్రాచ్యపరిశోధనాలయమున సంగీతవాఙ్మయపరిశోధకుఁడగు

రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ

స్వరపఱిచినవి.

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం బోర్డు ఆఫ్ ట్రస్టీస్‌వారి తరపున

ఎగ్జిక్యూటివ్ ఆఫీసరుగారగు

శ్రీ చెలికాని అన్నారావు, బి. ఏ. గారి అనుమతిని

ప్రకటింపఁబడినది.

౧౯౫౭

గుంటూరు

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానము

సర్వస్వామ్య సంకలితము.

24319

అన్నమయ్య ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాలయము
అన్నమయ్యవీధి. గుంటూరు-4

రెండవ సంపుటము. మొదటి ముద్రణము.

250 ప్రతులు.

తి. తి. దే. ముద్రణాలయమున
ముద్రితము
తిరుపతి.

శ్రీ

క॥ పావనములు హరిభక్తివి
భావనములు సర్వమంత్ర పరమరహస్యో
ద్భావనములు గాయకనిక
రావనములు తాళ్ళపాక యన్నయపదముల్.

క॥ రంజనములు దుర్గుణగణ
భంజనములు విమలకమలభవజనక గుణా
సంజనములు సుజ్ఞానధ
నాంజనములు తాళ్ళపాక యన్నయపదముల్.

క॥ వేదంబులు పౌరాణిక
వాదంబులు వరకవిత్వవాణీ వీణా
నాదంబులు కృతసుజనా
హ్లాదంబులు తాళ్ళపాక యన్నయపదముల్.

క॥ లక్షణములు పదకవితా
రక్షణములు వివిధకుకవిరాజీ మదసం
మోక్షణములు వేంకటపతి
వీక్షణములు తాళ్ళపాకవిభు సత్కవితల్.

(చినతిరుమలాచార్యుని ' సంకీర్తనలక్షణము

విషయసూచిక

	పుట
౧. పీఠిక	౫—౬
౨. సంకీర్తనల అకారాది సూచిక	౭—౮
౩. రాగలక్షణములు	౯—౨౩
౪. సంకీర్తనములు	౧—౨౧౨

★

శ్రీ

పీఠిక

కొంత విలంబమైనను ఇప్పటికి స్వరపఱిచిన యీ తాళ్ళపాకపాటల రెండవ సంపుటమును వెలువఱుప(గలిగినందుకు శ్రీనివాసుని సంకల్ప సిద్ధతను స్మరించి ధన్యవాదములర్పించుచున్నాను.

ఇందు మఱి యే(బదిన్నాల్గు సంకీర్తనల రాగతాళగతులూహించి స్వర సంయోజన చేయ(బడినది. ఇప్పటికి మొదటి సంపుటమున సంకల్పించిన అష్టోత్తరశతమను సాంప్రదాయికసంఖ్య పూర్తియైనది. ఇంకొక యష్టోత్తర శతపూజయైనను చేయునాశయున్నది. కాని చేయించుకొనువా(డు శ్రీనివాసు(డు. 'పాలుపోసిపెంచిన నాపాలి వేంకటేశ నేతోలుబొమ్మ(జుమ్మీ' అన్న అన్నమాచార్యుని అమృతవాక్కు (౪౩—వ సంకీ.) నాకిందు స్మరణీయము.

ఇందలి సంకీర్తనలన్నియు అన్నమాచార్యులవే. అధ్యాత్మ శృంగార సంకీర్తనలు రెండును సంగ్రహింప(బడినవి. వీని నేఱుకొనుటకు నాభావనా సౌకర్యము తప్ప వేఱుకారణమేమియు లేదు.

మొదటి సంపుటమందు లేని తొమ్మిది క్రొత్తరాగములిందు చేరినవి. నాశక్తిననుసరించి వాని స్వరూపమును వివరించు ప్రయత్నముచేసినాను. మొదటి సంపుటమందలి నా స్వరరచనను విశ్వాసముతో అంగీకరించి ఆపద్ధతిలోనే పాడి, ఈ సంకీర్తనల వ్యాప్తికితోడుపడిన — పడుచున్న గాయన గాయనీమణులకు నా కృతజ్ఞత తెల్పుకొనుచున్నాను. ఈ సంపుటమందలివి గూడ అట్లే వారనుగ్రహింతురని నాయాశంస.

నాయీ యల్పకైంకర్యమును గొప్పగా భావించి మన్నించిన శ్రీతిరుమల తిరుపతి దేవస్థాన నిర్వాహకులు శ్రీచెలికాని అన్నారావుగారు శ్రీవేంకటేశ్వరుని పూర్ణానుగ్రహమునకును సాధన్యవాదములకును పాత్రులు.

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థాన ముద్రాశాలవారు ఈ చిక్కైనపనిని ఇంతయందముగా నిర్వహించుటయందు చూపిన శ్రద్ధయు ఓర్పును నాకృతజ్ఞతను చూరగొన్నవి.

శ్రీ వేంకటేశ్వర ప్రాచ్యవిద్యా పరిశోధనాలయము, తిరుపతి.
23—10—1956.

రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ,
సంగీతవాఙ్మయ పరిశోధకుడు.

శ్రీః

సంకీర్తనల అకారాది సూచిక

సంకీర్తన	రాగము	పుటసంఖ్య
అదివో అల్లది	శ్రీరాగం	౭౭
ఆఁకలివేళల	ముఖారి	౧౬౧
ఆటవారిఁగూడి	కన్నడగౌళ	౪౨
ఆసమీఁదవిసు	ఆహిరి	౧౮౨
ఇటుగరుడనినీ	నాట	౨౧
ఇన్నిచేఁతల	కర్ణా-దేవగాంధారి	౭౦
ఇప్పుడిటుకల	భూపాళం	౨౮
ఉప్పవడముగా	ధన్యాసి	౬౬
ఎంతవిభవము	ధన్యాసి	౬౩
ఎందరికి మోహిం	నారణిదేశాక్షి	౧౦౫
ఎందరివలపించె	లలిత	౧౯౭
ఎన్నిబాధలఁబెట్టి	శ్రీరాగం	౮౧
ఎవ్వరెవ్వరివాఁడో	నాట	౧౭
ఎవ్వారులేరు	వరాళి	౧౯౦
ఏతదఖిలంబు	శ్రీరాగం	౮౫
ఏదియునులేని	నాట	౧౩
ఏమీనెఱఁగని	ముఖారి	౧౬౫
ఓహోదేందేం	రామక్రియ	౨౦౬
కడలుడిపినీ	శుద్ధవసంతం	౯౭
కడుపెంతతా	గుండక్రియ	౩౯
కమలారమణ	కేదారగౌళ	౧౧౮
కలియుగమెటు	మాళవిగౌళ	౪౬
కొనరో కొనరో	శంకరాభరణం	౧౩౪
చూడఁజూడమాణి	వరాళి	౧౯౩
చూడుఁడిందఱి	భైరవి	౧
చూపులోపలిచూ	ముఖారి	౧౫౮
చెటవట్టేవేరా	తెలుఁగుకాంభోజి	౧౦౯
చెడచెడ్డమనసు	ఆహిరి	౧౭౭

సంకీర్తన	రాగము	పుటసంఖ్య
ఛీఛీనరులదేటి	శంకరాభరణం	౧౩౦
దిమ్మరిగాకేల	సామంతం	౧౨౬
దీనుఁడనేను	శుద్ధవసంతం	౧౦౧
నగుమొగముతో	మాళవి	౫౦
నాతప్పులోఁగొన	సాళంగనాట	౮౯
నీడలచూపులు	శంకరాభరణం	౧౩౮
నీయంతనీవె	దేశీయదేవగాంధారి	౫౪
నీవెంతనేనెంత	ముఖారి	౧౫౪
నేర్చితినీవును	శంకరాభరణం	౧౪౨
పరమాత్ముని	కేదారగౌళ	౧౧౪
పలుకుఁదేనెల	సాళంగనాట	౯౩
పసలేని యీబ్రదుకు	ముఖారి	౧౭౩
పుట్టినట్టెయున్న	ధన్యాసి	౫౯
భక్తికొలఁదివాఁడే	రామక్రియ	౨౦౧
భారమైనవేఁప	కర్ణా-దేవగాంధారి	౭౩
మరలిమరలి	రామక్రియ	౨౦౯
మొదలుండఁగొన	భైరవి	౬
రాకుంపేమాను	కాంభోది	౧౫౦
రూకలైమాడలై	గుండక్రియ	౩౫
వలపులదాడి	కాంభోది	౧౪౫
వలపుపోకారణ	సామంతం	౧౨౨
వలెననువారిదె	మలహరి	౩౧
వాదలవాదల	వరాళి	౧౮౫
విన్నపాలు విన	భూపాళం	౨౪
సేవింతురాయితని	ముఖారి	౧౬౯
హరిఁగొలిచియు	భైరవి	౧౦

శ్రీ

తాళ్ళపాక పాటలు

* ఈ ౨-వ సంపుటమందలి పదములకాధారమైన రాగములకు లక్షణవివృతి·

౧. కర్ణాటక దేవగాంధారి

'నామ సామ్యం తు కాసాంచిత్ భిన్నానామపి లక్ష్యతః' - కొన్ని రాగములకు లక్షణమందు భేదమున్నను ఒకటే పేరుండును - అని శార్ఙ్గదేవుఁడు రత్నాకరమున చెప్పెను. (అధ్యా. ౨. ౪౬.) అట్టి వానిలో ఈ దేవగాంధారి యొక్కటి. కాని రత్నాకరము మొదలగు ప్రాచీనలక్షణ గ్రంథములలో దీనిపేరు గానరాదు. నారదుని 'సంగీత మకరందము' న ఇది నిషాదవర్జ్యమైన షాడవరాగమని, గాంధారము దీని గ్రహస్వరమని, ప్రాతఃకాలమున పాడఁదగినదని కలదు. (౩ పా; ప. ౧౦, ౪౦.) కాని తక్కిన వివరములేవియు అందు లేవు. మఱి ఆ గ్రంథకర్త కాలముగూడ నికరముగా తెలియదు.

బయకార రామామాత్యుఁడు 'స్వరమేళకళానిధి' లో దేవగాంధారము శ్రీరాగమేళమందు పుట్టినదని, అధమజాతిరాగమని మాత్రము చెప్పెను. (ప్రక. ౪ - ౧౯; ప్రక. ౫ - ౧౧.) దీని స్వరములు ఇప్పటి ఖరహరప్రియవే యని ఇందువలన తేలినదంతే.

పోలూరి గోవిందకవి 'రాగతాళ చింతామణి' లో ఇదేమాట చెప్పినాఁడు. (ఆశ్వా. ౪ - ౧౩, ౫౮.) కాని వివరముగా లక్షణమియ్యలేదు.

గోవింద దీక్షితుఁడు 'సంగీత సుధ' యందును, (ప. ౮౬౮ మొదలు) కుమారుఁడు వేంకటమఖి 'చతుర్దండీ ప్రకాశిక' యందును (రాగప్ర - ౩౨, ౬౩.) అంతే చెప్పి దీనికి గ్రహము అంశము న్యాసమును షడ్జమే అని, సంపూర్ణరాగమని, మాత్రము విశేషమును తెలిపినారు.

దీనికి విరుద్ధముగా 'సంగీతపారిజాతము' న అహోబలుఁడు, భైరవరాగమున రి - ప స్వరములు లేవని, దానికి గ - ని స్వరములు తీవ్రములని, ధైవతము కోమలమని, చెప్పి, ఆ రాగము సంపూర్ణమైనప్పుడు దేవగాంధారి యగునన్నాఁడు. రిషభముమాట చెప్పలేదు గాని అదిగూడ ధైవతమువలె కోమలమే యని అతనిభావమూహింపవచ్చును. అనఁగా ఇప్పటి మాళవగౌళ మేళమన్నమాట. దేవగాంధారికి గాంధారము గ్రహస్వరమని, షడ్జము అంశమని, రిషభము గ్రహస్వరమైనప్పుడు ఆరోహమందు గాంధారము కూడదని వచించి

---

* మొదటి సంపుటమున నిర్వచింపఁబడిన రాగములకు లక్షణము ఇచ్చుట ఇయ్యలేదు.

నాఁడు. ఈ రాగము పగలు రెండవజాముపైన పాడఁదగినదట. (ప. ౩౪౬, ౩౫౮, ౩౭౯, ౪౬౦.) 'సరిగమ పధనిస-సనిధప మగరి గరిసని సా' అని లక్ష్యము సూచించినాఁడు.

సోమనాథుఁడు 'రాగవిబోధము'న స్పష్టముగా ఇది మాళవగౌడమేళమున చేరిన దన్నాడు. మరి యెప్పుడైనను దీనిని పాడవచ్చునట. అతఁడిచ్చిన లక్ష్యము ప్రకారము ఇందు ఆరోహమున గాంధారము లేదు. (వివేకము ౫ - ౧౬౨.).

పై రెండు భిన్నదేవగాంధారులలో మొదటిదే - ఖరహరప్రియస్వరములు గలదే - ప్రాచీనులు గ్రహించినదనవచ్చును. పురందరదాసులు రచించిన యీ రాగపు 'సూళాది' యొకటి సస్వరముగా సుబ్బరామదీక్షితులు 'సంగీత సంప్రదాయ ప్రదర్శిని'లో ప్రకటించినారు. (పు. ౫౭౭.) అందే వెంకటమఖిపేరి గీతమొకటి, పెద్దదాసరి రచించిన కీర్తనయొకటి కూడ ప్రకటింపఁబడినది. ఈ రాగమునే లక్షించుచు తులజామహారాజు 'సంగీత సారామృతము'లో పై సూళాది ప్రథమ స్వరపంక్తినే ఉదాహరించెను. కనుక తాళ్ళపాకవారి కాలమున ఈ రాగమే వ్యవహారమునందు ఎక్కువగా నుండినదనవచ్చునేమో!

ఇఁక ఈనాఁడు వ్యాప్తిలోనున్న, శంకరాభరణమేళజన్యమై ఔడవ సంపూర్ణమైన, దేవగాంధారిని గూర్చి ఈ తాళ్ళపాక పాటల మొదటి సంపుటములో కొంత వివరింపఁబడినది. ఆ రాగమునకు రక్తిని ప్రసాదించిన మహనీయులు శ్రీ త్యాగరాజ ముద్దుస్వామిదీక్షితులు. అందును త్యాగరాజురచనలు అనన్యసామాన్యములు. కాని అంతకు ఎంతో మునుపే ఈ రాగము రూపుగొన్నది అని తలఁచుట కవకాశమున్నది. కనుకనే తాళ్ళపాక సంకీర్తనలు కొన్ని దానియందును కొన్ని దీనియందును పొదిగింపఁ బ్రయత్నము చేసితిని.

ఈ రెండవదానిని 'దేశీయదేవగాంధారి'గా సుబ్బరామదీక్షితులు పేర్కొన్నారు. (పు. ౧౦౦౬) కనుక మొదటి దానిని 'కర్ణాటక దేవగాంధారి' అనవచ్చునని యూహించి అట్లే పేర్కొన్నాను * ఇప్పటి దీని స్వరూపనిర్ణయమునకు ఆ దీక్షితుల సంప్రదాయమే ఆధారము.

'సరి సగగమ పధ పనినిసా - సానిధపామ మాగ గరిసా' అని దీని సంచారము. అవరోహమున ధప - రిస సంచారము ఎట్లును కలదు కనుక ఆరోహమున సరిస - పధప అను వక్రసంచారము చూపవలసిన పనిలేదు. ఆరోహణమున రి - ధ లు లేవు గనుక అవరోహణమందవి యున్నను నిలుకడలేక వట్టి అనువాదులుగానే పనిచేయును. సనిధా - మగరీ అని వానిలో రాగవాక్యమును నిలుపరాదు. షడ్జము నందుకొనుటకు ఋష

* కాని యీ పేరు ఇదివఱకే ఇంకొకరాగమునకు ఎవరో పెట్టినారు. తచ్చూరి సింగరాచార్యుల 'గాయకలోచనము' ఈ పేరిటి రాగమును పేర్కొన్నది. అది ౨౧-వ కీరవాణి మేళమున జనించి 'ని̤సగమపా - ధాపమగరిసని̤' అను సంచారము గల క్షుద్ర రాగము. (పు. ౫౮.) ఈ విషయము నాకిటీవలనే గోచరించినది.

షమును, పంచమము నందుకొనుటకు ధైవతమును ఊఁతగా వచ్చును, అంతే. గ - మ - ని స్వరములు తమతమ చోట్లలో దిట్టముగా దీర్ఘముగా, జంటలుగా నిలిచి స్ఫురించును. రి - ధ లు గూడ అవరోహగతిలో జంటలుగా మెఱుఁగిచ్చును. ధైవతమునకు రిషభముతో మాత్రమే సంవాదము. రిషభమునకు పంచమముతో అంతకంటె దృఢమైన సంవాదముగూడఁ గలదు గనుక ధైవతమునకంటె దానికిరాగమున చొఱవ కొంత యెక్కువగా నిచ్చినను రంజనగానేయుండును. అట్లే సగసా - మగసా - సనిపా - పనిపా - ఇట్లు రి - ధ లను త్రోసినను రక్తి చెడదు. గ - మ - ని స్వరములను కంపిత గమక భేదములతో ఊఁచినచో రాగము స్వరూపము మందగించును.

త్యాగయ్యగారి సుప్రసిద్ధమైన 'నగుమోము' అను కృతి ప్రకృతమీ రాగమందే నిలిచినది. ఆహిరి రాగపు రూపాంతరమై ఆభేరి అనుపేర, 'సమగమపస - సనిధపమగరిస' అను శుద్ధధైవతముతోడి సంచారమును పట్టుకొన్న ఆరాగము, రిషభ సంవాదమువలన ధైవతము సహజముగా తీవ్రమైపోఁగా, పేరుమాత్రము వదలలేదుగాని, పూర్తిగానే ఈ ప్రాచీన దేవగాంధారిలో కలసిపోయినది.

౨. కేదారగౌళ

దీని నిర్వచనము మొదటి సంపుటమున ఇయ్యఁబడినది. (పు. ౬.) అందు ఈ 'రాగమంత ప్రాచీనముగాదు' అన్నమాటను సహృదయవిమర్శకులొకరు ఆక్షేపించిరి. ఎంతో ప్రాచీనకాలమునుండియు ఈ రాగము జనప్రియమై పురాణ ప్రవచన నాటకాదులలో వ్యాప్తిలోనున్నదనియు, ద్రావిడ సంప్రదాయమున దీనికి 'గాంధార పంచమము' అను పేరు కలదనియు, సుమారు రెండువందల యేండ్లక్రింది వ్రాఁత పుస్తకమొకదానిలో 'గాంధార పంచమమనఁగా కేదారగౌళయే' యని యున్నదనియు వారన్నారు. కాని రత్నాకరమందు గాంధారపంచమము నిర్వచించుచు శార్ఙ్గదేవుఁడు ఇచ్చిన లక్షణ లక్ష్యములను చూచితిమేని ఇప్పటి కేదారగౌళకును దానికిని సంబంధములేదని తెలియఁగలము. (అధ్యా. ౨, ౧౦౩.) అతఁడు కేదారగౌళను పేర్కొనలేదుగాని 'గాంధారపంచమి' అను మతొక్క రాగమును లక్షించిన వ్యాఖ్యాత కల్లినాథుఁడు (పు. ౧౧౪.) మూలకర్త పేర్కొన్న 'దేశవాల' రాగము కేదారగౌళయే అని వ్రాసినాఁడు. (౨ - ౧౧.)

౩. గుండక్రియ

గుండక్రియ, గుండక్రి, గుణకరి, గుండకృతి, గౌండక్రి, గౌడక్రి - ఇత్యాదిగా ఈ పేరు పలుమార్పులు చెందినది. ప్రాయశః దీని ప్రాచీనరూపము గౌడక్రియ కావచ్చును. తుట్టతుదకు 'గుండక్రియ' అనఁగా గుండ్లను కరఁగించు శక్తిగలది అను వింత వ్యాఖ్యానమునకుఁగూడ ఇది దారితీసినది. మతంగుఁడు దీనిని పేర్కొనలేదు.

రాగాంగ భాషాంగోపాంగ క్రియాంగములని పూర్వకాలమందొక రాగ విభాగముండినది. ఆశబ్దములు నేఁడును ఎందఱో వాడుచున్నారు. కాని ఆ విభజనకు మూలమైన అర్థమెన్నదో అంతరించినది. అందు క్రియాంగములనఁగా 'కరుణ, ఉత్సాహము, శోకము మొదలగు భావములు ప్రబలముగానున్న క్రియగలిగినప్పుడు ఈ రాగములు పుట్టును గాన వీనికా పేరు వచ్చినది' అని రత్నాకరవ్యాఖ్యాత కల్లినాథుఁడు చెప్పినాఁడు. (౨. ౨. ౧.) అట్టివి 'భావక్రి' మొదలైన క్రియాంగ రాగములు పండ్రెండు పూర్వకాలమందుండినవని, తనకాలమందు రామక్రియ, గౌడక్రియ, దేవక్రియ అను మూఁడుమాత్రమే వ్యాప్తిలోనున్నవని, రత్నాకర కర్త వచించెను. (౨. ౨. ౧౩.) దానికి రి - ధ స్వరములు లేవని, మధ్యమ పంచమములెక్కువగా వాడవలెనని, గ్రహాంశ న్యాసములు షడ్జమని, అందలి లక్షణము. (౨. ౨. ౧౨౮.)

పాల్కురికి సోముని పండితారాధ్యచరిత్రలో 'తోడి దివ్యావతి దుండక్రియ' (పర్వత ప్ర. ४౫౫.) అని యతిస్థానమందున్నది కాని క్రింది సూచికలోని 'గుండక్రియ' అను పాఠమే యుక్తము. తోడికి తోండి యని ప్రాఁత రూపము. తుండి యనియుఁ గలదు (సంగీ - మక ; పు. ౧౮.) ప్రాసయతి సోమనాథుని ద్విపదయందలి విశేషముగదా. మరి 'దుండక్రియ' ఇంకెవరును పేర్కొన్నది గాదు.

సంగీత సమయ సారమున 'షడ్జాంశన్యాస సంయుతా - రిధత్యక్తా' అని గుండకృతి లక్షణము. తక్కిన స్వరముల కాందోళితము చేయవలయునట. (అధికరణం. ३.)

మదనపాలుని 'ఆనంద సంజీవనము' న గుండక్రి రి - ధ లు లేనిదని, గ్రహాంశ న్యాసములు షడ్జమని, క్రియాంగమని కలదు. (పు. ౧౫.) సోమరాజు 'సంగీతరత్నావళి' యందును ఇట్లే * (పు. ౧౦౦.)

చతుర దామోదరుని 'సంగీతదర్పణము' గుణక్రి రి - ధ హీనమని, గ్రహాంశన్యాసములు నిషాదమని, కొందఱు షడ్జమే అందురని, ఔడవమని తెల్పుచున్నది. భైరవరాగమునకిది స్త్రీ యట. అది సోమేశ్వర మతమని, హనుమంతుని మతమందిది కౌశికరాగము భార్యయని అందున్నది.

గోవిందుని రాగతాళచింతామణి ఇది మాళవగౌళ మేళజన్యమని చెప్పి (ఆ. ४ - ౧౯.)

> 'త్యక్త దైవతమయ్యును, దైవతాఢ్య
> మగుచు నొకయెడ, సగ్రహ న్యాసకాంశ
> ముఖ్య షాడవ గుండక్రి మొదటిజాము
> వేళ నింపొందు' అని లక్షించినది. (ఆ. ४ - ౧౨౨.)

దామామాత్యుని మతమును ఇదే. (స్వ. మే. క. రాగప్ర. ३४.)

---

* ఈ రెంటి వ్రాఁతప్రతులు తిరుపతి శ్రీ వేం. ప్రాచ్యపరిశోధనాలయ గ్రంథభాండాగారమునఁ గలవు.

రాగవిబోధమున సోమనాథుఁడు, గౌండక్రియ మాలవగౌడ మేళమందలిదని (౩-౪౧) ధైవతము వర్జ్యమని, షడ్జమే దీని గ్రహాంశన్యాసములని నిర్దేశించెను. (౪ - ౧౮.)

గోవిందదీక్షితుఁడు 'సంగీత సుధ' లో గుండక్రియ గుర్జరి మేళమందలిదని, సంపూర్ణ మని చెప్పెను. (ప. ౫౬౬.) వెంకటమఖి తండ్రిమాటనే అనువదించెను కాని గౌలమేళ మనెను. రెంటును ఒకజాతి స్వరములు గలవే గనుక ఇద్దటి రాగస్వరూపములును ఒకటే. (చతు. రాగ. ౫౧.)

రి - ధ స్వరములు కోమలములే యని చెప్పినను 'గుణక్రియ' కు గ - ని స్వరములు వర్జ్యములని, అపరూపముగా గాంధారము చేరవచ్చునని, అహోబలుఁడు దీనికి క్రొత్తరూపము చూపినాఁడు. (సం. పారి ; ప. ౪౦౬.) అతఁడిచ్చిన ప్రయోగమున క్వాచిత్కముగా 'స రి గ గ మ గ రి సా' అనియు కలదు.

ఇట్లు ఇది ఔడవముగా షాడవముగా సంపూర్ణముగా వైవిధ్యమును దాల్చిన రాగము. మాళవగౌళ మేళముగా ఏర్పడిన తరువాత ఇందలి భిన్నసంచారములు వేఱు వేఱు రాగములై రూపుగొనుటచే ఈ రాగము వెనుకఁబడినది. త్యాగయ్యగారి 'ఇంతనుచు వర్ణింప తరమా' అనుకృతి దీని నింకను శిథిలముగా పట్టుకొనియున్నది. దానికి వాడుకలోని సంచారము 'స రి మ ప ని సా - స ని ప ద ప మ గ రి సా' అని నికరమైనది. కాని గౌరి, గౌళ, గౌళిపంతు మొదలగు రాగములకంటె భిన్నమైన స్పష్టస్వరూపము నిచ్చుటకు ఆ సంచారము చాలదు.

ముత్తుస్వామిదీక్షితుల సంప్రదాయము, దానికి మూలమగు వెంకమఖి దీర్ఘగీతమును ఈ రాగస్వరూపమును వైశాల్యమును తెలుపుచున్నవి. 'రాజ రాజేంద్రచోళ' అను కృతి దీక్షితుల రచనకలదు. (సం. సం. ప్ర. ౨౩౭, ౨౪౫.) ఈ రాగమును లక్షించుచు సుబ్బరామ దీక్షితులు 'సా రి గ మ ప ధ ని స - సా ని ప మ గ మ ధ ప మ గ రి సా' అని సామాన్య సంచారమును చూపి, రాగముల మూర్ఛనలను సంగ్రహించినచోట అనుబంధ ముగా 'గుండక్రియ. దీనికి గ మ ప ధ స, స రి మ రి మ ప ధ స, స మ గ స రి రి సా - ఇవియును విశేషప్రయోగములు' అన్నారు. (పు. ౯.) కాని 'ప ధ ని సా' అను ప్రయోగము వెంకటమఖి దీర్ఘలక్షణగీతము కడపట ఒకమారుమాత్రమే వచ్చినది. ముత్తు స్వామిదీక్షితుల కీర్తనలో లేనేలేదు. సుబ్బరామదీక్షితుల 'సంచారి' లో 'ప ధ ని స - ధ ని స' అని రెండే ప్రయోగములున్నవి. తక్కిన చోట్లనెల్ల ప ధ సా - స ని పా అను సంచారమే సర్వంకషముగానున్నది. 'అవరోహణమందు అల్పధైవతము' అని సు. రా. దీ. గారిచ్చిన లక్షణము లక్ష్యములో కానరాదు. ఆరోహణమున ధైవతమునుగాని అవరో హణమున నిషాదమునుగాని న్యాసముగా నిలుపక, స - మ - ప స్వరములే న్యాసములుగా నిర్వహించుచు; స రి మా, మ గ మా, మ గ స రి ప మా, మ గ మ ధా, ధ ప ద సా, స ని, స రి స రి సా ని పా మా, స రి గ మ పా. ఇత్యాది సంచారములచే

ఈ రాగమును రూపుగొలుపవచ్చును. మధ్యమము ప్రధానస్వరమగుటచే ప్రబలమై గాంధారము నణఁచిపెట్టును. కనుకనే ' స రి మా ' సంచారము. మ గా మా - స నీ సా అని గాంధార నిషాదములు మధ్యమ షడ్జముల నంటిపెట్టుకొనియే నడచును. మొత్తముమీఁద ఇది అనేక ప్రాచీన రాగములవలెనే ఆరోహావరోహముల యంతస్తును మీఱి అనుసంధింపవలసినది. ఈ దృష్టితోనే ఈ సంపుటమందలి రెండు సంకీర్తనలందు ఈ రాగస్వరూపము సంతరింపఁబడినది.

౪. తెలుఁగు కాంభోది

ఇప్పటి యదుకులకాంభోజికి పూర్వరూపము ఎరుకలకాంభోజియని, దాని ఇతరులు వ్యవహరించిన రూపము తెలుఁగు కాంభోజి కాఁదగునని ఈ పాటల తొలిసంపుటమున తెలిపినాను. రాగమేమో అసాధారణ మాధుర్యబలముతో దక్షిణదేశమంతటను మన్ననగొన్నది. మరి ఉత్తరదేశమునందును తిలక్ కామోద్ అని యుచ్చారణభేదముతో, సులభీకృతమైన స్వరరూపముతో, జనరంజకముగా వ్యాపించి నెలకొన్నది. కాని దీని స్వరూపమును ప్రాచీను లెవరును వివరించినట్లు తోఁపదు. వెంకటమఖి పేరనున్న రాగలక్షణానుబంధమున మాత్రము,

> 'ఆరోహే గని వర్జ్యశ్చ సగ్రహః సార్వకాలికః
>
> స్యాదేరుకులకాంభోజీ రాగ ఇత్యుచ్యతే బుధైః' (చతుర్దం. అను ; ప. ౧౨.)

అను శ్లోకముగలదు. కాని అది యీ రాగపు స్వరూపమును ఏమియు తెలుపఁజాలని లక్షణము. సుబ్బరామదీక్షితులే కొంత లోఁతుగా దీనిని వివరించినారు. (సం. సం. ప్ర. ౭౦౩.)

స రి మ ప ధ ని ధ మ ప ధ సా - సా ని ధ ప మ గ రి సా - అని వారిచ్చిన సామాన్య సంచారము. కాంభోజియందు మధ్యమ నిషాదములు దుర్బలములు ; ఇందు గాంధార నిషాదములు. మరి నిషాదము కైశికిగాని కాకలిగాని కాంభోజికంటె ఇందు దుర్బలము. ఈ రాగమున అది లేదని చెప్పినను జెల్లును. షడ్జము నంటుకొని కాకలియు ధైవతముతో తగులుకొని కైశికియు ఊఁతగా మాత్రమే రాఁగలుగును. మధ్యమము ప్రబలమైనను స్వస్థానమందు నిలువక గాంధారమూఁతగా గ మ గ మ గ మ అన్నప్పుడు తక్కువగాను, ప మ ప మ ప మ అన్నప్పుడు ఎక్కువగాను సంచరించును. రి - ధ లు రెండును పరస్పరసంవాదముచేత ప్రబలములైనను కంపితగమనముతోనే రి గ రి గ రి గ ధ ని ధ ని ధ ని అన్నట్లు స్ఫురించును. ధైవత మొక్కప్పుడు స్వస్థానమందే దిట్టముగా దీర్ఘముగా నిలిచి రాజించుటయుఁ గలదు. రి - మ - ధ లు మూఁటియందును రాగపు పలుకులను న్యాసము చేయవచ్చును. గాంధారము దుర్బలమైనను షడ్జముతో తనకు సహజముగాఁగల సంవాదాధికారమును ఒక్కొక్కవేళ చెలాయించును. అప్పుడు రి - మ లు దుర్బలములై త్రోవ విడుచును-

మ గ స రీ మా, మ గ మ పా, స రి మాఁ గ మ ప దా, సాఁ ధా, ధ ప మా, ధ ధ సే ధ ప మ గ స రి మ ప ధా, ధ సే ధ సాఁ ని ద, ప ధ సే పా మ గ రి మ గ

సరి, ప ప ధ ధ సా - సా ని సరిగ సరి, సరి గా గా గా, గా మ పా (మ గా మ గా రి రీ, స పా ధ సా. ఇత్యాదులు ఈ రాగపు హృద్యమార్గములు. విలంబ ప్రధానమైన మధ్యలయము దీని జీవాతువు.

౫. నారణి దేశాక్షి

నారాయణదేశాక్షి అనియు దీనినందురు. నారాయణిని దేశాక్షిని వేఱుగా ఎందఱో లక్షించినారు కాని ఆ రెండును గలిసిన యీ రాగమును ప్రాచీనాధునికులలో మతంగుఁడు, దత్తిలుఁడు, పాల్కురికి సోముఁడు, శార్ఙ్గదేవుఁడు, పార్శ్వనాథుఁడు, నారదుఁడు, అహోబలుఁడు, సోమనాథుఁడు, గోవిందుఁడు, రామమంత్రి మొదలగువారు పలువురు పేర్కొన లేదు. గోవిందదీక్షితుఁడు శంకరాభరణజన్యమని, గ్రహాంశన్యాసాలు గాంధారమని, సంపూర్ణ మని చెప్పెను గాని వివరింపలేదు. (సంగీ. సు. ప. ౧౧౨౦.) కుమారుఁడు వేంకటేశ్వర మఖి దానినే అనువదించి ప్రాతఃకాలము పాడఁదగినదని మాత్రము విశేషమును చూపెను. (చతు. ప్ర. రాగప్ర. ౩౪, ౮౧.) తాళ్ళపాక సంకీర్తనలలోను ఈ రాగము క్వాచిత్కమే. సుబ్బరామదీక్షితులు ప్రకటించిన 'వెంకటమఖి' గీతమొకటి, సొంతరచనయైన సంచారి - ఇవి తప్ప వేఱు లక్ష్యములేవియు కానరావు. (సం. సం. ప్ర. ౯౩౨.)

సు. రా. దీ. ఇచ్చిన దీని సంచారము వర్జ్యవక్రములులేని సంపూర్ణము. శంకరాభరణ మేళము. ఆయన చేసిన వివరణమునుబట్టి రి మ , ధ స - ఇట్లు గ - ని స్వరాలను విడిచి సంచరించవచ్చునని, బంటలుగా రి - ధ స్వరములను స్ఫురిత ప్రత్యాహతములతో నడపవలె నని, ఇతర గమకములకెక్కువ చోటిందు లేదని, ఆ రెండు స్వరములే జీవన్యాస స్వరము లని, తెలియవచ్చుచున్నది.

౬. భూపాళం

మతంగుఁడు దీనినెత్తలేదు. రత్నాకరములో భూపాలి పేరు లేదుగాని అందు పేర్కొనఁ బడిన 'దోంబక్రీ' అను రాగమే భూపాలికి పర్యాయమని కల్లినాథుఁడు టీకించెను. (౨. ౨ - ౧౧.) నారదుఁడు ఇది షాడవమని, గాంధార గ్రహమని, షడ్జమిందు వర్జ్యమని, చెప్పెను. (సంగీ. మక. ౩ - ౪౪.) పాల్కురికి సోముడు దీనిని గ్రహించెను. (పండి. పర్వ. పు. ౪౫౫.)

దీనిని వేఱు వేఱు లాక్షణికులు మూఁడురకములుగా నిర్వచించినారు :

౧. రామామాత్యుఁడు, పోలూరి గోవిందకవి, గోవిందదీక్షితులు, ఇది మ - ని వర్జ్య మైన ఔడవరాగమని పంచశ్రుతి రి, సాధారణ గ, శుద్ధ ధ లు ఇందు వచ్చునని చెప్పినారు. మొదటి యిద్దఱును దీనిమేళము హిందోళమని చెప్పఁగా, గోవిందదీక్షితులు భైరవి మేళ మన్నాఁడు. పై యిద్దఱిమతమునను హిందోళమునకు రిషభము పంచశ్రుతులు గలదే గనుక

ముగ్గురి మేళస్వరములును ఒక్కటే. (స్వరమే. ౫. ౫౬ ; రాగతా. అ. ౪. ౧౯. ౧౩౬ ; సంగీతసు. ప. ౧౦౪౦ - ౪౧.)

౨. సోమనాథుని మతమునను ఇది ఔడవమే. మ - ని లు లేనిదే. కాని ఇది మల్లారి మేళమున జనించినది. దాని స్వరములు తీవ్రతర రి, శుద్ధ స మ ప, తీవ్రతర ధ, మృదు షడ్జములు. అనఁగా గ - ని స్వరములును తీవ్రతరములే అనుట. ఇందు జనించి మ - ని వర్జితమైన భూపాలి ఇప్పటి మోహనరాగమగును. ఔత్తరాహులు నేఁడును 'భూప్' అను పేర ఈ రాగమే పాడుచున్నారు. (రాగవిబో. ౨ - ౫౩, ౪ - ౩౬)

౩. వేంకటమఖి తండ్రిమతమునకు విరోధముగా భూపాలమే శు - రి, సా - గ, శు - మ, శు - ధ, కై - ని స్వరాలు గల మేళముగా స్వీకరించి అందు మ - ని లేని ఔడవ రాగముగా దీనిని లక్షించినాఁడు. (చతు - ప్ర. ౪ - ౧౧౧, ౫ - ౬౧.) కాని అతని పేరిటి రాగలక్షణానుబంధమున భూపాలమును ౯-వ మేళమగు భిన్నషడ్జమున కలిపినారు. (పు. ౭.) సుబ్బరామదీక్షితులు ఆ మతమే గ్రహించెను. (సం. సం. ప్ర. ౧౧౧.) తచ్ఛూరి సోదరులు 'గాయక సిద్ధాంజనము' న భవప్రియమేళమందును 'గాయకలోచనము' న హనుమతోడి యందును జన్యముగా పరిగణించిరి. ఎట్లైనను శు - రి, సా - గ, శు - ధ స్వరాలు కల ఔడవరాగమిదియని వారందఱి మతమనుట నిస్సందేహము. తరువాతి వారందఱును ఈ మతమువారే.

పై మూఁడు విధములలో మొదటిది, రిషభమునకు తగిన సంవాదిస్వరమింకొకటి లేక, ఉన్న పంచమము షడ్జముతోడి ప్రబలసంవాదముతో పరవశముకాఁగా, స్వరూపమును నిలుపుకోలేక పోయినది. రెండవది 'మోహన' నామముతో మనలో నెలకొన్నదిగదా. ఒకానొకకాలమున దీనికి 'రేగుప్తి' అను పేరుగూడ మనలోనుండినదని యూహింపవలసి యున్నది.

మూఁడవది, అంతర గాంధారముగల 'బౌళి' ని పాడి మరగిన మనగాయకుల నోట సరిగా మెదగక మనకు మసకుగానున్నది. తిరుమలయ్యనాయఁడు 'గాన విద్యాసంజీవని' (పు. ౪౪.) లో ఇది హనుమతోడి జన్యమనిచెప్పి 'ఇప్పటిలో ఈ రాగము నామమాత్ర ప్రసిద్ధము. వాడుకలో బౌళియే పాడుదురు' అని క్రింది సూచికలో చెప్పెను. సుబ్బరాను దీక్షితులును 'ఈ భూపాలరాగ గాంధారమును సంప్రదాయముఁ దెలియని నవీనులు అంతర గాంధారముగాఁ బట్టుచున్నారు. ఇటులఁ బట్టి పాడితే సకలశుభముల నెటులనిచ్చును; లక్షణకారులు జెప్పినప్రకారము సాధారణ గాంధారముఁజేర్చి పాడితే సకలసంపదల నొసఁగుటకు సందేహములేదు.' అని వగచెను. (పు. ౧౧౧.) గాంధారము సాధారణముగా నుండక తీవ్రముగా మారుటకు షడ్జముతోడి సహజ సంవాద సులోభమే కారణము. కనుక భూపాలియే బౌళిగా మారినది. బహుళి, భవుళి అనిగూడ బౌళికి పేరున్నను ఆ పేరుగూడ భూపాలి శబ్దభవమే అనుకొన వీలున్నది. కాని సాధారణ గాంధారమునకు పంచమముతో

స - గ సంవాదమును, ధైవతముతో స - మ సంవాదమును కలదని గ్రహించి ఆ దృష్టితో పాడినచో ఈ రాగమునకొక విశిష్టత కలదు. విలంబ ప్రధానముగా - గా దా, దా గా రీ, సా పా ·, గ గ ధ ధ సా, ద రి ధా, ధ ధ రి రి గ రి స రి ధా, స పా ప గా పరీ గ సా - ఇట్లు సంచరించుట దీని స్వరూపరక్తులకు సాధకము. గ - ధ లు జీవ స్వరములు. ఇది ఉదయరాగమని సర్వలాక్షణికుల మతము.

౭. మలహరి

రత్నాకరమున తనకాలమున ప్రసిద్ధములైన ౫౨ రాగములలో 'మల్హారి'ని శార్ఙ్గదేవుఁడు పేర్కొన్నాఁడు. (౨. ౨. ౧౭.) పంచమరాగమునకు భాష దాక్షిణాత్య; దాని విభాష ఆంధాలిక; దాని యుపాంగము మల్హారి, అని దీని పరంపర నతఁడు చెప్పెను. కాని మనదివి సుగ్రహముకాదు. పాల్కురికి సోముఁడు దీని నెఱుఁగును. (బసవపు. పు. ౯౦; పండి. పర్వ. ౪౫౪.) సంగీతమకరందమున మహ్లార - మహ్లారి రెండును గలవు. రెండవది ఘనరాగము భార్య (పు. ౧౮ - ౧౯.)

మదనపాలుని ఆనందసంజీవనమున, ఇది షడ్జపంచమవర్జితమైన ఔడవముగా ధైవతము గ్రహాంశన్యాసములుగా చెప్పఁబడినది. (పు. ౧౬.) దామోదరుఁడు సంగీతదర్పణమున (ప. ౨౬౨.) ఈ మతమే చెప్పెను. మరియు మల్లారి మేఘరాగ భార్యయట. (ప. ౧౮౯.)

సంగీతసమయసారమున 'మల్లారి' ఆంధాళికంగమని, గ - శూన్యమని, మధ్యమము దీని గ్రహాంశములని, రిషభము మంద్రమని, తాడితస్వరములు గలది యని, 'మల్లార' రాగమునకు గ - ని లు రెండును లేవని, పంచమము స్ఫురితగమకముతో నడచునని, యున్నది. (అధి. ౪. ౬౮ - ౬౯.)

సంగీతసుధ గుర్జరీమేళమున (మాళవగౌళ) జన్యమని, న్యాసగ్రహాంశములు ధైవతమని, నిషాదములేని షాడవమని మలహరిని వర్ణించినది. మరియు 'కేచిత్ ప్రవీణాస్త్వవరోహణేఽస్యాః గాంధారసత్తామపి వర్జయంతి *' - అనఁగా కొందఱు వైణికులు దీని అవరోహణమందు గాంధారమునుగూడ వర్జింతురు - అని చెప్పినది. (ప. ౭౨౮.) వెంకటమఖి ఆమాటే అన్నాఁడు. మేళముమాత్రము గౌళమన్నాఁడు. (చతు - ప్ర. రాగప్ర. ౩౭, ౯౨.) కాని రాగలక్షణానుబంధములో 'ఆరోహేతు గవర్జితః' అని యున్నది. (ప. ౧౫.)

రామామాత్యుని మతము సందిగ్ధముగానున్నది. తక్కిన విషయములు సమానములైనను 'ఔడవో గ - ని వర్జ్యోసౌ' అని ముద్రితపాఠమును 'ఔడవ స్సపవర్జ్యోసౌ' అని వ్రాఁతప్రతి పాఠమును గలవు. (స్వరమే. ౫ - ౩౭.) స - ప లు లేనిచో మదనపాల దామోదరుల మతమగును. గ - ని వర్జితమైనచో పార్శ్వనాథుని మతమగును.

---

* 'వర్జయన్తి' అని ముద్రణ పాఠము :

గోవిందకవి ఇది మాళవగౌళ మేళమందు,

"వరుస గాంధారక నిషాద వర్జనమున
నౌడవంబైన మలహారి యమరె సగ్ర
హాంశకన్యాస ధన్యమై యమరి యుదయ
రాగమిది యన...." అని స్పష్టపరిచెను. (రాగతా. చిం. ౪ - ౯౯.)

సోమనాథుని ప్రకారము మల్లారి, నటమల్లారి అని రెండువిధములు. మొదటిది మేళము; రెండవది జన్యము. కాని రెంటికిని భేదము సుగ్రహముకాదు. అతఁడిచ్చిన లక్ష్యమున రెండును ప్రాయశః గ - ని వర్జితములగు ఔడవములే; గాంధార ప్రయోగమునకన్న నిషాదము ఇంకను క్వాచిత్కము. (రాగవి. ౪ - ౩౫, ౫ - ౬౫, ౭౦.) మల్లారిమేళమందు రి - ధ లు తీవ్రతరములు. ఈ రాగమే వేఱు. మనలో వ్యాప్తికిరానిది.

ఇప్పటి సంప్రదాయము ప్రకారము ఇది ౧౫-వ మాళవగౌళమేళమునకు చేరినది. 'స రి మ ప ధ సా స ధ ప మ గ రి సా' అను ఔడవ షాడవగతిఁగలది. పురందరదాసుల 'లంబోదర' ఇత్యాది నాల్గు ఈ రాగపు గీతములు నేర్వని కర్ణాటక సంగీతవిద్యార్థి యుండఁడు. ముత్తుసామిదీక్షితుల 'పంచమాతంగ' అను కృతి ఈవల కొంత వ్యాప్తి గాంచుచున్నది. త్యాగయ్యగారి రచన యీ రాగమున కానరాదు. మొత్తముమీఁద ఎక్కువవ్యాప్తి కవకాశము లేని రాగమిది. మధ్యమమును ధైవతమును శుద్ధముగా స్వస్థానములందు న్యాసాంశస్వరములుగా విన్యసించి పాడినచో కొంతరక్తినిచ్చును. ధ ధ స మ మ ప మా, ప ధ స ధా మ గ రి రి మా, స రి స ప మ గ రీ, స రి స రి ధా, ధా రీ ఁ, సా - ఇత్యాది ప్రయోగములు రంజకములు.

౮. మాళవిగౌళ

ఇప్పుడిది వెంకటమఖిమేళప్రణాళికలో ౧౫-వది. సంగీతవిద్యార్థులకు మొదలు స్వరావళి దీనియందే నేర్పుట ఎంతకాలమునుండియో సంప్రదాయమైనది. కాని ప్రాచీన కాలమున దీనికి వ్యాప్తి తక్కువ యనవలసియున్నది. మతంగుఁడు, పార్శ్వనాథుఁడు, దత్తిలుఁడు, శార్ఙ్గదేవుఁడు, కల్లినాథుఁడును దీని పేరెత్తలేదు. పాల్కురికి సోముఁడు దీనిని స్మరించినాఁడు. (పండితా. పర్వ. ౪౫౫.) నారదుఁడు పురుషరాగములలో దీని నెత్తుకొన్నాఁడు. మాలవగౌళకః, మాలవగౌడః అను రెండురూపములును అందున్నవి. (సంగీ. మక. పా. ౩ - ౧౬, ౫౪.) మాలవీగౌడ అని మదనపాలుని ఆనందసంజీవిని పేర్కొని గ్రహాంశన్యాసములు దీనికి రిషభమని (నిత్రయ :– రిత్రయ : ?) ని - ప (రి - ప ?) వర్జితమని చెప్పినది. (పు. ౧౬.)

గోవిందదీక్షితుఁడు మాళవగౌడను మేళముగా గ్రహింపలేదు. ఈ శు - రి, అం - గ, శు - మ, శు - ధ, కా - ని స్వరముల సంచారమునకు గుజ్జరి మేళముగా గ్రహించెను.

"గౌడరాగమును మేళముగా చేయవచ్చును. కాని అది దైవతము లేని షాడవరాగము. కనుక గుర్జరి పరిగ్రహింపబడినది. ఆధునికులుకొందఱు ఇది సహింపరు. 'గుజ్జరిగూడ షాడవమేకదా, మాలవగౌడ ఉండగా దీనికేల మేలపట్టము?' అని వారు వాదింతురు. అది సరికాదు. గుజ్జరిగూడ పూర్ణమే. దానికవరోహమున పంచమము కలదు. మాలవగౌడ మేలము నేడు గాయకులలో అప్రసిద్ధము. కనుక అందఱికిని తెలిసిన గుజ్జరిని మేళముగా చేయదగును." అని అతఁడు వాదించినాఁడు. అప్రసిద్ధమనియైనను తంత్రి పేర్కొన్నాఁడు. కాని కుమారుఁడు వేంకటమఖి అదిగూడ చేయలేదు. అతనిమతమున ఏడు గౌళలు: గౌళ, కేదారగౌళ, ఛాయాగౌళ, రీతిగౌళ, పూర్వగౌళ, నారాయణగౌళ, కన్నడగౌళ. ఈ స్వర సంచారమునకితని మేళము గౌళయే. ఇతని గౌళగూడ దైవతములేని షాడవమే కాని తంత్రి చేసిన ఆ ప్రశ్ననితఁడు గమనింపలేదు. (చతు. ప్ర. ౫ - ౩౮, ౩౯.) సంగీతసంప్రదాయ ప్రదర్శినిలో ఇతనిపేర ప్రకటించిన గీతతానములు ఇతనివే అని చెప్ప సందేహింపవలసి యున్నది,

పోలూరి గోవిందకవి రాగతాళచింతామణిలో :—

తనరఁగ మాళవగౌళరాగము నిషాదన్యాస సాంశగ్రహో
ద్ఘనమొప్పం రిపవర్జితౌడవరుచుల్ సంధిల్ల, వేతొక్కచో
ననువొందం రిపసంగతం బగుచు సాయాహ్నైకగేయంబు గా
యకరాజేంద్రులు సేయ నింపెసఁగునయ్యా రామభూపాగ్రణీ. (౪ - ౧౦౩.)

అని కలదు. ఈ స్వరూపము ఇప్పుడు ఉత్తరదేశమువారినుండి ఎరవుగా వచ్చి మనపద్ధతిలో నిలిచిన ఫరజు రాగమునందెక్కువగా కానవచ్చును.

సోమనాథుఁడు దీనిని మేళముగా స్వీకరించి ఇందలి గాంధారము మృదుమధ్యమ మని నిషాదము మృదుషడ్జమని లోఁతుచూచి చెప్పినాఁడు. (రాగవి. ౩ - ౪౦.) స్వరసం చారము విరివిగా ఇచ్చి అందు రిమ - మరి - పని - మధ అను నడకలు చూపినాఁడు. (౫ - ౧౧౬, ౧౧౭, ౧౧౮, ౧౧౯, ౧౨౦.)

దీనికి విరోధముగా అహోబలుఁడు గౌరిమేళమందు పుట్టినది మాళవగౌళ అని, రిష భము దాని గ్రహమని, దైవతము వర్జ్యమని, ఆరోహమున గాంధారము లేదని, 'పగ పమ' అని మాత్రము ఆరోహగాంధారము రావచ్చునని శాసించెను. (సంపారి. ప. ౪౩౦.) ఇది ఇంచుమించు ఇప్పటి గౌరి రాగలక్షణమే యగుచున్నది.

ఎట్లును దీనికి స్వతంత్రమైన నడక సుమారు ౧౮-వ శతకమునుండి యీవలనే యేర్పడినదనవచ్చును. అందు సోమనాథుని మతమే నేఁడును అనుసరింపఁబడుచున్న దనుటయు సూక్ష్మపరిశీలనచే తెలియును. గాంధారము మధ్యమముతోను నిషాదము షడ్జ ముతోను కలసియే తూఁగును. అట్లే రిషభము షడ్జమును దైవతము పంచమమును ఊఁత

గాఁగొనియే యుండును. మధ్యమము షడ్జసంవాదముతో స్వస్థానమందు రాణించును. గాంధారము దానినాశ్రయించుటకదే కారణము. గాంధారమును జూచుకొని దాని సంవాదియైన నిషాదముగూడ ఒక వన్నెయెక్కి- చ్యుతషడ్జముగా ఆడుచుండును.

౯. శుద్ధవసంతము

దత్తిల మతంగ పార్శ్వనాథులు వసంతము వట్టిదిగాని శుద్ధముగాని చెప్పలేదు. సోమనాథుఁడు పండితారాధ్యచరిత్రలో దీనిని స్మరించెను. (పు. ౪౫౫.) రత్నాకరమున హిందోలము రి-ధ లు లేనిదని, అవియుఁ గలసినప్పుడు వసంతము పుట్టుననియు చెప్పఁబడినది. (౨. ౨. ౯౬.) ఆ స్వరముల స్వరూపము తెలియకుండుటచే ఆ రాగముగూడ మనకు సుగ్రహముగాదు. అహోబిలుఁడు వసంతము షడ్జగ్రహమని, మధ్యమన్యాసమని, గ - ని స్వరములు తీవ్రములని చెప్పెను. కాని రి - ధ ల మాట యెత్తలేదు. సంపూర్ణరాగముగా లక్ష్యము చూపెను. (సం. పారి. ౧ - ౩౭౧.)

రామామాత్యుఁడు సాళంగనాట మేళమందు శుద్ధవసంతము జనించినదన్నాఁడు. ఆ మేళమున పంచ - రి, శుద్ధ స - మ - ప లు, పంచ - ధ, చ్యుతషడ్జని, చ్యుత మధ్యమగ, స్వరములు. శుద్ధవసంతమునకు ఆరోహమున పంచమము లేదనియు, అవరోహమున కలదనియు, గ్రహాంశన్యాసములు షడ్జమనియు తెలిపినాఁడు. (స్వ. మే. క. ౪ - ౨౩, ౫ - ౩౨.) రాగతాళచింతామణికర్తయు ఈ మతమునే అనువదించెను. (అ. ౪ - ౧౬.) పగలు నాల్గవజామున పాడఁదగినది.

పై మతమును గోవిందదీక్షితుఁడు ఖండించెను. ' దీనిని కొందఱు సాళంగనాటమేళమున చేర్చినారు, శ్రీరాగపు రి - ధ లే దీనికిని కలవని. అది సరికాదు. ఇది గుర్జరీమేళమున జనించినది: అన్యథా లక్ష్యమునకు లక్షణము విరుద్ధమగును ' (సం. సుధ. ౭౧౪ - ౧౮.) ఈ లక్షణము నేఁటి ' వసంతము ' నకు సరిపోవును. కాని ' శుద్ధవసంతము ' వేఱు.

వెంకటమఖియే తండ్రికి ఎదురుతిరిగి శుద్ధవసంతమును శంకరాభరణజన్యముగా చెప్పెను. (చతుర్దం. ౫ - ౪౮.) దీనిలో ఆరోహమందు పంచమములేదన్న రామామాత్యుని మతము ఖండించి అప్పుడును పంచమమున్నదన్నాఁడితఁడు.

సోమనాథుని మతమున వసంతము మేళము. మాళవగౌళస్వరములే దానివి. (రాగవి. ౩ - ౩౮.) ఇది పూర్ణరాగమని, షడ్జమే దీనికి గ్రహాంశన్యాసములని, అతఁడన్నాఁడు. (౪ - ౧౨.) కనుక ఇది గోవిందదీక్షితుఁడు లక్షించిన వసంతమే.

గోవిందకవి, రామామాత్యుఁడు, వెంకటమఖి అంగీకరించిన ' శుద్ధవసంత ' రాగమునందే ముత్తుస్వామిదీక్షితులు ' సోమసుందరేశ్వరం ' అనుకృతి రచించినారు. త్యాగయ్యగారి కృతి యిందు కానరాలేదు. సుబ్బరామదీక్షితులు దానిని లక్షించి ఒకగీతమును సంచారియు

చూపినాఁడు. (సం. సం. ప్ర. ౯౨౯.) శంకరాభరణజన్యమై ఆరోహావరోహములు సంపూర్ణములుగాఁ గలదీరాగమని స్థూలలక్షణము. విశేషప్రయోగములని ఆయన చూపిన వానిని చక్కఁగా గమనింపవలయును :

‘సరిగమపా – సరిమమపా – సమమగమమపా – సమమా – సా గమధపమా – పాధనిసా – పానీధపధనిసా – సమమాధనిసా – సరిగమపమాధనిసా – సరిగమధనిసా – గమమమధమధసస్సా – రిమగమనిధసా – మనిసపధససా – గామాధాసా – ధారీసనిధప మగరిస – ధరిరిసదసపమగరిస – ధపమగసమగరిసా – ధని సరిగాసా – గారీసని ధా సనిధనిసా.’

పై ప్రయోగములను పరీక్షింపఁగా మ - ధ స్వరముల పరస్పర సంవాదమిందు ముఖ్యమని తేలును. అవి రెండును స్వస్థానమున నిలిచి పంచమమును దుర్బలముగాచేయును. మధ్యమ ప్రాబల్యమును రక్షించుటకై గాంధారము, షడ్జధైవతములతో సంవాదముగలదే యైనను, దుర్బలమగును. ఎనుకనే ‘ రీ మా ’ అను సంచారము. గాంధారమువలె నిషాదముగూడ పట్టును కోలుపోయి ‘ ధ సా ’ అను ప్రయోగమునకవకాశమిచ్చును. గాంధారము షడ్జసంవాదమును చూపవలసినప్పుడు ‘ గ సా - గాఁ స ’ అని రిషభమును త్రోసివేయును. అసలు పంచమమే దుర్బలము గనుక నిషాదమునకా యింత సౌలభ్యముగూడ లేదు. షడ్జము నుండి ధైవతమునకు జారునప్పుడు ఊఁతగా మాత్రమే అది పనికివచ్చును. ఈ తత్త్వమును మఱవక యెట్లు సంచరించినను రాగము చెడదు.

ఈ రాగపురూపమే హిందూస్థానీ పద్ధతియందలి ‘ మారువ ’ రాగమునకుఁగలదు. కాని వారు దానిని ఎక్కువ చిక్కులు చేసి సులభీకరించుకొన్నారు.

౧౦. సాళంగనాట

దత్తిల మతంగ పార్శ్వనాథులు దీని దడవలేదు. రత్నాకరమందును ఇదిలేదు. నారదుని సంగీతమకరందమున అహరీరాగభార్యగా ఇది కలదు. (౩ - ౭౧.) సారంగ - సాలంగ అను రెండురూపములును అందుఁగలవు (౩ - ౨౩.)

అహోబలుఁడు - నాట, నటనారాయణ, సాళంగనాట, ఛాయానాట, కామోదనాట, ఆభీరినాట, కల్యాణినాట, కేదారనాట, త్రైశిరాటీనాట. అని నవనాటలున్నవన్నాఁడు. సాళంగనాట శంకరాభరణజన్యమని, గాంధారము దీనికి లేదని, గ్రహాంశన్యాసములు షడ్జమని, మ - ధలను పలుమారు ప్రయోగింపవలెనని చెప్పినాఁడు. (ప. ౪౩౭.) అతఁడిచ్చిన లక్ష్యమిది :

'స స రి మ మ ప ధ ధ ప మ ప ప మ మ రి స సా ధ స స రి రి స
మ మ ప ధ నీ ధ ప మ ప మ మ రి స సా ధ ప మ ప ధ స స రి సా'

ఇందు నిషాదము ఒకటేమారు వచ్చియుండుట గమనింపఁదగినది. మరి గాంధారము పూర్తిగావదలిన నడకలో దానిసంవాది నిషాదమునకు అంతటంతె ఎక్కువచోటు కలిగింపలేము.

రామామాత్యుఁడు సారంగనాట (సాళంగ అనియే వ్రాఁతప్రతి) ఒక మేళముగా గ్రహించెను. పంచ - రి, శుద్ధ స - మ - పలు, పంచ - ధ, చ్యుతషడ్జ - ని, చ్యుత మధ్యమ - గ స్వరములు దానికి. (స్వ. మే - క. ౪ - ౨౦....) ఇది ఉత్తమ రాగమని (౫ - ౫) గ్రహాంశ న్యాసములు షడ్జముగాఁగల పూర్ణరాగమని అతని లక్షణము. (౫ - ౨౨.)

పై మతమునే గోవిందకవి అనుసరించెను. (రాగతా. ౪ - ౪, ౭౩.) సోమనాథుఁడు పై మేళమునకే మల్లారి యని పేరుపెట్టి, సాలంక నాట దానిలో పుట్టిన పూర్ణరాగముగా చెప్పెను. (రాగవి. ౪ - ౩౮.) లక్ష్యమును చూపలేదు.

గోవిందదీక్షితులు పై రామామాత్యమతము సరికాదనిచెప్పి, సాలగనాటిని గుజ్జరి (మాళవగౌళ) మేళములో జన్యముగా చేర్చెను. ఇందు స - ప లు వాది సంవాదులని, గ - ని లు వివాదులని, రి - ధ లు అనువాదులని కొంత వివరించెను. (సంగీ. సు. ౫౮౭.) గుర్జరిని వదలి గౌళమేళమును పేర్కొన్న వెంకటమఖి తండ్రిమాటలనే అనుసరించి సారంగ నాట గౌళమేళ జన్యమని మాత్రము మార్చుచూపెను. (చతుర్ద. ౫ - ౫౮౭.)

ఈ మతమునే సుబ్బరామదీక్షితులు అనుసరించి వివరించెను. వెంకటమఖిపేరి గీతము, ముత్తుస్వామిదీక్షితుల 'అవ్యాజకరుణా' అను చిన్నకీర్తన, తన సంచారి - ప్రచురించెను. (సం. సం. ప్ర. ౧౬౮.) స రి మ ప ధ సే - సే ని ధ ప మ గ రి స - అని సంచారము. గ - ని స్వరములు వివాదులని గోవిందదీక్షితుని మతమునకు వివరణముగా ఆరోహణమున ఆ రెండును వర్జింపఁబడినవి. ఆరోహణమున వర్జించిన స్వరములు అవరోహణమందున్నను దుర్బలముగా నుండునుగాన బాధయుండదు. కాని ఇదే మేళమున ఇదే సంచారములో పుట్టిన 'సావేరి' కిని దీనికిని భేదము చూపుటయే కష్టము. కనుకనే ఈ రాగము వ్యాప్తినుండి తొలఁగినది.

సావేరిలో స - ప లు తప్ప తక్కిన ౫ స్వరములును స్వస్థానమందు నిలువక కంపిత ఆందోళితములతో నటించును. మధ్యమము స రి గా అని చ్యుత మధ్యమముగానో, స రి మా అని చ్యుత పంచమముగానో నడచును. రి - ధ లు స - ప లను అంటియే కంపించుచుండును. గ - ని స్వరములు దుర్బలములై స రి గ రి, స రి గా రి, ప ధ ని ధ ప ధ నీ ద అన్నప్పుడు కొంత స్వస్థానమునకు తక్కువగానే పలుకును. రి ని ధ, ని ధ మ, రి ని ద మ గ రి సి ద రీ,

ఇట్లు షడ్జ పంచమములను త్రోసి తక్కినవి విహరించును. గమకప్రధానమైన కర్ణాటక సంగీతపద్ధతిలో ఇది ప్రబలముగా వ్యాపించుట సహజమే.

స - ప లకు మాత్రమే కాక స - మ లకునుగల సంవాదమును గూడ గమనించి పాడినచో సాలంగనాట రూపుగొనును. అప్పుడు మధ్యమము స్వస్థానమందు రాణించును. దానిచే రి - మ లకు స - గ సంవాదము స్ఫురించును గనుక రిషభము వాదిగా కదలక నిలుచును. దానితో ధైవతమును అట్లే నడచును. గ - ని స్వరములు బలమేమియులేక ఉంతకుమాత్రము పనికివచ్చును. "(స ని స) అను ప్రయోగములుగాక (స ని ధ ప) అను ప్రయోగములు ప్రాచీనగీత ప్రబంధములయందు లేవు. (మ గ రి స) అను ప్రయోగమందుగల గాంధారము నొక్కి, లేక ఒరయికతో ఋషభమునకు దిగుట ప్రాచీన సంప్రదాయజ్ఞుల వాడుకగానున్నది" అని సు. రా. దీక్షితులు చెప్పుటకిదే హేతువు. స ని స ధ ప అను సంచారమునకు తోడుగా మ గ మ గ రి అను సంచారమును నైసర్గికముగా శోభించును. ఈ సంపుటమందలి ౨ కీర్తనలు ఈ రాగమందే పొదిగినవి.

రామామాత్యాదుల సాళంగనాట పేరొకటైనను వేఱు రాగమనుట స్పష్టము. కాని తచ్చూరి సింగరాచార్యసోదరులు సారంగనాట, సాళంగనాట యని రెండు వేఱురాగాలు పేర్కొని, మాయామాళవగౌళమేళమందేచేర్చి, అందు సారంగనాటకు 'స రి మ స ధ స - స ని స ధ ప మ గ రి స' అనియు, సాళంగనాటకు 'స రి స మ ప ధ స - స ధ ప స ని స ధ ప మ గ రి స' అనియు సంచారమును చూపినారు! (గాయకలోచనం. ౫౨, ౫౩.) పేరులోని ర - ల భేదమును ప్రాచీనులు గమనింపలేదు. మరి పై సంచారములలోని స్వరభేదమును మనమును గమనింపలేము.

శ్రీః

శ్రీమైనమః. శ్రీనివాసాయనమః

(౧)

భైరవిరాగము — ఆదితాళము

(సంపు. ౧౧ ; సంకీ. ౫౧)

—: పల్లవి :—

చూడుఁడిందరికి - సులభుఁడు హరి — తోడునీడయగు దొరముని యితఁడు.

—: చరణములు :—

౧. కైవల్యమునకుఁ - గనకపుఁదాపల । తోవై శ్రుతులకు - గుడిపదమై
పావనమొకరూ - పంబై విరజకు । నావై భువిను - నవ్వఁడిదె యితఁడు ॥ చూడు ॥

౨. కాపాడఁగ లో - కములకు సుజ్ఞాన । దీపం బై జగ - తికి దొడనై
పాపాలడఁపఁగ - భవశయోధులకు । తేపై జగములఁ - దిరిగీనితఁడు ॥ చూడు ॥

3. కరుణా ధి రం - గపతికిఁ గాంచీ । వరునకు వేంకట - గిరిపతికి
నిరతినహోబల - నృకేసరికిఁ ద । త్పరుఁడగు శఠకోపముని యితఁడు. ॥ చూడు ॥

౨. మా , , మా మా ప ధ పా ధా ప మ గా రీ గా। ప మ ప మ నీ ధా। పా , , ప ని ధ ప
చూ డు డిం ద తి కి సు ల భు డు

౩. మా , , మా మ గ రి గ మ ప ధ ప మ గ రి గ। మ ప ధ ని స ని ధా। పా , , ,,
చూ డు డిం ద తి కి సు ల భు డు

౪. మా , , ప గ రి గ మ ప ధ ని ధ ప ధ మ। ప ధ ని స రీ గ రి స ని। ధ పా , ప మ పా
చూ డు డిం ద తి కి సు ల భు డు హ రి

౧. ధ ని సా సా స ని ని రి స ని ధా పా। మ మ పా స ని ధ ప। మ ప మ గ రి స రి గ॥
తో డు నీ డ య గు దొ ర ము ని యి త డు

౨. ధ ని స రి స రి స ని రీ స ని ధా పా। మ ప ధ ని స ని ధ ప। మ ని ధ ప మ గ రి గ॥
తో డు నీ డ య గు దొ ర ము ని యి త డు

౩. ధ ని స రి గ రి స ని రి స గ రి స ని ధ ప। ప మ ప రి స రి ని స। ప ధ మ ప మ గ రి గ॥
తో డు నీ డ య గు దొ ర ము ని యి త డు

లఘుటీక :—

ఇది అన్నమాచార్యులను శ్రీవైష్ణవదీక్షాచార్యులగు శ్రీ ఆదివణ్ శఠకోపయతీంద్రులస్తుతి; అహోబలమఠమును స్థాపించిన మూల పురుషులు వీరే.

కనకపుతావల = బంగారుమెట్లుగల; అసాధారణమైన అనితా; తుదిపదము = కడపటిచోటు; వేదముల పరమార్థమును వీరివద్దనే గ్రహింపవచ్చుననుట. 'తుదిపదనై' అని పె. రే. 3 పాఠము; పావనమొకరూపంబై = పవిత్రత గలిగించు ఒక మూర్తియై; 'రూపమై' అను సా. రే. పాఠముకన్న ఈ ని. రే. లోని పాఠము లయదృష్టిగలది; విరజ = భగవంతుని లీలావిభూతికి నడుమ ఎల్లగానుండు అప్రాకృతనది. దానిని దాటిన పిదపనే ముక్తి. దాటించునావ ఆచార్యుడు. 'నావైయున్నాడితె' అను సా. రే. పాఠమున మాత్రాన్యూనత. పె. రే. 'నావైయిదెవున్నాడితడు' అని పఠించినది. ఇందు గ్రహించినది ని. రే. పాఠము. 'దీపంబై జగతికి దొడవై' అను ని. రే. పాఠము లయానుకూలము. 'దీపమై జగతికి దేజమై' అను సా. రే. పాఠమున అక్షరపుష్టియు అర్థపుష్టియు మితమే. భవపయోధులు = సంసారసముద్రములు; తేప = తెప్ప; 'తేపైయున్నాడిదే యితడు' అని సా. రే; ఇది ని. రే. పాఠము.

కాంచీవరునికి = వరదరాజస్వామికి; నృకేసరి = నరసింహస్వామి; తత్పరుడు = ఆసక్తుడు. 'శఠకోపముని' అను ని. రే., పె. రే. పాఠము తాళపు ఒత్తిడికై యేర్పడినది.

—పల్లవి :—

౧. మా ౹ ౹ మా మా మ ప గా రీ గా । ప మ ప మ ప మ ప ధ । పా ౹ ౹ ౹ ౹ ధ ప
చూ డు డిం ద తి కి సు ల భు డు

౨. ,, మ పా ధ నీ సా రి ని స గ రి స। రి మ గ రి సా , ని। స ని గ రి స ని ధ ప
పా వన మొక రూ పం బై వి ర జ కు

౧. మ ప ద ని సా ,, స రి నీ ధా పా। మ ప నీ ధా పా। మ ప మ గ రి స రి గ॥
వా వై భు వి ను స్నా డి దె యి త డు (చూడు)

౨. మ ప ధ ని సా రీ స ని గ రి స ని ధ ప। మ ప ధ ప ని ని ధ ప। మ గ రి స ని స రి గ॥
వా వై భు వి ను స్నా డి దె యి త డు (చూడు)

౪. ధ ప మ గ రి స ని ని ధ ప గ గ రి రి సా। స రి గ రి ని స రి స ని ధ పా। మ ప ధ ప గ మ ప మ మ గ రి గ॥
తో డు నీ డ య గ దో ర ము ని యి త డు (చూడు)

—: చరణము :—

౧. ,, ప ధా పా , పా పా పా ప మ। ,, ప మా ని ధా। నీ , , ధా పా
కై వ ల్య ము న కు క న క పు తా ప ల

,, మ నీ ధ పా మా ప గ రి గా। ,, ప మా ని ధా। పా ,, ,, ,, ,
త్రో వై శ్రు తు ల కు తు ది ప ద మై

౨. ,, ప నీ ధ పా పా ధ ని ప ధ మా। ,, మ నీ ని దా। రి స నీ ధా పా
కై వ ల్య ము న కు క న క పు తా ప ల

,, ధ ని స స పా మ ని ధ ప మ గ రీ। , గ మ పా ధ స ని। ధ పా ,, ,, ,
త్రో వై శ్రు తు ల కు తు ది ప ద మై

౧. ,, మ పా ధ నీ సా సా నీ నీ। రీ ,, సా ,,। ని రి స ని ధా పా
పా వ న మొక రూ పం బై వి ర జ కు

లఘుటీక :—

౧. నిగమమార్గమున = వేదములు విధించిన త్రోవలో ; జరిగెదనంటే = ఆచరించెదనని తలంచితినేని ; జనకములు = కలిగించునవి. ప్రపంచ వ్యవహారములు మీఁదమీఁద నీమాయనే కలిగించునటు. 'జనితములు' (మాయచే కలిగినవి) అని పాఠము కాఁదగును.

౨. పట్టున = మితియందు ; మతకాలు = మాయలు.

౩. సంతకూటాల ధర్మపు సంగతి = సంతలలో చేరుగుంపులవంటి ధర్మములు - ఒకరివలె ఇంకొకరు గాక, విరుద్ధముగాఁ గూడ, స్వల్పఫలమునకై, ఫలమే లేక, నడచుచుండుట సంతలలో సహజము. అట్టివాని గొడవ నాకేల, పరమఫలము నీవు చేతికందు నట్లుండగా - అనితా.

—: పల్లవి :—

౧. (స ని స రి స ని ధా ప । మ ప ప మ గా రి సా । (ని స రి గ రి । గా ప మ ప మ ప ద

మొ ద లం డ కొ న ల కు మోచి నీ ళ్ళు వో యా సే ల

౨. ని స ని ని రి స రి ని ధ ప । ని గ ప మ ధ ప మ గ రి గ సా । (రి ని సా ప మ గా రి । రి గ మ ప ధ ప ధ ప మ ప ధ

మొ ద లం , డ కొ న ల కు మో చి నీ ళ్ళు వో యా సే ల

౩. ని స ని రి స గ రి స ని ధ ప । ప స ని ధ ప మ గ రి గ పా । (రి ని సా రి గ రి గ మా । ప ధ ప ధ నీ మ ప ధ ని స రి

మొ ద లం డ కొ న ల కు మో చి నీ ళ్ళు వో యా సే ల

(౨)

భైరవిరాగము — రూపకతాళము

(సంపు. ౫ ; సంకీ. ౨౯౧)

—: పల్లవి :—

మొదలుండఁ గొనలకు - మోచినీళ్ళు వోయనేల

—: అనుపల్లవి :—

ఎదలో నీవుండఁగా - నితరము లేలా - ॥ మొదలు ॥

—: చరణములు :—

౧. నిగమమార్గమున - నేనడచేనంటే । నిగమములెల్లను - నీ మహిమే
జగములోకులఁ జూచి - జరిగెడినంటే । జగములు నీ మాయ - జనకములు. ॥ మొదలు ॥

౨. మనసెల్ల నడ్డపెట్టి - మట్టుననుండేనంటే । మనసుకోరికలు నీ మతకాలు
తనువు నింద్రియములు - తగ గెలిచేనంటే । తనువు నింద్రియములు దైవము నీ మహిమ. ॥ మొదలు ॥

౩. ఇంతలోని పనికిఁగా - ఇందునందుఁ జొరనేల । చెంత నిండుచెరువుండఁగ - చెలమ లేలా
పంతాన శ్రీవేంకటేశ - పట్టి నీకె శరణంటి । సంతకూటాల ధర్మాల - సంగతి నా కేలా. ॥ మొదలు ॥

౨.

—: చరణము :—

౧. ని ధ ప సా ౹ మా ౹ మ ప గా రి ౹ రి గ రి గా మ గ మా ప మ ౹ గ రి గ మ పా ధ మ
ని గ మ మా ర్గ ము న నే న డ చే నం టే

౨. ని ధ ప ని ధ ధా మా ౹ మా ౹ ప ధ ప ధ ప మ గ రి ౹ రి గ గ రి గ మ మ గ మ ప ప మ ౹ ప మ ని ని ధ ప మ గ రి గ మ ప
ని గ మ మా ర్గ ము న నే న డ చే నం టే

3. ని ధ ప మా ౹ ప ధ పా ౹ గా ౹ మ ప మా మ ప గా రి ౹ రి స రి గ మా ప రి ౹ రి గ మ ప ధ ని ధ పా ౹
ని గ మ మా ర్గ ము న నే న డ చే నం టే

ప ని ధ ప మా ప గ రీ ౹ సా ౹ రి గ రి గ రి స న్ని ౹ సా గ రి గ మ ౹ పా ౹ ౹ ౹ ౹
ని గ మ ము లె ల్ల ను నీ మ హి మే

సం ని ధ పా ని ధ ప మ ౹ ప ధ నీ సం సం ౹ ని నీ సం రి సం ౹ రి సం రీ మం గ గ రి రీ
జ గ ము లో కు ల జా చి జ గ గ ద నం టే

ప ప ధ ని స రి గ మం రి గ సం ౹ సం ని రి సం గ రి సం ని ధా ప ౹ మా గ రి గా మ ప ని ధా ప ౹ మ ప మ గ రి స రి గ రి గ మ ప ॥ ధ ని
జ గ ము లు నీ మా యా జ న క ము లు (మొదలు)

౪. గ రి స ని ని రి స రీ ౹ రి । గ రి స ని ధ ప ధ ప మ గ రి స । ప మ గ రి సా ని ని ః ప ధ గ । రి గ మ ప ధ ని స రి గ మ గ రి
మొ ద లుం డ గా న ల కు మో చి నీ త్ళ్ళ పో యు నే ల

౫. సా రి నీ స పా ధ మా ప । మా గ ప మ గ రీ సా ॥
మొ ద లుం డ గా న ల కు ॥

—: అనుపల్లవి :—

౧. ప మ పా ౹ ధ నీ । సా ౹ ని రి సా ౹
ఎ ద లో నీ వుం డ గా

౨. ప మ ప ధ నీ ధ ప మ ప । ధ ని స ని రి సా ౹
ఎ ద లో నీ వుం డ గా

3. పా ప రి స ని ధ ప మ ప ః ని । స రి గా రి సా ౹ । సా ని ని ని రి స ని దా ప । మ మ ప ః ప ధ దా స ని ॥ స ని
ఎ ద లో నీ వుం డ గా ఇ త ర ము లే లా (మొదలు)

౪. పా ప ధ ని స రీ గ రి స ని ధ ప । మ ప ః ని స రి గా గ రి రీ । స ని గ మ గ రి స ని ధ ప ధ ని । సా ౹ ౹ ౹ రి రి గ రి గ మ ప ॥ ధ ని
ఎ ద లో నీ వుం డ గా ఇ త ర ము లే లా (మొదలు)

లఘుటీక :—

౧. ఇంకా - మఱి - యొక - యితరములా = వేసటచే కలిగిన అర్థపునరుక్తి; 'ఇంకా ఇతరములా' చాలును. అంకెల = సమీపమున ; బహువచనము వివక్షలేనిది.

౨. ఇదియే = పన్నగశయనుని బంట్లకు బంటగుటయే ; కొన్నది కోలై = కొన్నదే కొనుటగా ; చాలునవల యనితా ; 'కొన్నదే కోలై' అని నిడుకేకు ౨ లోని పాఠము. ఇంకను స్పష్టము.

౩. ఊనినమతిఁ = ఆశ్రయించిన బుద్ధిలో ; తీపులతనిమతి = తియ్యదనములుగల యతని పొగడ్త ; పనుచుట = వికసించుట.

—: పల్లవి :—

౧. గ రీ సా సా | స రి స నీ ధా | ని సా రి సా | రీ ॰ ॰ ॰ ॰ ॰
హరి గొ లి చి యుం మ రి న ప ర ము లా

౨. గ రీ రి ని సా | స గ ని నీ ధా | ని సా స గ రి స | రీ ॰ ॰ ॰ ॰ ॰
హరి గొ లి చి యుం మ రి న ప ర ము లా

౩. గ రీ ని ని స గ | రి ప రి స ని ధా ప ధ | ని సా పా ॰ ధ మా ॰ ప | మ గ రీ ॰ ॰ ॰ ॰
హరి గొ లి చి యుం మ రి న ప ర ము లా

౧. రి గా మా మా | గ రి గ మా పా | ధ మ ప ని ధ పా | ప మ గ రీ సా
సిర ము గ న త ని నె తె లి యుం ట [illegible] క

(3)

భైరవిరాగము — మిశ్రచాపుతాళము

(సం. ౫ ; సంకీ. ౧౯౩)

—: పల్లవి :—

హరిఁ గొలిచియు మఱి - నపరములా
తిరముగ నతనినె - తెలియుట గాక ॥ హరి ॥

—: చరణము :—

౧. పంజనాభుని - పాదములు దలఁచి । ఇంకా మఱియొక - యితరములా ;
అంకెల నతనినె - అతనిదాసులనె । కొంకక నిజముగ - కొలుచుట గాక ॥ హరి ॥

౨. పన్నగశయనుని - బంట్లకు బంటై । కొన్నిటిపై మఱి - కోరికలా
ఇన్నికోరికలు - ఇదియే తనకని, కొన్నాని కోరై - కోరుట గాక ॥ హరి ॥

3. వీనుల వెంకట - విభుని నామామృత । మూనిః నుతి మఱి - యూను రుచులా ;
తేనెలు గారెడి - తీపులతని నుతి । నానారుచులై - ననుచుట గాక ॥ హరి ॥

(౮)

నాటరాగము — రూపకతాళము

(సంపు. ౫ ; సంకీ. ౨౦౪)

—: పల్లవి :—

ఏదియును లేని - దేఁటి జన్మము

—: అనుపల్లవి :—

వేదాంత విద్యా వి - వేకి గావలెను ॥ ఏది ॥

౧. పరమమూర్తిధ్యాన - పరుఁడు గావలె నొండె । పరమానంద సంపదలొందవలెను ;
పరమార్థముగ నాత్మభావింపవలె నొండె । పరమే తానై - పరగుండవలెను. ॥ ఏది ॥

౨. వేదశాస్త్రార్థకో - విదుఁడు గావలె నొండె । వేదాంత విదుల సే - వించవలెను ;
కాదనక పుణ్యాస - త్కర్మి గావలె నొండె । మోదమున హరిభక్తి - మెఁగినుండవలెను. ॥ ఏది ॥

౩. సతత భూతదయా వి - చారి గావలె నొండె । జితమైన యింద్రియస్థిరుఁడు గావలెను ;
అతిశయంబగు వేంక - టాద్రీశు సేవకులె । గతి యనుచు తనబుద్ధి - గలిగుండవలెను. ॥ ఏది ॥

౨. రి గా మ గ మ గ | గ మా ప మ ప మ | ప మ ప స నిధ ప | మా ౹ ప గా గ రి సా
తిర ము గ న త ని నె తెలి యు ట గా క

౩. రి గా మా గ రి సా | గ రి గ నీ ధ ప పా | ని ని ని రి స నిధా పా | మా ప ధ ప మ రి గా ౹ రి స
తిర ము గ న త ని నే తెలి యు ట గా క (పారి)

—: చరణము :—

పా ౹ పా పా | ప ధ మ మా మా | పా ధ నీ నీ | నీ స ని ధ పా
పం క జ నా భు ని పా ద ము లు ద ల చి

ధ మా ప ని ధ ప | మ గా రి గా | మ మా నీ ధా | పా ౹ ౹ ౹ ౹ ౹
యిం కా మ రి యొ క యి త ర ము లా

పా ౹ పా ప ధ | ని నీ సా సా | ని నీ స రి గ రి సా | స రి నీ ధా ధా
అం కె ల న త ని నె అ తి ని దా ను ల నె

ధ నీ స రి స రి | స ని ధ పా పా | పా పా స ని ధ ప | ప మ గ రీ సా
కొం క క ని జ ము గ కొ లు చు ట గా క (పారి)

౪. స ని రీ స ని ప మ గీ | స సా మ గ మ ప ధ నీ | సాం ప మ రీ సం | సం ని ప మ రి స ని స గ మా ప ని ॥ (ఏదియు)
ఏ ది యా ను లే ని దే టి జన్మము

—: అనుపల్లవి :—

౧. పా ‹ మ ప స ని | సాం ‹ ‹ సాం
వే దాం త వి ద్యా

౨. ప ని ప ప స ని | సాం స ని రి స స ని నీ
వే దాం త వి ద్యా

౩. స ని ప మ గ మ ప ప స స నీ | సాం ని స రి స రీ రీ | స మ గ మ రి సం | సాం సం ని ప మ ప ని ప ని ॥ (ఏదియు)
వే దాం త వి ద్యా వి వే కి కా వ లె ను

—: చరణము :—

౧. ప ప ప పా ‹ | మ ప ప మ మ గ గా మ | రి స స రి గా ‹ | గ మ ప మ గ మ
ప రి మా మూ ర్తి ధ్యా న ప రు డు గా వ లె నొం డె

లఘుటీక :—

(అను.) వేదాంత విద్యావివేకి = ఉపనిషత్తులనుండి గ్రహించిన తెలివిచే వివేకముకలవాడు.

౧. పరమమూర్తి...లొందవలెను = ఇంతవరకు నొకవాక్యము ; శ్రేష్ఠమైన భగవన్మూర్తిని ధ్యానించుచు పరమానంద సమృద్ధిని సాధించవలెను ; ఒండె = అదికాదేని. చరణములలో రెండుసారులు 'ఒండె' వచ్చుట గీతలయ సంప్రదాయానుసారమంతే ; పరమార్థ... పరగుండవలెను = తన ఆత్మనే పరమపురుషార్థముగా భావించి తానే పరతత్త్వముగా పరగియుండవలెను.

౨. వేదశా......సేవించవలెను = వేదశాస్త్రముల అర్థము నెఱిఁగి పండితుఁడై, అంతటితో తృప్తిపడక, పరతత్త్వమునుబోధించు ఉపనిషత్తుల నెఱిఁగినవారి నాశ్రయించవలెను ; కానక......నుండవలెను = లేదా, తిరస్కరింపక పుణ్యమైన కర్మములుచేయుచు హరిభక్తి ప్రధానముగా ఉండవలెను.

—: పల్లవి :—

౧. సా ; ఏ ప మ | మా పా మ మ గ మ రీ | సా స స ని ధా ని | సా ; ; గ మ ప ని
ఏ ది యును లే ని దే టి జ న్మ ము

౨. సా రి స ని ప మ | గ మ ప ని ప మ గ మ రీ | సా స స ని పా ని | సా ; ; గ మ ప ని
ఏ ది యును లే ని దే టి జ న్మ ము

3. స ని స రీ ; స ని ప ని సా | రి స స ని ని ప ప మ రీ | సా స ప మ గ మ రీ | రి సా ; గ మ ప ని
ఏ ది యు ను లే ని దే టి జ న్మ ము

(౫)

నాటరాగము — జంపెతాళము

(సంపు. ౧౧ ; సంకీ. ౩-౩౧)

—: పల్లవి :—

ఎవ్వరెవ్వరి వాఁడో - యీ జీవుఁడు — ఎవ్వరికి నేమౌనో - యీ జీవుఁడు ॥ ఎవ్వ ॥

—: చరణములు :—

౧. ఎందరికిఁ గొడుకుగాఁ - డీ జీవుఁడు, వెనక । కెందరికిఁ దోఁబుట్టఁ - డీ జీవుఁడు
ఎందరిని భ్రమయించఁ - డీ జీవుఁడు, దుఃఖ । మెందరికిఁ గావించఁ - డీ జీవుఁడు. ॥ ఎవ్వ ॥

౨. ఎక్కడెక్కడఁ దిరుగఁ - డీ జీవుఁడు, వెనక । కెక్కడో తనజన్మ - మీ జీవుఁడు
ఎక్కడి చుట్టము తనకు - నీ జీవుఁడు, ఎప్పు । డెక్కడికి నేఁగునో - యీ జీవుఁడు. ॥ ఎవ్వ ॥

౩. ఎన్నఁడును జేటులే - నీ జీవుఁడు, వెనక । కెన్ని తనువులు మోవఁ - డీ జీవుఁడు
ఎన్నఁగల తిరువేంక - టేశు మాయలఁదగిలి । యెన్ని పదవులఁ బొందఁ - డీ జీవుఁడు. ॥ ఎవ్వ ॥

౨. ప ప ప మ ప నీ | ప ని పా మ ప మా గా మ | రి స గ గ మ ప మ గా | గ మ ధ ని స ని పా ధ
ప ర మ మూ ర్తి ధ్యా న ప రు డు గా వ లె నొం డె

రి స సా , , | స రి స స ని స | , స స గా మ | ధ ప మ గ మ పా ,
ప ర మా నం ద సం ప ద లొం వ లె ను

ధ ధ ని మా రి | స స పా , మ | పా , నీ ని | ప ని సా స ని నీ
ప ర మా ర్థ ము గ నా త్మ భా విం చ వ లె నొం డె

౧. ధ మ ప ని పా స ని | సా , , సా
ప ర మే తా నై

౨. ప ని ప ధ స ని | సా స ని రి స స ని నీ
ప ర మే తా నై

3. స ని ప మ గ మ ధ ధ స స నీ | సా ని స రి స రీ | స మ గ మ రి స | స స స ని ప మ ప ని ధ ని ‖
ధ ర మే తా నై ధ ర గుం డ వ లె ను

(ఏదియూ)

౧. (గ మ ప ని ప ని నీ ని | సా నీ ప మ ప మ ప గ మ రి
ఎ వ్వ రి కి నే మా నో యీ జీ వు డు

౨. (గ మ ప ని ప మా గ మ ప ని ని | సా (రి స ని నీ ప మా పా ప మ ప మ మ రి
ఎ వ్వ రి కి నే మా నో యీ జీ వు డు

౩. (గ మ ప ని ప ని ప స సా స ని | సా రీ రి స ని ప ని ప గ ప మ మ రి
ఎ వ్వ రి కి నే మా నో యీ జీ వు డు

౪. (గ మ ప ని సా (ప రీ రి | సా (ని రి స స ని ప ని రి స స ని ని ప ప మ గ రి
ఎ వ్వ రి కి నే మా నో యీ జీ వు డు (ఎవ్వరె)

—: చరణము :—

పా ప ప ప ప ప ప పా | మ ప ప గ మ రి రి రి స స స స
ఎం ద రి కి కో డు గ గా డీ జీ వు డు నే న కె

లఘుటీక :—

౨. ఎక్కుడిచుట్టము తనకు నీ జీవుఁడు = తాను ఈ జీవునికంటె వేఱు గాఁడు. కాని యీ జీవితదశలో తన్ను ఇదివరకున్న, ఇఁకముందు రాఁబోవు జీవావస్థలకంటె ఎక్కువ ప్రీతితో చూచుట ప్రాణిస్వభావము కనుక భూతభవిష్యత్తులలో లేని క్రొత్తయనురాగము తన యందు తానిప్పుడేల చూపవలయును? అని తా. 'ఎక్కుడిచుట్టము తనకు' అనుచో జంపెతాళావర్తమునకు వలసిన పదిమాత్రలకు మించి ఒకమాత్ర యెక్కువకలదు. కనుక 'ఎక్కుడి' అన్నచోటి కకారద్విత్వమును తేలఁబలుకవలసియున్నది. 'తనకీ జీవుఁడు' అని పాఠము కల్పించుకొన్నను, ఈ నడకలో అయిదవ మాత్రను అక్షరము విలుగకలసియున్నది గాన 'ఎక్కుడి చుట్' అన్నచో ఆయుమాత్రలకు విఱిగి నడక చెడును.

3. ఎన్నఁడును చేటులేని యీ జీవుడు = శరీరములెన్ని యెత్తినను నాశము వానికే కాని జీవుఁడు నిత్యుఁడు, గనుక.

—: పల్లవి :—

౧. రి స స రీ గ గ గా మ । పా ప మ గా మ పా ꞉ ꞉ ꞉
ఎ వ్వ రె వ్వ రి వా డొ యీ జీ వు డు

౨. రి స స రీ స మ గా మ । ప ని ప గ గా మ పా ꞉ ꞉ ꞉
ఎ వ్వ రె వ్వ రి వా డొ యీ జీ వు డు

3. రి స స రీ గ మ ప ని ప మ గ మ ప ని । సా ꞉ ని ప మ గా మ సా పా ప
ఎ వ్వ రె వ్వ రి వా డొ యీ జీ వు డు చూడ

(౬)

నాటరాగము — ఆదితాళము

(సంపు. ౧౧ ; సంకీ. ౩-౨౬)

—: అనుపల్లవి :—

ఇటు గరుడని నీ - వెక్కినను — పటపట దిక్కులు - బగ్గనఁ బగిలె ॥ఇటు॥

—: చరణములు :—

౧. ఎగసిన గరుడని - యేపున ధాయని । జిగి దొలఁకఁ జబుకు - చేసినను,
నిగమాంతంబులు - నిగమ సంఘములు । గగనము జగములు - గడగడ వడఁకె. ॥ఇటు॥

౨ బిరుసుగ గరుడని - పేరెము దోలుచు । బెరసి నీవు గో - పించినను,
సరుస నఖిలములు - జర్జరితములై । తిరుపున నలుగడ - దిరదిరఁ దిరిగె. ॥ఇటు॥

౩ పల్లించిన నీ - పసిఁడి గరుడనిని । కెల్లున నీవె - క్కిన యప్పుడు,
ఝల్లన రాక్షస - సమితి నీవహిమ । వెల్లి మునుఁగుదురు వేంకటరమణా. ॥ఇటు॥

లఘుటీక :—

తిరుమల శ్రీనివాసుని బ్రహ్మోత్సవమున గరుడవాహనోత్సవము చాలా భక్త్యాకర్షకము; అతని విశ్వవిజయలీలకు గుర్తు. ఈ సంకీర్తన ఆ ప్రతాపవిలాసములను వివరించును. ఆ విజయయాత్ర రాక్షసులను ధ్వంసము చేయుటకేయైనను ఇతరజగత్తుకూడ ఆ గాఢదశ ననుభవించినది.

సా రిరిరి సనిధని సా స । పప పమగా మ పా , , ,
కెందరికి తో బుట్టి డీ జీ వుడు

గా మ ప ధ ని ని నీ ని । ప సా సా , ని స రీ రీ రి
ఎం ద రి ని భ్రమయించ డీ జీ వుడు దుఃఖ

స షు రి రి స స ని నీ సా స ని , ప ని ప ని స రీ , రి రి స స ని ని ప ప మ మ రి ॥
మెం ద రి కి గా వింప డీ జీ వుడు

(ఎవ్వరె)

—: చరణము :—

గ మ ప ప ప ప ప ప। పా ప ప నీ ప మ॥ గ మ ప ధ ని ని ని ని। స స స ని సా ,,
ఎ గ సి న గ రు డ ని నే పు న ఘా య ని జి గి దొ ళ క చ బు కు చే సి న ను

స స రీ సా స ని। స స స రీ స స ని॥ ప ని స రి స ని ప మ। గ మ ప మ ప మ రీ॥
ని గ మాం తం బు లు ని గ మ సం ఘ ము లు గ గ న ము జ గ ము లు గ డ గ డ వ డ కె (ఇటు)

౧. గరుడని = గరుడఁడు, గరుడని అనియే రేకులలో నిల్ల పాఠము 'రంగఁడు' పదమువలె 'గరుడఁడు' గూడ తద్భవమని గ్రహించవచ్చును. ఏపున - గొప్పతనము చేత; ధాయని = ఎక్కిన వాహనమును కదలించు శబ్దము. 'ధే' యనియుఁ గలదు. 'నింగికి ధేయని కదలించెనే' (కళాపూ. ౩. ౬౫) చబుకు చేసినను = కొరడా విదిలింపఁగా.

౨. పేరెము = పరుగు; బోసి = చేరి; సరుసనే = సమీపమున ప్రాసక్తి పడిన పడము; 'సరుసనే' అనురూపమే రేకలలో సర్వత్ర కలదు. సదృశ శబ్దభవము కానోపును. జర్జరితములై = పగుళ్ళుగలవై. తిరుపున = భ్రమణము చేత.

౩. ఝల్లించిన = సవారికనువగు గంత మొదలగువానిని అమర్చిన. కెల్లున = వేగముగా; ఇది గంటలు మొదలగువానిధ్వనిననుకరించు పదమైనను గావచ్చును. ప్రయోగాంతరము వెదకఁదగినది; వెల్లి = ప్రవాహము.

—: పల్లవి :—

౧. స స రి రి స రి రి స । సా ని ని సా , , ॥ స రి స రి స మ గా గ మ । పా ప మ గ మ ప మ గా
ఇటు గరు డ ని నీ వె క్కి న ను - పట పట ది క్కు లు బ గ్గ న బ గి లె

౨. స స రి రి స గ మ ప మ రి , । సా , ని ప ని ప ని సా , , స మ గ మ పా ప ప । పా స ని ప మ గ గా
ఇటు గరు డ ని నీ వె క్కి న ను ప ట ప ట ది క్కు లు బ గ్గ న బ గి లె

౩. స స గ గ గ మ ప ని ప మ ప మ । రీ స ని ప ని సా , , ॥ స స ప ప గ మ ప ని । స రి రి రి స ని ప మ గా ॥
ఇటు గ రు డ ని నీ వె క్కి న ను ప ట ప ట ది క్కు లు బ గ్గ న బ గి లె (ఇటు)

లఘుటీక :—

(ఈ పదమునందలి పాఠములు రేకులతో సంప్రతించి సవరింపఁబడినవి)

(ప.) విన్నపాలు = వేరువేరు అధికారులు నిత్యమును చేయు సునామణిమాటలు. అవి వింతవింతలైనవి.

(అను.) పన్నగపు దోమతెర = "నివాస శయ్యాసన పాదుకాంశుకోపధాన వర్షాతపవారణాదిభిః । శరీర భేదై స్తవ శేషతాంగతైర్యథోచితం శేష ఇతీరితే జనైః ॥" అని శ్రీ యామునాచార్యులానతిచ్చినటు (స్తోత్రరత్నము. ప. ౪౦) ఆదిశేషుఁడు శ్రీమహావిష్ణువునకు పలు విధములగు భోగోపకరణములుగా సేవ చేయును. అటే ఆ పన్నగము - పాము - దోమతెరగాఁగూడ మూపెత్తి సేవించును.

౧ అంత నింతలు = దూరముగా దగ్గరగా, పెద్ద చిన్న గుంపులుగా. పారసపు = సరసమే పారసము. రసము - ప్రీతి - తో కూడినది.

౨. గములు = గుంపులు, వింతాలాపాలలు = క్రొత్త క్రొత్త రాగాలాపములతో (ఆళాపాల అని రేకులపాఠము) సిరిమొగము = శ్రీ గుంతమైన ముఖము; తెరచి = దోమతెర మఱుఁగు దొలఁగించి చూపి.

3. అంకెలల = సమీపమున, అలమేలుమంగ = అలర్ మేల్ మంగై - పూవు (తామర) మీఁది స్త్రీ - అను తమిళపదమునకిది తెలుఁగు వికృతి. తమిళులో 'మంగై' అనునది పదునాల్గేండ్లు మొదలు ౧౮-వ యేటివరకు వయస్సుగల స్త్రీకి పేరు. నిద్రమేల్కొనిన నీ మొదటిచూపు మంగళదేవతయైన ఆ పద్మావతీదేవిమీఁద ప్రసరించుట జగన్మంగళహేతువగునని తా.

—: పల్లవి :—

౧. (ధ రి సా సా స రి ని ప । పా ప ధ ని గ ధ ప దా । (^ ప ధా రి । సా ((స ప

వి న్న పా లు వి న వ లె వింత వింత లు

(౨)

భూపాళరాగము — రూపకతాళము

(సంపు. ౪ ; సంకీ. ౨౫)

—: పల్లవి :—

విన్నపాలు వినవలె - వింత వింతలు

—: అనుపల్లవి :—

పన్నగపు దోమతెర - పైకెత్తవేలయ్యా ॥ విన్న ॥

—: చరణములు :—

౧. తెల్లవారె జామెక్కె - దేవతలు మునులు। అల్లనల్ల నంత నింత - నదివో వారె;
చల్లని తమ్మిరేకుల - సారసపు గన్నులు। మెల్ల మెల్లనె విచ్చి - మేలుకొనవేలయ్యా. ॥ విన్న ॥

౨. గరుడ కిన్నర యక్ష - కామినులు గములై। విరహపు గీతముల - వింతాలాపాల,
పరి పరి విధముల - బాడేరు నిన్నదివో। సిరిమొగము దెరచి - చిత్తగించవేలయ్యా. ॥ విన్న ॥

౩. పొంకపు శేషాదులు తుం - బురు నారదాదులు। పంకజభవాదులు నీ - పాదాలు చేరి,
అంకెల నున్నారు లేచి - అలమేలుమంగను। వేంకటేశుడా రెప్పలు - విచ్చి చూచి లేవయ్యా. ॥ విన్న ॥

—: చరణము :—

పధ పధ గా గ। గరిగ పగ గరిస। సరిగరిరి। సరి సరిగరిరిస సా

తెల్లవా రె జా మె క్కె దే వతలు మును లు

సరి సరి ధా ధ। పా రిగరిరి। సరి గా గరి। గా పా ॥

అల్లన ల్ల నంత నింత నదివో వా రే

పపధ ధపపగ। గపధ సా స। పధ సరి గా గరి। సా సరి గరి రిస సా

చల్లని త మ్మిరే ను ల సా ర స పు గ న్నులు

ధధ గరి స। సా రి గరి గరి సరి ధ పా। పధ గా గ ధప ధా। పధపపగగ పపధధ సస। రిగ

మెల్ల మె ల్ల నే వి చ్చి మే లు కొ న నే ల య్యా (చిన్నపాటు)

౨ ధ ధ రి స రి స ధ స ధ ధ ప। ప ధ గ గ గా ధ ప ధా। (గ ప గ ప ప ధ ప ధ గ రి। సా ((స రి స స
వి న్న పా లు వి న వ లె విం త విం త లు

3. పధ స రి గా రి రి స స ధ ప। గా (ధ ప ద రి రి స స పధ। ప ధ గ ప ప ధ స రి గా రి। సా (రి స స ధ ప గ ప ధ స
వి న్నపా లు వి న న లె విం త విం త లు

౪. రిగ రి స సా రి ధ పా।
వి న్నపా లు

—: అనుపల్లవి :—

౧. (ప ధ స సా। సా రి గ రి సా।
ప న్నగ పు దో మ తె ర

తాళ్ళపాకపాటలు

౧. చతురాన్యుౕ = నాల్గుముఖముల బ్రహ్మను.

౩. గురుఁగంటిౕ = తనకాచార్యుఁడై ముక్తి ననుభవించుచున్న శ్రీ శఠకోపయతిని దర్శించితిని.

—: పల్లవి :—

౧ (స ధ స రి గ ప గ గ రి స ।
ఇ ప్పు డి టు క ల గం టి

౨. (స రి ధ స రి గ రి గ ప గ రి స
ఇ ప్పు డి టు క ల గం టి

౩. (స రి ధ స రి గ గ గా గ । (గ రి గ ప ప ధ గ గ ధా
ఇ ప్పు డి టు క ల గం టి నె ల్ల లో క ము ల కు

౧. (ప ధ గ గ గ ప ధ దా ప । ప ధ గా గా ధ పా ధ గ గా రి స
అ ప్ప డ గు తి రు వేం క టా ద్రీ శు గం టి

౨. (గ గ ప ధ ప ధ సా స । సా రి ధ ధా ప గ గ ధ ధ ప ప గ గ రి రి
అ ప్ప డ గు తి రు వేం క టా ద్రీ శు గం టి

(౮)

భూపాళరాగము — జంపెతాళము

(సంపు. ౫ ; సంకీ. ౩౮)

—: పల్లవి :—

ఇప్పుడిటు కలగంటి - నెల్లలోకములకు — అప్పఁడగు తిరువేంక - టాద్రీశుఁ గంటి. ॥ ఇప్పు ॥

—: చరణములు :—

౧. అతిశయంబైన శే - షాద్రిశిఖరము గంటి । ప్రతిలేని గోపుర ప్రభలు గంటి,
శతకోటిసూర్య తే - జములు వెలుఁగఁగఁ గంటి । చతురాస్యుఁ బొడగంటి - చయ్యన మేల్కంటి. ॥ ఇప్పు ॥

౨. కనకరత్న కవాట - కాంతులిరుగడఁ గంటి । ఘనమైన దీపసం - ఘములు గంటి,
అనుపమ మణీమయ - మ్మగు కిరీటము గంటి । కనకాంబరము గంటి - గ్రక్కున మేల్కంటి. ॥ ఇప్పు ॥

౩. అరుదైన శంఖచక్రాదులిరుగడఁ గంటి । సరిలేని యభయహస్తము గంటిని,
తిరువేంకటాచలా - ధిపుని జూడఁగఁ గంటి । హరిఁగంటి గురుఁ గంటి - నంతట మేల్కంటి. ॥ ఇప్పు ॥

లఘుటీక :—

"మేలుకంటి, వణిమాయమగు" అను రేకులోని పాఠము ఐదుమాత్రల తాళపునడకకై స్వల్పముగా సవరింపఁబడినది. ఇట్లే 'హస్తము గంటిని' అనుపాఠము 'హస్తమును గంటి' అని సవరించుకొనుట చరణాల అంత్యప్రాసకనుయాపమగును. "చయ్యన, గ్రక్కున, నంతట" అనుచోట్ల కడపటి లఘువును ఇంకొకమాత్ర కాలము ఈడ్చి పాడఁదగును.

(౯)

మలహరిరాగము — మిశ్రచాపుతాళము

(సం. ౫ : సంకీ. ౨౩౦)

—: పల్లవి :—

వలెననువారిదె - వైష్ణవము

—: అనుపల్లవి :—

వలపు(జేసె పో - వైష్ణవము || వలె ||

—: చరణములు :—

౧. కోరికలుడుగుచు - గుతినిన్నిటిపై | వైరాగ్యమె పో - వైష్ణవము,
పారెడు(గోపము - చలము(దనలో | వారించుట పో - వైష్ణవము. || వలె ||

౨. ముడిగొను దేహపు - సుఖదుఃఖములో | వడి జొరనిదె పో - వైష్ణవము,
ముడివడి యింద్రియ - ముల కింకరుడై | పడఁబడనిదె పో - వైష్ణవము. || వలె ||

౩. ఉడుటున(దనసక - లోపాయంబులు | వచుటపో నిజ - వైష్ణవము,
ఎడుటను శ్రీ వేంక - టేశ్వరు నామము | వదనము జేయ్యుట - వైష్ణవము. || వలె ||

3. స స ప ద గ ప ధ ప ధ గ ఠి సి । సా ఠి గ ఠి స ధా ప గ గ ధా గ రి స ॥
అ ప్ప డ గు తి రు వేం క టా ద్రీ శు గం టి (ఇప్పుడిటు)

—: చరణము :—

గ గ గ గా గ ప గా రి సా । స గ రి స ధ స రి గా గ
అ తి శ యం బై న శే షా ద్రి శి ఖ ర ము గం టి

ప ధ గ దా ధ గ ప ధా । ధ ప ధ సా ఠి గ ఠి స సా ౹ ౹ ౹
ప్ర తి లే ని గో పు ర ప్ర భ లు గం టి

సి స గా గ గా గ గా । గ గ ప గ గ ఠి స సి సా గ ఠి సి
శ త కో టి సూ ర్య తే జ ము లు వె లు గ గ గం టి

౧. ధ ధ ఠీ ఠి సి సి సి ఠి దా ధ । ధ గ ప ధా ధ గ గ రి స
చ తు రా స్య బొ డ గం టి చ య్యా న మే ల్కొ ం టి

౨. ధ ధ గ ఠి గ ఠి సి ధ ప ధ ఠి సి ఠి ధా ప । ధ గ ప ధ న సి సి ఠి ధా గ గ ధ ధ ప ప గ గ రి రి ॥ స స
చ తు రా స్య బొ డ గం టి చ య్యా న మే ల్కొ ం టి (ఇప్పుడిటు)

౩. స రి స రి మ ధ ధ | ధ ప మ గా రి స | ,, ,, ,, ,,
వ లె న ను వా రి దె

—: అనుపల్లవి :—

౧. స రీ గా గ రి | మ మా పా ((| ప ధా సా మా | ధ ప మ గ రి స ధ
వ ల పు దే నె వో వై ష్ణ వ ము

౨. స రీ ధ మ గ రి | మ మా ప మ పా | ప ధా సా మ ప | స ప మ గ రి స ధ
వ ల పు దే నె వో వై ష్ణ వ ము

౩. స రీ ప మ గ రి | మ ప మ ప ధ సా | స రి స రి ధ ధ ప | ,,
వ ల పు దే నె వో వై ష్ణ వ

౪. స రీ పా ప మ | ప ధా ప ధ స రి | మ గ రి స రి స ధ | స ధ మ గ రి స ధ
వ ల పు దే నె వో వై ష్ణ వ ము (వలెనను)

—: చరణము :—

పా (పా పా | ప పా పా పా | మ మా పా దా | ప ధా ప మా (
శ్రీ రి క లు డు గు చు గు టి ని న్ని టి సై

లఘుటీక :—

(ప.) వలెననువారిదె = కావలెనని కోరునారందటి సొమ్మే; వైష్ణవము = వైష్ణవసిద్ధాంతము. దీనికి కులజాతిదేశాది భేదములు లేవని తా.

(అను) వలపుఁదేనె = పరిమళించు తేనెవంటిది.

౧. గుటికె = ఏకలక్ష్యముతో.

౨. సుడిగొను = ఒకదానిమీఁద నొకటిగా తిరిగివచ్చునట్టి. ముడివడి = విడిచిరాలేక తగులుకొని. వడఁబడనిదె = తపింపక నిలిచినదే.

౩. ఉమటువ = సాహసముచేత. తనసక...పనులుట = తన్ను రక్షించుకొనుటకు తనచేతియుపాయములేనియు పని రావని - అన్నియు శ్రీవేంకటేశ్వరునివే యని - సాత్త్విక త్యాగము చేయుట. నిజవైష్ణవము = సత్యమైన వైష్ణవము. 'నిజ' శబ్దమునకు సంస్కృత భాషలో ఈ యర్థము లేదు. తద్భవమైనపుడు తెలుఁగునఁ గలదు. ఇక్కడ తెలుగర్థమే సంస్కృతపదమున కారోపింపఁబడినది.

—: పల్లవి :—

౧. స సా రి మ | గా ౹ రి సా | స ధ్గా సా రి | పా ౹ ౹ ౹ ౹ ౹
వ లె న ను వా రి దే వై ష్ణ వ ము

౨. స సా రి ప ప మ | గా ౹ రి గ రి స | స ధ్గా సా గ రి | సా ౹ ౹ ౹ ౹ ౹
వ లె న ను వా రి దె వై ష్ణ వ ము

(౧౦)

గుండక్రియరాగము — రూపకతాళము

(సంపు. ౫ : సంకీ. ౨౮౩)

—: పల్లవి :—

రూకలై మాడలై - రువ్వలై తిరిగీని

—: అనుపల్లవి :—

దాకొని ఉన్నచోట - తానుండదదివో. ॥ రూక ॥

—: చరణములు :—

౧. ఒకరిరాజుఁ జేను - నొకరి బంటుగ జేసు । ఒకరి కన్నెకల వే - రొకరి నమ్మించు,
ఒకచోట నున్నధాన్య - మొకచోట వేయించు । ప్రకటించి కనకమే - భ్రమయించీ జగము. ॥ రూక ॥

౨. కొందరి జాళిలు నిండు - కొందరికి సొమ్ములవు । కొందరి పుణ్యులఁ జేసు - కొందరి పాపులఁ జేసు,
కొందరి కొందరిలోన - కొట్లాట పెట్టించు । పందెమాడినటువలె - పచరించు పసిఁడి. ॥ రూక ॥

3. నిగనిగమనుచుండు - నిక్షేపమైయుండు । తగిలి శ్రీవేంకటేశు - తరుణియై తానుండు,
తెగనిమాయైయుండు - దిక్కుదెసయైయుండు । నగుతా మాపాలనుండి - నటియించు పసిఁడి. ॥ రూక ॥

గ రీ మా ౹ ౹ | గ రీ సా రి ధ | స రీ మా మా | పా ౹ ౹ ౹ ౹ ౹
వై రా గ్యమెపో వై ష్ణ వ ము

ధ ప మ పా ధా | ధ ప ధ రీ రీ | స రీ స రి మా | గ రీ సా ౹ ౹
పా రె కు గో పము చ ల ము న న లో

స ప ధ స రి గా | రి సా ధా పా | ప ప ప ధ ధ మ ప | ధ ప మ గ రి స ధ ॥
వా రిం చు ట వో వై ష్ణ వ ము (వలె)

—: అనుపల్లవి :—

౧. పా మ ధ ధా । పా ధ సా స ని
దా కొ ని ఉ న్న చో ట

౨. పా ప మ గ మ ధా । పా ధ స రి స రి నీ
దా కొ ని ఉ న్న చో ట

౩. ప ధ ప మ గ రి స స మ ప దా । ప ధ సా నీ స రి గా గా । మ గ రీ మ గ స రి స రి నీ । స రి స ని పా , మ గ మ ప ధ
దా కొ ని ఉ న్న చో ట తా నుం డ ద ది వో (రూకలై)

—: చరణము :—

ప ధ పా పా , మ । ధ ప మా మ గ రి మ మా । గ స రి గా గ స స రి । మ పా ప మ ధా ప
ఒ క రి రా జు గా జే ము నొ క రి బం టు గ జే సు

ప ధ నీ స ని పా । ప ధ ప మ గ రి స రి । స రి స రి మ ప ధా । పా మ దా ప
ఒ క రి క న్న క ల వే రొ క రి కి న మ్మించు

లఘుటీక :—

(ప.) రూక = రూపాయలో నాల్గింటిభాగము ; పావలా ; మాడ = అరవరావిలువగల బంగారునాణ్యము ; రువ్వ = దమ్మిడీ.

(అను.) దాకొని = వాలుగుపడి ; అదివో = అదిగో.

౧ ప్రకటించి = స్పష్టముగా.

౨. జాళెలు = నాణెములు పోసిపెట్టుసంచులు ; పంథమాడినటువలె = పందెము వేసికొని పనిచేసినట్లు ; పచరించుట = తిరుగుట.

3. నిక్షేపము = ఇతరులెఱుగరాక పూడ్చిపెట్టిన లిబ్బి ; నగుతా = నవ్వుచు.

—: పల్లవి :—

౧. సా ని పా (। మా ధ ప మా (। మా గ రి స ని । స రి గ మ ప ధ
రూ క లై మా డ లై రు వ్వ లై తి రి గీ ని

౨. సా స ని రి స నీ ప । ను గ మా ద ప మ మా । మా మ గ గ రి గ రి స ని । స రి మా (గ మ ధ
రూ క లై మా డ లై రు వ్వ లై తి రి గీ ని

3. సా స స ని స రి స ని । ప మ పా స ని ప మ మా । మ గ ను ప మ ప మ గ స రీ స । స రి మ గ మా ధ మ ధా
రూ క లై మా డ లై రు వ్వ లై తి రి గీ ని (రూకలై)

(౧౧)

గుండక్రియరాగము — జంపెతాళము

(సంపు. ౫ ; సంకీ. ౨౦౫)

—: పల్లవి :—

కడుపెంత తాఁగుడుచు - కుడుపెంత దీనికై — పడని పాటులనెల్లఁ - బడి పొరలనేలా. ॥ కడు ॥

—: చరణములు :—

౧. పరుల మనసునకు నా - పదలు గలుగఁగఁ జేయు । పరితాపకరమైన - బ్రదుకేలా,
సొరిది నితరులమేలు - చూచి సైఁపఁగ లేక । తిరుగుచుండెడి కష్ట - దేహమిది యేలా. ॥ కడు ॥

౨. ఎదిరికెప్పుడుఁ జేయు - హితమెల్లఁ దనదనుచు । చదివి చెప్పని యట్టి - చదువేలా,
పొదిగొన్న యాసలో - బుంగుడై సతతంబు । సదమదంబై పడయు - చవులు తనకేలా. ॥ కడు ॥

౩. శ్రీ వేంకటేశ్వరుని - సేవారతికిఁ గాక । జీవనభ్రాంతిఁబడు - సిరులేలా,
దేవోత్తముని వాత్మఁ - దెలియనొల్లక పెక్కు । త్రోవలఁ దిరిగిన దేహి - దొరతనంబేలా. ॥ కడు ॥

లఘుటీక :—

(ప., కుడుపు = తిండి ; పాటులు = అవస్థలు. 'పాట్లు' అను రేకులోని రూపము పాటసౌకర్యమునకై విడదీయఁబడినది.

స స ని పా స ని ప మ । ధ ప ధ సా స । ని ని స రి స రి । సా ‹ రి ప పు గ గ రీ స

ఒ క చో ట సు న్న ధా న్య మొ క చో ట వే యిం చు

స ని పా ప రి రి రి । స రి స ని పా ప మ ధా । ప ధ సా ‹ రి స ని పా । ప ధ ప మ గ రి స రి గ మ ప ధ ॥

ప్ర క టిం చి క న క మే భ్ర మ యిం చీ జ గ ము (రూకలై)

౧ ౨. ప ధ ని ప ధ స రి మ గ రి । స రి స ని పా మ ప మ గ రి స రి మ ప మ ధ ॥
ప డ ని పా టు ల నె ల్ల బ డి పా ర ల నే లా (కడుపెంత)

—: చరణము :—

ప ప ధ ప ధ ప మ ధ ప మ । గ మ గ స రి ప మ గ రి స
ప రు ల మా న సు న కు నా ప ద లు గ లు గ గ జే యు

స రి గా గ గ రి మా మ । గ మ ధ ప ధ పా ఽ ఽ ఽ
ప రి తా ప క ర మై న బ్ర దు కే లా

ప ప ధ ప ధ స ని స రి స । సా రి మా గ మ గ గ రి గ రి స
సా రి ది ని త రు ల మే లు చూ చి సై ప గ లే క

ప ధ గ రి రి స స ని స రి స ని నీ ప । ప మ ధ ప ధ ప మ గ రి స రి మ ప మ ధ ॥
తి రు గు చుం డె డి క ష్ట దే హ మి ది యే లా (కడుపెంత)

౧. పరితాపకరము = ఆయ్యోపాపమనిపించుకొన్నది. ఆపదలుగలిగింపుకొన్న వానికంటె కలిగించినవాని బ్రతుకే దయనీయమని తా.
సారిదిక = వరుసగా - మీఁదమీఁద. 'తిరుగుచుండేటి' అనురూపము మాత్రాధిక్యముగలది.

౨. చదివిచెప్పవి = శ్రుతిస్మృతిపురాణవాక్యాలు ఉదాహరించి చెప్పని. పొదిగొన్న = గుంపులుగా పైఁబడిన.
బుంగుడై = బ్రుంగుడుపడి - మునిఁగి ; సదమదంబై = నలినూకలై ; చవులు = రుచులు - ఇంద్రియాలతృప్తులు.

—: పల్లవి :—

౧. స స నీ ప పా , ధ ప మ మ । రి ప మ గ మ గ మ ధ ధా
క డు పెంత తా గు డు చు కు డు పెం త దీ ని కై

౨. స ని రి స స ని ప మ ధ ప ధ ప ప మ గ మా । రి గ రి మ పా , సా మ గ మ ధ ధా
క డు పెం త తా గు డు చు కు డు పెం త దీ ని కై

౩. స ని రి స సా ని ప ద ప ధ స స ని । ప ధ ప మ గా ధ ప మ గ రి మ ధా
క డు పెం త తా గు డు చు కు డు పెం త దీ ని కై

౧. ప ప ధ ప ధ స ని స రి స । స ని స రి స ని ప గ మ ప ధ
ప డ ని పా టు ల నె ల్ల బ డి పా ర ల నే లా

లఘుటీక :—

(అను.) ప్రపంచము బొమ్మలాటవంటిది. దానినాడించు బ్రహ్మాదిదేవతలలో పెద్దఆటకాఁడు వేంకటేశ్వరుఁడు.

అన్నిచోట్లఁ = తక్కిన బొమ్మలాటవారు కొన్నిచోట్లమాత్రము ఆడింతురు ; నీయాట సార్వత్రికమని తా.

౧. గురుతరము = చాలబరువుగలది ; కోట్టాము = కోట్టము, రంగస్థలము. ఇతరులువేయు పందిళ్ళు చులకనైనవి ; చిన్నవి. అడ్డముగ = రంగమున ఇరుప్రక్కల, వెనుక, ఎవరును ఆ మాయతెరలోనికి పోనియ్యక తడికలవలె ; సుజ్ఞానదీపములు = ఆ తెర దాఁటి లోనికిపోయిననే సుజ్ఞానములభించునని తా.

౨. తోలుబొమ్మలు = తోలుకత్తిరించి వన్నె వేసినబొమ్మలు ; శరీరము దాల్చి పరవశముగా నడచు జీవులు. గాలి = ప్రాణాపానాదివాయువు. బొమ్మలాటవారు చేతులతోనే ఆడింతురు.

తూలేటి = చంచలములైన ; రసములు తొమ్మిది = శృంగార వీర కరుణాద్భుత హాస్య భయానక బీభత్స రౌద్ర శాంతములనునవి ; వేంకటేశ్వరుని జగన్నాటకములో రతి, ఉత్సాహము మొదలైన భావములు. 'తూలని రసములు' అని నిడురేకు ౧౧౭ లోని పాఠము. దానికి సామాన్యప్రయత్నముచేత తొలఁగని అని అర్థము. సా. రే. లోని 'గడియించి' అను మూడవపాదపు పాఠము పునరుక్తి దుష్టము. 'గదియించి' అనునది ని. రే. పాఠము. నాలుగుముఖములఁ = బొమ్మలాటవారి ఆడింపు పందిరి కొకముఖమందే, నీ నాటకము అన్నిముఖములందును గలదని తా. నలువునఁ = అందముగా ; భగవంతుని యాటలన్నియు భక్తులపాలికందములే యనుట.

౩. ఉబ్బించి = నీవు ఆడించు ఆటలన్నియు అద్భుతములని నీ భక్తులు పొగడఁగా, నీ వుబ్బిపోయి, మరేలాభమును లేకపోయినను, విసుగు విరామములేక మరలమరల అవే చేయుచుందువని తా.

(౧౨)

కన్నడగౌళరాగము — రూపకతాళము

(సంపు. ౫ ; సంకీ. ౧౦౫)

—: పల్లవి :—

ఆటవారిఁ గూడి - తేరా (బొమ్మలాట)

—: అనుపల్లవి :—

ఆటవారిఁ గూడి - అన్నిచోట్ల బొమ్మ — లాటలాడించ - నధికుఁడవైతివి. ॥ ఆట ॥

—: చరణములు :—

౧. సురుతరమగు పెద్ద - కోట్టాములోపల। తిరమైన పెనుమాయ - తెరగట్టి,
అరయనజ్ఞానము - లవియడ్డముగఁ జేసి। పరగ నుజ్ఞానదీప - ములు ముట్టించి ॥ ఆట ॥

౨. తోలుబొమ్మల - దొరకొని గడియించి। గాలిచేత వానిఁ - గదలించి,
తూలేటి రసములు - తొమ్మిది గదియించి। నాలుగుముఖముల - నలువున వాడించ. ॥ ఆట ॥

౩. నిన్నే మెత్తురుగాని - నీకేమీ నీలేదు। మన్నించుదాతలు - మఱిలేరు.
ఎన్నఁగఁ దిరువేంక - టేశ్వర నీదాసు। లున్నతులై నిన్ను - నుబ్బించి పాగడఁగ. ॥ ఆట ॥

౨. పా స ని స ని ధ మా | ప ధ ప ప నీ సా స | ‹ ని స రీ గ | సా ‹ రి గా గా ‹ స స
అ ట వా రి గూ డి అ న్నిచో ట్ల బొ మ్మ

౩. పా స స ని ని ధ ధ ప | ప మ గ మ ప ని సా స | ‹ ని స రీ ‹ గ మా | రీ ‹ గ మా పు గ గా స
లా ట వా రి గూ డి అ న్నిచో ట్ల బొ మ్మ

స ప రి గా స | ని ధ మా ప ని ని స | స స ని స ని ధ పా | మ ప మ గా స రి గ మ ||
లా ట లా డిం చ న ధి కు డ వై తి వి బొ మ్మ (లాటవారి)

—: చరణము :—

ప ప పా పా | ప మ ని పా మ గా మ | ప ని ప స ని ని ధ పా | ప మ మ గ గ స రి గ మా
గు రు త ర మ గు పె ద్ద కొ ట్టా ము లో ప ల

ప ప ప మ గా గ స | ని సా ని ధ ధా ధ | ధ ని సా గ రి గా | మా ‹ ‹ ‹ ‹
తి ర మై స పె ను వా య తె ర గ ట్టి

అరయన – జ్ఞానము | లవిముద్ద – ముగఁజేసి
కరగ సు – జాఁడీ | పములుము – ట్టించి (బొమ్మ) (లాటవారి)
(ఇది అనుపల్లవి వలెనే)

తాళ్ళపాకపాటలు

—: పల్లవి :—

౧. పా ప ని ధా పా | మ గా మ ప మ గా ౹ స స | రీ ౹ గ మా ౹ ౹ | ౹ ౹ ౹ గా మ
ఆ ట వా రి గూ డి తొ రా బొ మ్మ

౨. పా ౹ ని సి ని ధా పా | ప ని ప మ ప మ గా ౹ స స | రీ ౹ గ మ పా మ మా | ౹ ౹ ౹ ప గ మ
లా ట వా రి గూ డి తొ రా బొ మ్మ

౩. స ని సి రి గా సా ని ధ ప రి | సి ని ని ధ ధ ప ప మ మ గ గ స | ,, ౹ ౹ ౹ ప ని ధా మ
లా ట వా రి గూ డి బొ మ్మ

౪. పనిపసిమగసా నిధపగ | గాం౹సిసా నిధపమగస | రిగమాపమ మగ గమ పాధప పమ | పనిసారిసనిధపమగ సగమ ॥
లా ట వా రి గూ డి తొ రా బొ మ్మ (లాటవారి)

—: అనుపల్లవి :—

౧ పా సి నీ ౹ | ధ ని పా నీ సా స |
ఆ ట వా . : గూ డి

లఘుటీక :—

౧. కొంచ్చి = క్రొంచ్చి, పాడిచి, నళింపజేసి యని తా. ఈ ధాతువురూపాంతరమే క్రుచ్చు. ఈ రీతిని గకారాదులుగా కొన్ని నిఘంటువులు గ్రహించుటకు కారణము తెలుగులో చటాదిపదములు సామాన్యముగా గసడదవలుగా సంధిలో మార్పుచెందుటయే.

౨. తరముకాడిన = తరముకొని వచ్చినను. తాళ్ళాడించ = 'తాళ్ళుపూడించ' అను రేకులోని పాఠము పాటసౌకర్యమునకై కలుపఁబడినది.

3. తలిగి = తగినసమయమున, రేదా, సమర్థతతో.
కమలాదేవి = లక్ష్మీదేవి. 'అఖిలజగన్మాతర మస్మన్మాతర మశరణ్య శరణ్యాం' అని శ్రీరామానుజులు పచించినట్లు, ఒకవేళ కర్మానుగుణఫలము నిచ్చుటయందు వేంకటేశ్వరుఁడు నిర్దయగా వర్తింపఁ జూచినను, ఆతల్లి మా అల్పతపమే గొప్పగా భావించి, భర్త హృదయమును కరఁగింపఁ గలదని భావము.

—: పల్లవి :—

౧. స స రి గ గ మ + పా ప మ ప ధ పా । మ గ మ ప ధా । మ ప మ గ రి స ని
క లియుగ మెటు లై నా క ల దు గా నీ క రు ణ

౨. స రి స రి గ రి గ మ । ప మ గ మ ప ధ ప ధ మ పా । ప గ మ ప ధ ప ధ ప ధ । ప మ గ మ ప మ గ రి స ని
క లి యు గ మె టు లై నా క ల దు గా నీ క రు ణ

(౧౩)

మాళవిగౌళరాగము — రూపకతాళము

(సం. ౭ ; సంకీ. ౧౯౬)

—: పల్లవి :—

కలియుగ మెటులైనా - కలదుగా నీ కరుణ.

—: అనుపల్లవి :—

జలజాక్ష హరిహరీ - సర్వేశ్వరా. ॥ కలి ॥

—: చరణములు :—

౧. పాపమెంత గలిగినా - పరిహరించే యందుకు । నాపాలఁ గలదుగా నీ - నామము,
కోపమెంత గలిగినా - కొచ్చి శాంతమిచ్చుటకు । చేపట్టి కలవుగా నా - చిత్తములో నీవు. ॥ కలి ॥

౨. ధరనింద్రియాలెంత - తరుముకాడిన నన్ను । సరిఁగావఁ గద్దుగా నీ - శరణాగతి,
గరిమఁ గర్మబంధాలు - గట్టిన తాళ్ళూడించ । నిరతిఁ గలదు గా - నీ భక్తి నాకు. ॥ కలి ॥

౩. హితమైన యిహపరా - లిష్టమైనవెల్లనియ్య । సతమై కలదుగా నీ - సంకీర్తన,
తతి శ్రీ వేంకటేశ నా - తపము ఫలియించ । గతి గలదుగా నీ - కమలాదేవి. ॥ కలి ॥

౬. స రి స ని ధ ధ స ని ధ ప ధ మ। గ మ ప ద ని స గ రి గా। గ రి స ని ధ ప మ। గ మా గ మ పా మ గ రి స ని॥
జ ల జా క్ష హ రీ హ రీ స ర్వే శ్వ రా (కలియుగ)

—: చరణము :—

పా పా పా ప। మ మ ప ధా ౹। ప మ ధ పా మ। గ మ గ రి గ గ
పా ప మెంత క లి గి నా ప రి హరిం చే యం దుకు

రీ ప మ గా రి స। స రి గా రి స నీ। సా రి గా మ। పా ౹ ౹ ౹ ౹
నాపా ల గ ల దు గా నీ నా మ ము

పా మ ప మ గ రి రి। స రి గ మ ప ధ పా ౹। ౹ గ మ ధ ప ద। ధ ని ధ ధ ని ని
కో ప మెం త క లి గి నా కొంచ్చి శాంత మి చ్చుట కు

చేపట్టి - కలవుగా నా - చిత్తములో నీవు. (కలియుగ)

(అనుపల్లవి వలెనే పాడవలయును)

౩. స రి రి స రి గ గ రి గ మ మ గ । మ పా మ ప ధ ని ని ధ పా ; । ధ ప మ గ మా ప ధ నీ । స ని ధ స ని ధ ప మ గ రి స ని
క లి యుగ మె టు లై నా క ల దు గా నీ క రు ణ

౪. స రి గ మ ధ ప మ గ మ మ । గ మ ప ధ ని ధ సా । ని స రి సా ని । సా స ని ధ ప మ ప మ గ రి స ని
క లి యుగ మె టు లై నా క ల దు గా నీ క రు ణ

౫. స రి గ మ ధ ప మ గ గ మ ప ధ । ధ నీ ధ ని స గ రి సా । ని స గ రి గ రి రి స ని । స రి స ని ధ ప మ ప గ రి స ని ॥
క లి యుగ మె టు లై నా క ల దు గా నీ క రు ణ (కలియుగ)

—: అనుపల్లవి :—

౧. స ని ధా ప ; । ప ధ నీ ; ధ ధ ని సా ।
జ ల జా క్ష హ రి హ రి

౨. స స ని ప ధ నీ ధ ప ప మ । గ మ ప ధ నీ ధ ని సా
జ ల జా క్ష హ రి హ రి

౩. స రి ని స ప ధ మ ప గా మ । గ మ ప ధ ని స గ రి సా
జ ల జా క్ష హ రి హ రి

లఘుటీక :—

(ప.) నరకేసరీ = నరసింహమూర్తీ ; నగరూప = కొండవంటి మహామూర్తిగలవాఁడా ; గరుడాద్రి = అహోబలగిరి.

౧. నమితబ్రహ్మాదినుర = బ్రహ్మ మొదలగు దేవతలను లోఁగదీసినవాఁడా ; కమలాగ్రవామాంక = లక్ష్మీదేవిని ఎడమతొడతుదను నిలుపుకొన్నవాఁడా ; కనక = బంగారువన్నెగల ; ' నమోనమః పరమేశ ' అని సంస్కృతభాషారూపము ; కాని తెలుగున నమో నమో అనియే తద్భవమైనది. అందును మొదటిదాని ' మొ ' హ్రస్వము. లేకున్న పాటలోని సామాన్య ఖండగతి చెడును.

౨. రవిచంద్రశిఖినేత్ర = నృసింహమూర్తికి మూఁడుకన్నులు - శివునికివలె ; అవి సూర్యచంద్రాగ్నిరూపములు. నవనారసింహా = అహోబలక్షేత్రమున తొమ్మిదిరూపాలతో నరసింహమూర్తి ఆవిర్భవించియున్నాఁడని సంప్రదాయము ; భవనాశిని = తిరుమలమీఁద పాపనాశిని యున్నట్లు అహోబలమున భవనాశిని నది ; నవరసాలంకార = శృంగారాది నవరసములును ఈ మూర్తిలో చూడవచ్చును ; అవి యతనికలంకారములు ;

3. జయజయతు = పురుషవివక్షలేదు. మొదటిదానికి ' త్వం ' అనియు రెండవదానికి ' భవాన్ ' అనియు అధ్యాహారము చేసికొని సరిపుచ్చుకోవచ్చును.

—: పల్లవి :—

౧. ప ప మ గ మ రీ స సా | ని ధ స రి సా ౹ ౹ ౹
న గు మొ గ ము తో డి ఓ న ర కే స రి

(౧౮)

మాళవిరాగము — జంపెతాళము

(సంపు. ౫ : సంకీ. ౨౪౬)

—: పల్లవి :—

నగుమొగముతోడివో - నరకేసరీ

—: అనుపల్లవి :—

నగరూప గరుడాద్రి - నరకేసరీ. ॥ నగు ॥

—: చరణములు :—

౧. అమితదానవహరణ - ఆదినరకేసరీ। నమితబ్రహ్మాదిసుర - నరకేసరీ,
కమలాగ్రనామాంక - కనకనరకేసరీ। నమో నమో పరమేశ - నరకేసరీ. ॥ నగు ॥

౨. రవిచంద్రశిఖినేత్ర - రౌద్ర నరకేసరీ। ననవారసింహ నమో - నరకేసరీ,
భవనాశినీతీర - భవ్యనరకేసరీ। నవరసాలంకార - నరకేసరీ. ॥ నగు ॥

౩. శరణాగతత్రాణ - సౌమ్యనరకేసరీ। నరకమోచననామ - నరకేసరీ,
హరి నమో శ్రీవేంక - టాద్రి నరకేసరీ। నరసింహ జయజయతు - నరకేసరీ. ॥ నగు ॥

—: చరణము :—

ప ప ప పా ప మ, ని ప ప మ గ మ | గా మ ధ ని పా ; మ గ మ రీ
అ మి త దా న వ వా ర ణ ఆ ది వ ర శే స శ్రీ

రి గ మ పా ప మ గా మ రి స | ని స రి గ మ రి గ మ పా ; ;
న మి త బ్ర హ్మా ది సు ర వ ర శే స శ్రీ

గ మ ధా ధ ధా ధా ధ | ధ ని ని స రి స ని ధా ని స రీ ;
క మ లా గ్ర హా మాం క క న క వ క శే స శ్రీ

ధ ని స రి గ మా రి స స ని ధ ని ప | మ గ మా ధ ని సా స ని ధ ని ప మ గ మ రి గ మ ;
న మొన మో ప ర మే శ స ర శే స శ్రీ (నగు)

౨. ప ప మ గ ప మ రీ స స రీ స | ని ధ స రి స రి ‹ స రి గ మ
న గు మొ గ ము తో డి వో న ర కే స రీ

౩. ప ప మ ధ ని పా ‹ మ గ మ రీ | స ని ధా ని స రి గ మా రీ ‹ స రి గ మ
న గు మొగ ము తో డి వో న ర కే స రీ

౪. ప ప ప మ ధ ని సా స ని ధ ని ప మ గ మ రీ | స ని ధా ని స రి గ మ ప ప మ ధ ని స రి స ని ధ ని ॥ (నగు)
న గు మొ గ ము తో డి వో న ర కే స రీ

—: అనుపల్లవి :—

౧. స రి గా గ గ మ పా మ | ధ ని పా ‹ మ గ మ రీ ‹ స రి గ మ ॥ (నగు)
న గ రూ ప గ రు డా ద్రి న ర కే స రీ

౨. స రి గా మ గ మ ధా ని | స ని ధ ని పా ‹ మ గ మ రీ ‹ స రి గ మ ॥ (నగు)
న గ రూ ప గ రు డా ద్రి న ర కే స రీ

౩. స రి గ మ ప మ గా మ గ మ ధ ని స ని ధా ని | ధ ని స రి గ మ రీ స ని ధ ని ప మ గ మ రి గ మ ॥ (నగు)
న గ రూ ప గ రు డా ద్రి న ర కే స రీ

లఘుటీక :—

(ప.) నిచ్చ = సర్వదా ; కాతుగాక = రక్షింతువు గాని ;

౧ తనుధారిని = దేహముధరించినవాడను ; వేసరించక = విసిగించుటను ; అనంతకృపావంతుడవైన నిన్ను ఏ పుణ్యపాపాలు ఎంత చేసినను విసిగించుట నాకు సాధ్యము కాదనితా ; మాసిన = నల్లని – కరుడుగట్టిన.

౨. వీడుజోడువాడనా = నీ జోడు విడువగలిగిన వాడనా ; అన్నిటిలోపల వెలుపలను ఉండువాడవు నీవు, నిన్ను వదలియుండుట యెట్లు అనితా ; మున్నిటి = మున్ను చేసిన ; ముంగిట = ముందఱ ; నాకర్మములన్నియు నా వెనుకనుండి త్రోయుచున్నవనుట

౩. సదరాన = చనవులో ; ఈ యర్థము వ్యవహారమునున్నది ; నిఘంటువులకెక్కనిది ; పొదిగి = దగ్గరచేరి – ఒదిగి.

—: పల్లవి :—

౧. (ధ పా (ప । పా ప మ గ గ రి । (స ః మ గ గ రి । రి స రి గ రి మ
నీ యం త నీ వె యె తిగి నిచ్చన న్ను గా తు గా క

౨. ప ధ స్స పా (((ము మ । ప ధా ప మ గ గ రి । (స రి రి ప మ గ గ రి । రి స రి మ పా ప మ
నీ యం త నీ వె యె రి గి నిచ్చన న్ను గా తు గా క

౩. ప ధ ధ రి స ని ధా ధ ని పా । మ ప ధ స ధ ప మ గ గ రి రి । (స రి గ స రి స స । స ని ధా రి స రి మ ప
నీ యం త నీ వె యె రి గి నిచ్చన న్ను గా తు గా క

(౧౫)

దేశీయదేవగాంధారిరాగము — రూపకతాళము

(సంపు. ౭ ; సంకీ. ౨౫౮)

—: పల్లవి :—

నీయంత నీవె యెఱఁగి - నిచ్చనన్నుఁగావు గాక

—: అనుపల్లవి :—

మాయలలోఁ బొరలేది - మ్మరివాఁడ నేను. ॥ నీయంత ॥

—: చరణములు :—

౧. నీ సరివాఁడనా - నిన్ను దూరేవాఁడనా । దాసుఁడనై కొలిచిన - తనుధారిని,
చేసరించ నోపుదునా - చెరపించఁగలనా । మాసినపాపాలలోని - మైలసోఁకినాఁడను. ॥ నీయంత ॥

౨. విన్నవించేవాఁడనా - వీడుకోడువాఁడనా । అన్నిటా శరణుఁజొచ్చి - పట్టి జీవిని,
ఎన్నిటికుత్తరమిచ్చే - సేవని చేసి మెప్పించే । మున్నిటికర్మములకు - మంగిటనున్నాఁడను. ॥ నీయంత ॥

3. ఎదురాడేవాఁడనా - యెలయించేవాఁడనా । సదరాన నీకు మ్రొక్కే - జంతువ నేను,
ఇదివో శ్రీవేంకటేశ - యెరుక నీవొసఁగగా । పొదిగి నీ మహిమలు - పొగడుచున్నాఁడను. ॥ నీయంత ॥

౮

౪ స ని ధ రి స స స ని ధా । ని స రి గ మ గా రి రీ । స ని ధ రి సా స ని ధ ప । పా ధ ప మ గ రి మ ప ధా ॥ (
మా యు ల లో బొ ర లే ది మ్మ రి వా డ నే ను (నీయంత)

౫. స ని ధ రి స రి స రి స ని ధా । ని స రి ప మా (గ రీ । స ని ధ రి స రి స ని ధా ప । మ ప ధ స ధ ధ ప ప మ గ రి మ ॥ ప ధ
మా య ల లో బొ ర లే ది మ్మ రి వా డ నే ను (నీయంత)

—: చరణము :—

౧. స రి రీ రి రి । రి స రి మ గ మా గ రి । పా రి గ స రి స సా । స ని ధా రి స రీ (
నీ స రి వా డ వా ని ను దూ రే వా డ నా

౨. „ రి స రి మ పా ధ ప మ గ గా । (రి సా రి గ స రి సా రి । „
వా డ వా ని ను దూ రే

మ గ రి రి మ పా । ((మ గ గ రి రి రి । సా గ రి సా ధా రి । సా ((((
దా సు డ నై కొ లి చిన త ను ధా రి ని

౪. ధా ధ రి స ని ధా ధ । ని స రీ రి స ని ధ ప మ గ । గ రి స రి గ స రీ స స । ని ధ రి స రీ మ ప ధ ప స ధ
నీ యం త నీ జె యొ రి గి ని చ్చ న న్ను గా తు గా ॥

౫. ధా ధ రి స ని ధ ధ రీ రి మ । గ మ గ రి స ని ధ ప మ గ గ రి । , స రి స రి మ ప ధ రి । సా స ని ధా ని ధ పా ధ ప మ గ
నీ యం త నీ జె యొ రి గి నిచ్చన న్ను గా తు గా క

రి మ ప ధ ని పా , , స ,,
నీ యం త ,,

—: అనుపల్లవి :—

౧. పా మ ధ ధా । ధ ధ సా , ,
మా య ల లో బో ర లే

౨. స ని ధ ప ప మ ధా ధా । స ని ధ రి సా , ,
మా య ల లో బో ర లే

౩. స ని ధ ప మ గ రీ మ ప ధా । స ని ధ స రీ , ,
మా య ల లో బో ర లే

(౧౬)

ధన్యాసిరాగము — రూపకతాళము

(సం. ౮ ; సంకీ. ౮)

—: పల్లవి :—

పుట్టినట్టె యున్నవాఁడ - పోలేదు రాలేదు

—: అనుపల్లవి :—

ఇట్టె నీ దాసుఁడనైతే — ఎంగిలెల్లఁ బాసె. ॥ పుట్టి ॥

—: చరణములు :—

౧. వెలినున్న జగమెల్ల - విష్ణుఁడ నీ మహిమే। అలరి నాలోన నీవె - అంతరాత్మవు,
తెలిసి నేనున్నచోటె - దివ్యవైకుంఠము। వెలలేని నరకముల - వెరపెల్లఁ దీరె. ॥ పుట్టి ॥

౨. తనువుతో నుండేది నీ - తలఁచిన తలఁపే నా। మనుపు సంసారము నీ - మాయచేతిదే,
పనుల నాకర్మము నీ - పంచివట్టి పనుపే। మనసులోపలి యను - మానమెల్లఁ బాసె. ॥ పుట్టి ॥

3. తెరమరుఁగు దినాలు - దేవుఁడ నీ కల్పితమే। సొరిది నీ సురలెల్ల - చుట్టాలె నాకు,
నిరతి శ్రీవేంకటేశ - నీ మఱుఁగుచొచ్చినేఁడు। గురుని యానతిచేత - కొంకులెల్లఁ బాసె. ॥ పుట్టి ॥

(ప ప మ గా రి రి । రి మ పా ధ ప ధా । (ధ స ధ రి సా స । స ని ధ ధ రి స రీ (

వే స రిం చ నో పు దు వా వె ఱ పిం చ గ ల నా

(రి రి రి రీ । రి స రి మ గా రి రి । స ని ధ రి స రి స ని ధా ప । మ ప ధ స ధ ధ ప ప మ గ రి మ ॥ ప ధ

మా సి న పా పా ల లో ని మై ల సో కి నా డ ను (నీయంత)

౪. గమ పపనిస్నిధాప। మగపమధపమగరిస। నిసపామగగసనగసగమగ। గమపనిస్నిధపమగరిస
పుట్టిన ట్టెయు న్నవా డపో లే ను రా లే దు

౫. గమ „ „ నిసగమపనిపనిసగగస। రిస్సనిధపధపమగ:స॥ గమ
„ „ పో లే దు రా లే దు

—: అనుపల్లవి :—

౧. (స్సనిధపా। మగమాపానీ
ఇట్టినీ దా ను డ నై తే

౨. (సరిస్నిస్నిధపా। పగమాపానిపపని
ఇట్టి నీ దా సు డ నై తే

౩. (సరినినిస్పపదప। మగరిసనిసగమపానీ। పాగరిస్నిధప। మగపమధపమగరిసనిస॥ గమ
ఇట్టి నీ దా సు డ నై తే ం గిలె ల్ల శా సె (పుట్టి)

లఘుటీక :—

(ప.) పుట్టినట్టే = అనాదిగా ఉన్నట్లే అనుట ; పోలేదు రాలేదు = చావు పుట్టువులు నాకు - జీవునికి - లేవు.

౧. విష్ణుడు = సర్వవ్యాపియైనవాడు ; అలరి = సంతోషించి ; ప్రాసపదము. వెలలేని = ఇట్టిదని నిర్ణయింపరాని. నా మనుపు = నేను కాపాడునట్టి.

౩. తెరమరుగు = కంటికి కానరాని; కడచిన, రాబోవు, దినములని తా. కొంకులు = భయములు.

—: పల్లవి :—

౧. ; ప ప మ గ రీ స | స ని స స గ రీ ; స | ; స ని సా మ గ రీ రి | స రి ని సా స
పుట్టిన ట్టే యు న్నా వా డ పో లే దు రా లే దు

౨. ; ప మ ధ ప మ గ రి స | స ని స ని స ప మ గ రి స | ; స ని సా మ గ రీ స | సా గ రి రి ని సా స
పుట్టి న ట్టే యు న్నా వా డ పో లే దు రా లే దు

౩. ; ,, ని స గ మ ధ ప మ గ రీ స | ని స గా ; స స గ మా గ | గ మ పా ; మ గ రీ ; స
,, యు న్నా వా డ పో లే దు రా లే దు

(౧౭)

ధన్యాసిరాగము — జంపెతాళము

(సంపు. ౫ ; సంకీ. ౧౨౩)

—: పల్లవి :—

ఎంతవిభవముగలిగె - నంతయును నాపదని — చింతించినది గదా - చెడని జీవనము. ॥ ఎంత ॥

—: చరణములు :—

౧. చలముఁ గోపంబుఁ దనుఁ - జంపేటి పగతులని । తెలిసినది యదిగదా - తెలివి,
తలకొన్న పరనింద - తనపాలిమృత్యువని । తొలఁగినది యదిగదా - తుద గన్నఫలము. ॥ ఎంత ॥

౨. మెఱయు విషయములె తన - మెడనున్న యురులుగా । ఎఱిఁగినది యదిగదా - యెఱుక,
పఱివోనియాస తనుఁ - బట్టుకొను భూతమని । వెఱచినది యదిగదా - విజ్ఞానమహిమ. ॥ ఎంత ॥

౩. ఎనలేని తిరువేంక - టేశుఁడే దైవమని । వినఁగలిగినది గదా - వినికి,
ఆనయంబు నతని సే - వానందపరులయి । మనఁగలిగినదిగదా - మనుజులకు మనికి. ॥ ఎంత ॥

లఘుటీక :—

౧. తలకొన్న = కలిగిన ; తుదగన్నఫలము = పరమావధిని చూచినఫలము. ని. రే. ౮౦ -లో ' బలము ' అనిపాఠము. అన్నిబలములను మించిన బలమని యర్థము.

—: చరణము :—

‹ మ మ మా ‹ మ | మ పా ‹ ని ప ధ మ గ మ | ‹ గ మ ప పా ‹ మ | ప ధ ప ధ మ పా ‹
వె లి ను న్న జ గ మె ల్ల వి ష్ణు డ నీ మ హి మే

‹ ప ధ ప మ గ మ గ మ గ | మా మ ప మ గ రీ స | ‹ ని స గా మ | పా ‹ ‹ ‹ ‹
అ ల రి వా లో న నీ వె అంత రా త్మ వు

‹ ప గ మ ప ని ప | ప ని ని సా స | ‹ ని ని స గ రి | స రి ని సా ‹
తె లి సి నే ను న్న చో టె ది వ్య వై కుం ఠ ము

‹ స ని సా మ గ రీ స | స రి ని స ప ధ గ మ ప ని స | స స రి స ని ధా ‹ ప ప | ప మ ధ ప మ గ రి స ని స ని స ॥ గ మ
వె ల లే ని న ర క ము ల వె ర పె ల్లి రె (పుట్టి)

౹ గ మ ప ని స గ గ స స ని పా మ ప ప మ గా | మ గ మ గ మా ప ని సా ౹ ౹ స ని ధ ప మ ప మ గ ॥ రి స
చిం తిం చి న ది గ దా చె డ ని జీ వ న ము (ఎంత)

—: చరణము :—

౹ ప ప ప మా మా ౹ గ గా రి స | ని ని స గ రి స స రి స రి స ప స
చ ల ము గో పం బు కొ ను జం పి టి ప గ తు ల ని

౹ స ని స ను ను మ మ మ ప మ గా | గ మ గ ప మ పా ౹ ౹ ౹ ౹ ౹
తె గ సి న ది యు ది గ గా తె లి సి

౹ స ప మ ప మ గ గా గ మ ప ని ని | ౹ ప ని స గ గ మ ప మ గ రి స స
త ల కొ న్న ప గ నిం ద త న పా లి వ్వ త్యు వ ని

౹ ప ని స స స ని ని స రి సా ౹ ప | మ ప మ మ గా గ గ మ ప ని స ని ధ ప మ గ ॥ రి స
తొ లి గి న ది యు ది గ దా తు ద గ న్న ఫ ల ము

౨. విషయములు = ఇంద్రియముల వాకర్షించునవి ; పటివోని = చీలిపోని - తగ్గని ; విజ్ఞాన = విశిష్టమైన తెలివి ; మనికి = బ్రతుకు.

—: పల్లవి :—

౧. (ని స గ మ ప ని స స స । సా గ రి రి స స ని స నీ ధ ప ప
ఎంత వి భ వ ము గ లి గె సం త యును నా ప ద ని

(గ మ ప ని ని స ని ధ పా । గ గ గ మ పా (మ గ రీ సా (
చిం తిం చి న ది గ దా చె డ ని జీ వ న ము

౨. (రి ని సా ని స గ మ ప ని పా ప ని స స గ । మ గ రీ స స స స ని రి స ని ధ ప ప
ఎం త వి భ వ ము గ లి గె సం తయును నా ప ద ని

(గ మ ప ని సా స స రి ని స ప ధ పా । గ గ మ ప ని ధ ప మ గ రీ సా (
చిం తిం చి న ది గ దా చె డ ని జీ వ న ము

౩. (రి ని సా ని స గ మ ప ని ని ప ప ని స గ గా । గ స స మ గా రి స స ని స రి స రి స ని ధ ప
ఎం త వి భ వ ము గ లి గె సం త యును నా ప ద ని

ఎప్పుడు... రే = 'రేయిని యెప్పుడు' అని ని. రే పా 'రేయినీ' అను సా. రే. పాఠములో ఒకమాత్ర తాళగతికెక్కువ. 'రేనీకెప్పుడు' అనియే పాఠము గాఁబోలు.

౧. కన్ను...డును = 'కన్నులు' అని ని. రే. పాఠము. అన్వితము. సా రే. పా. 'కన్నుల' అనన్వితము. ఇట్లే 'చంద్రుఁడును' అను పా. రే. పాఠము మాత్రాధికము. ని. రే. 'చంద్రుఁడు' అనియే.

౨. కలమునసతి = ఇల్లాలు, లక్ష్మి; కందగు = ఆనందమైన.

౩. తమము = తమోగుణము; ప్రమదము = సంతోషము.

—: పల్లవి :—

౧. (ని స గ గ మ పా | మ గ మ గ మ పా (ప మా గ రి స
ఉప్పవడము గా ను వ్వా డం దరు

౨. (ని స గ గ మ ప-ని ధ ప | మ గ మ గ మా ప ధ ప ధ ప మా గ రి స
ఉప్పవడము గా- ను వ్వా డం దరు

౩. (ని స గ గు సా ప స ని ధ పా | గ మ ప ని స ని ధ ప ప మా గ రి స
ఉప్పవ డము గా ను వ్వా డం దరు

(౧౫)

ధన్యాసిరాగము — ఆదితాళము

(సంపు. ౫ ; సంకీ. ౯౦)

—: పల్లవి :—

ఉప్పవడముగా - నున్నారిందఱు — ఎప్పుడు రేయి నీ - కెప్పుడు పగలు ॥ ఉప్ప ॥

—: చరణములు :—

౧. కన్నులు చంద్రుఁడు - కమలమిత్రుఁడును । ఉన్నవి నివి నీ - కుండఁగను,
వెన్నెల యెండలు - వెలయఁగ మేల్కొను । ఎన్నఁడు నిద్దుర - యెన్నఁడు నీకు. ॥ ఉప్ప ॥

౨. కిందువ సతికను - గలువలు ముఖార । విందమునదివో - వికసించె,
ముందర నిద్దుర - మొలవదు చూచిన । విందగు నీతెలి - వికిఁ దుదయేది. ॥ ఉప్ప ॥

౩. తామసము రాజసము - తగు సాత్వికమును । అమరిన నీమా - యాగతులు,
కమలాధిప వెం - కటగిరీశ నిను । ప్రమదము పాఱపును - పైకొను లెట్ల ॥ ఉప్ప ॥

లఘుటీక :—

(ప.) ఉప్పవడముగా = మెలకువగా. ‘గాకున్నారు’ అని సా. రే. ౨౮ లోను, ‘గారున్నారు’ అని ని. రే. ౩౫ లోను గల పాఠము. అనన్వితము. కనుక ‘గానున్నారు’ అను పాఠమూహింపఁబడినది

; స ని స స ని రి స ని ధ ప ధ । మా పా ; ని నీ పా ; ;

ఉన్నతి ని వి నీ కం డ గ ను

; గ గ గ గా గ గ । ; గ మ గ రి సా స రి నీ స స

వెన్నెల యొండ లు వ ల యా గ మే ల్లా ను

; ని గా రి సా స ని రి స ని ధ పా । గ మ గ మ ప ని సా స ని ధ ప ధ ప మ గ ॥ రి స

జె న్న డు ని ద్దు ర యె న్న డు నీ కు

(ఉప్పవడ)

౪. (ని స గ మ ప ని రి స ని ధ ప మ । గ మ ప ని స రి ని స ప ద మ ప మ గ రి స

ఉప్పవ డ ము గా ను న్నా రం డ రు

౧. (ప గ మ పా ప ని స । ని దా ప ప ప మ గ ప మ ధ ప మ గ

ఎప్పుడు రే యి ని కె ప్పుడు ప గ లు

౨. రి స ప గ మ ప ని స స । స రి నీ ధ ప గ మ ప ని ధ ప మ గ

ఎప్పుడు రే యి నీ కె ప్పుడు ప గ లు

౩. రి స ప గ మ ప ని స స మ । మ గ రి స ని ధ పా గ మ ప ధ మ ప మ గ ॥ రి స

ఎప్పుడు రే యి నీ కె ప్పు డు ప గ లు

(ఉప్పవడ)

—: చరణము :—

(ప ప ప పా ప ప । ప గ మ పా ని ని ని

క న్నుల చం ద్రు డు క మ ల మి త్రు డును

3. కుటిలములు = బాణలు. ఇది కుటిలశబ్దభవమని గ్రహించినచో - తప్పులు ; కృతములు...... పలుతు = 'ఇరవొకటే' యని ని. కే. ౫౬ పా. అప్పుడు యతిశాస్త్రము సురక్షితమగును. కాని యతిఫలము గోచరింపదు. ఇరవు = ఇల్లు, ఆధారము.

—: పల్లవి :—

౧. సా స ని ని ని ధ ధ । ని ని స ని సా ౹ ౹
ఇన్ని చే త ల కు ని దియొక టే

౨. సా స స ని రి స ని ధ ప ధ । ని ని సా గ రి గ సా ౹ ౹ ౹
ఇన్ని చే త ల కు ని దియొక టే

౩. సా స మ గ గ రి రి స స ని ధ ధా । ని ని స గ ప మ గ రి సా
ఇన్ని చే త ల కు ని దియొక టే

౪. సా ప ప మ గ రి స ని ని । స గ గ మ ప ని ప మ గ రి సా
ఇన్ని చే త ల కు ని దియొ క టే

౧. సా గా స గ గ మ గా మ ప ప మ గ రి సా స ని
క న్నా మ న సి ది కా న దు గా ని

౨. సా గా స గ గ స స గ మా । గ మ ప ని ని ధ ధ ప మ గ రి స
క న్నా మ న సి ది కా న దు గా ది

(౧౯)

(కర్ణాటక) దేవగాంధారిరాగము — ఆదితాళము

(సంపు. ౫ ; సంకీ. ౧౮౮)

—: పల్లవి :—

ఇన్ని చేతలను - నిదియొకటే — కన్నా మనసిది - కానదు గాని. ॥ ఇన్ని ॥

—: చరణములు :—

౧. పాతకకోటులు - భవములు భస్మీ । భూతము సేయఁగఁ - బోడవొకటే,
శ్రీతరుణీపతి - చింత నిజముగా । నీతరిచిత్తం - బెఱుఁగదు గాని. ॥ ఇన్ని ॥

౨. మరణభయంబులు - మదములు మలినీ । కరణము సేయఁగఁ - గలవొకటే,
హరినామామృత - మందుమీఁదికెతి । నిరతము నాకిది - నిలువదు గాని. ॥ ఇన్ని ॥

౩. కుటిలములును దు - ర్గుణములును తృణీ । కృతములు సేయఁగ - గుఱుతొకటే,
పతియగు వేంకట - పతిసేనారతి । గతియని యాతి గని - కానదు గాని. ॥ ఇన్ని ॥

లఘుటీక :—

(ప) కన్నా ... కానదు = తెలిసినను తెలిసినట్లు నడవదని భావము

౧. భవములు = జన్మములు ; సంసారములు ; పాడవు = వస్తువు ; ఏతరి = ఏతు - ఎత్తు - కలది. పాడవులనుని అనుట

(౨౧)

(కర్ణాటక) దేవగాంధారిరాగము — రూపకతాళము

(సంపు. ౫ ; సంకీ. ౧౯౦)

—: పల్లవి :—

భారమైన వేఁపమాను - పాలువోసి పెంచినను — తీరని చేఁదేకాక - తియ్యనుండీనా. ॥ భార ॥

—: చరణములు :—

౧. పాయఁదీసి కుక్కతోఁక - బద్దలువెట్టి బిగిసి । చాయకెంత గట్టినాను - చక్కనుండీనా,
కాయపు వికారమిది - కలకాలముఁ జెప్పినా । పోయిన పోకే కాక - బుద్ధివినీనా. ॥ భార ॥

౨. ముంచిముంచి నీటిలోన - మూల నానఁబెట్టుకొన్నా । మించిన గొడ్డలి నేఁడు - మెత్తనయ్యీనా,
పంచమహాపాతకాల - బారిఁబడ్డ చిత్తమిది । దంచిదంచి చెప్పినాను - తాఁకి వంగీనా. ॥ భార ॥

౩. కూరిమితోఁ దేలుదెచ్చి - కోకలోనఁ బెట్టుకొన్నా । సారెసారెఁ గుట్టుఁగాక - చక్కనుండీనా,
వేరులేని మహిమల - వేంకటవిభుని కృప । ఘోరమైన యాసమేలు - కొరసోఁకీనా. ॥ భార ॥

లఘుటీక :—

(ప.) భారమైన = పెద్ద ; 'పెంచినాను' అనియే రేకులపాఠము. ఇది ఉత్తమపురుషైకవచనమను భ్రాంతిని గల్గించును. అయుక్త యీ సవరింపు. పాడుటలో వచ్చిన దీర్ఘమది యనుట స్పష్టము.

10

3. సా గ స ని స గ మ ప ని సా । స స ని ని ధ ధ ప మ ధ ప ప మ గ రి సా
క న్నా మ న సిది కా న దు గా ని

౪. సా ౹ ప మ గ రి స ని స గ మ ప ధ స గ । మ గ రి స ని ధ ప రి స ని ధ ప మ గ రి స ॥
క న్నా మ న సి ది కా న దు గా ని (కన్న)

—: చరణము :—

పా ప ప పా ప ప । గ మ ప ని ని ధ పా
పా త క కో టు లు భ వ ము లు భ స్మీ

మ గ మ ప ధ ప ప మ గ రి పా । ని స గ మ పా ౹ ౹
భూ త ము సే య గ బొ డ వొ క టే

పా గ మ పా ని ని ని । ని మ ప ప స ని సా
శ్రీ త రు ణీ ప తి చిం త ని జ ము గా

నీ స మ గ రి సా । స ని రి స ని ధ పా ప మ ధ ప మ గ రి స ॥
ఏ త రి చి త్రం బె వు గ దు గా ని (కన్న)

౪. ‹ ప ధ ప ని సా స । స ని ని ధ ధ ప ప మ గ రి సా । ‹ స గ గ ని ని స గ మ ప ని । ప ని స మ గ రి సా ‹ స ని ధ ॥
భా ర మైన వే ప మా ను పా లు పో సి పెం చి న ను

౫. ప మ పా ప స ని స ని ధ పా । మ గా మ ప మ గ మ గ రి సా । ‹ ని స గా గ । గ స గ మ ప ప
భా ర మై న వే ప మా ను పాలు పో సి పెం చి న ను

౧. ‹ గ మ ప పా స ని । నీ స ని నీ ని ద ధా ప । ‹ మ గ మ గ గ మ ప ని మ ప । మ గ ప మ గ రి స గ ॥ మ
తీ ర ని చే దే కా క తి య్యా నుం డీ నా (భార)

౨. ‹ గ మ ప ప ధ ప ని । సా ‹ ని ధ ధా ప । ‹ మ గ మా ప ని సా రి స ని ధ । ప మ పా ధ ప మ గ రి స ని స గ మ ॥ ప మ
తీ ర ని చే దే కా క తి య్యానుం డీ నా (భార)

౩. ‹ గ మ ప ప ధ ప ని । సా గా ‹ ‹ గ రి రీ సా । ‹ ప ప ని స రి ని స ని ధ పా । ధ ప మ గ రి స ని స గ మ ప మ ॥ గ మ
తీ ర ని చే దే కా క తి య్యా నుం డీ నా (భార)

—: చరణము :—

‹ మ మ మా మ । మ గ గ మా మ । ‹ గ గ మ పా । మ గ ప మ గ రి స స స
పాయు దీ సి కు క్కతో క బ ద్దలు పె ట్టి బిగి సి

౧. పాయఁదీసి = ఈడ్చిపట్టి అనితా ; బద్దలు = వెదురువంటివాని దబ్బలు ; బిగిసి=బిగించి ; అంతర్భావితణ్యర్థకము. చాయకు=సరియైన క్రింది వైపునకు ; కాయపువికారము = దేహము స్వాభావికముగా అమార్గములో నడచుట. 'కాయకపు వికారము' అని ని. తే. ౧౧౧ పాఠము. అప్పుడు జీవనపు వికారమని అర్థము. 'పోయిన పోకలేకాక' అని సా. తే. ౪౭ పాఠము.

౨. మూలఁ = ఎవ్వరును కానని కోట ; రహస్యముగా. వాస = అను ముద్రితపాఠము అచ్చుతప్పు.

౩. ఘోరమైన = గొప్పదైన అనితా ; కొరసోఁకీవా = ఏకొంచెయు సోఁకఁగలదా.

నిడురేకులో ఈ సంకీర్తన రాగము లలిత.

—: పల్లవి :—

౧. (ప ప ప మ గ రి స | ని స గ గ రి రి స | (ని స గా గ | గ స గ మ ప ప
భార మై న వే ప మా ను పాలు పో సి పెం చి న ను

౨. (ప ధ పా ప మ గ రి స | ని స ని స గ మ గ మ గ రి సా | (ని స స గ గా గ స | స గ మా మ గ గ మ పా ప
భార మై న వే ప మా ను పాలుపో సి పెం చి న ను

౩. (ప ధ పా ప స ని ధ పా | మ గ మ ప మ ప గ మ గ రి సా | (స గ గ స స గ స మ మ గ | గ మ పా నీ ని ధ ధా ప
భార మై న వే ప మా ను పా లు పో సి పెం చి న ను

(౨౧)

శ్రీరాగము — ఆదితాళము

(సం. ౫ : సంకీ. ౨౩)

—: పల్లవి :—

అదివో అల్లదివో - హరివాసము

—: అనుపల్లవి :—

పదివేలుశేషుల - పడగలమయము. ॥ అది ॥

—: చరణములు :—

౧. అదె వేంకటాచల - మఖిలోన్నతము | అదివో బ్రహ్మాదుల - కపురూపము,
అదివో నిత్యనివాస - మఖిలమునులకు | అదె చూడుఁడదె మ్రొక్కుఁడు - ఆనందమయము. ॥ అది ॥

౨. చెంగట నల్లదివో - శేషాచలము | నింగినున్న దేవతల - నిజనివాసము,
ముంగిట నల్లదివో - మూలనున్న ధనము | బంగారు శిఖరాల - బహుబ్రహ్మమయము. ॥ అది ॥

౩. కైవల్యపదము వేం - కటనగమదివో | శ్రీవేంకటపతికి - సిరులైనది,
భావింప సకలసం - పదరూపమదివో | పావనములకెల్ల - పావనమయము. ॥ అది ॥

, స స గ ని ని । స గ గ గ మ పా ప । గ మ ప స ని ని స ని । ధ పా , , ,
చాయకెం త గ ట్టినా ను చక్కనుం డీ నా

, ప ప ధ ప మ గ మా । పా ధ ప ప స నీ ని ధ పా । , ప మ ప ని ని ని । ని ప ని సా ,
కాయపు వి కా రమి ది క లకా లము జె ప్పి నా

, ని స గ గ స । స గ మా గ మ గ రి సా । , ప ప ని స రి ని స ని ధ పా , మ । ధ మ మ గ రి స ని స గ మ ప మ ॥ గ మ
పోయనపో కే కా క బు ద్ధి వి నీ నా (భార)

---

౪. గరిరిస రిమ పని సా ౹ స ని ప మ రి గ రి రి సా ౹ ౹ ౹ నిసరీపమమరిరిమపనిపమపనిసరిగరిసనిపమరీ
అది వో అ ల్లదిహో హరివా స ము

౫. గరిరిస రిమ పని సరి గా రీ సని ప మ రి గ రి రి సా ౹ ౹ ౹ ,, ,, ,,
అది వో అ ల్లదిహో ,, ,, ,,

౬. ౹ ౹ రి రి ప ప మ రీ రీ గా గ రి రి స సా ౹ రి స ని ప ని సా ౹ ,, ,, ,,
అది వో అ ల్ల ది హో ,, ,, ,,

—: అనుపల్లవి :—

౧. ౹ ౹ రి రి మా మా మ రి పా ౹ మ పా పా ౹ ౹ ౹ ప మ ప ని పా నీ పా ౹ ని ప మ రీ గా రి స
పది వే లు శే షు ల ప డ గ ల మ య ము

౨. ని స రి మ పా నీ ప మ రీ రీ ౹ మ పా ౹ మ పా నీ ౹ ౹ ౹ ప ని సా స ని పా మ రీ మ పా ౹ మ రి గ రి స
పది వే లు శే షు ల ప డ గ ల మ య ము

౩. ని స రిమ పానీపమమా పమరీ మప మపనిస రీగరి ౹ రీ రీగరి సారిస నీసని పనిపని సా౹రి సనిపమ రీగగ ॥ రిసనిస
పది వే లు శే షు ల సడ గ ల మ య ము (అదివో)

లఘుటీక :—

(ప.) అల్లదివో = అల్లదివో అనుపదమే ప్రథమదర్శనోత్సాహమును సూచించుచు 'వో' ను 'హో' చేసికొన్నది.

౧. నింగినున్న = స్వర్గమునందుండు.

౩. సిరులైనది=ఐశ్వర్యమైనది ; వేంకటేశ్వరుని విభూతియంతయు ఇదే అనుట ; కనుకనే 'సకలసంపదరూపము' అతనికిని మనకును; పావనమయము = పావనవస్తువులు నిండినది.

—: పల్లవి :—

౧. ˎ ˎ రి ˎ గ రి సా ˎ ˎ ˎ సా ని ప ని స । ˎ ˎ ని స రీ ˎ ˎ ˎ ˎ రి స రీ రీ గ రి
అది వో అ ల్ల దిహో హ రి వా స ము

౨. సా రి రి ప మ రీ గ రి సా ˎ సా ˎ రి స ని ప ని సా । ˎ ˎ ని స రీ ˎ ˎ ˎ ˎ గ రి సా రీ గ రి రీ గ రి
అ ది వో అ ల్ల ది హో హ రి వా స ము

౩. రి స ˎ రి మ పా ని ప ప మ రీ గ రి సా సా ˎ రి స ని ప ని సా । ˎ ˎ ని స రీ మ రి రి మ పా మా ప మ మ రి రీ
అ ది వో అ ల్ల ది హో హ రి వా స ము

11

(౨౨)

శ్రీరాగము — ఖండచాపుతాళము

(సంపు. ౫ ; సంకీ. ౧౮౭)

—: పల్లవి :—

ఎన్ని బాధలఁ బెట్టి - యేఁచెదవు నీవింక — యెంతకాలము దాఁక - కర్మమా
మన్నించుమనుచు నీ - మఱుఁగుఁజొచ్చితిమి మా — మాటాలకింపవో - కర్మమా. ॥ ఎన్ని ॥

—: చరణములు :—

౧. ప్రతిలేని దురితముల - పాలుసేయక నన్ను । పాలించవైతివో - కర్మమా
గతితోఁడ నాత్మకరి - తాపంబుతోఁడుతను । తగునేల చేసితో - కర్మమా
జితకాములకుఁగాని - చేతికిని లోనై । చిక్క వేకాలంబు - కర్మమా
మతిహీనులైనట్టి - మాకునొక పరిపాటి । మార్గంబు చూపవో - కర్మమా. ॥ ఎన్ని ॥

౨. ఆసలనియెడి తాళ్ళ - నంటఁగట్టక విధికి । నప్పగించితివిగదె - కర్మమా
వాసి విడిచితిమి నీ - వారమైతిమి మమ్ము । వన్నె చెడనీకువో - కర్మమా
కాసుకును కొరగాని - గతిలేని పనికిఁగా । కాలూఁద నీవేల - కర్మమా
ఓసరించోకమాతు - వొయ్యనే ఒకరీతి । నొల్లనవి త్రోలఁగుమీ - కర్మమా. ॥ ఎన్ని ॥

—: చరణము :—

,, ప ని ప మ రీ పా , రి గా × రి రీ సా । , , పా రి గ రి పా , స ని ప ని స రి స రీ , ,
అదె వెం కటా చ ల మ ఖి లో న్న త ము

,, రి మ ప ని మ ప రీ , మ ప ని ప మ రీ గా × రి రి స । పా ని స రి మ రి మ పా , , , , , ,
అదివో బ్ర హ్మా దు ల క పురూ ప ము

,, ప ప నీ పా పా నీ ప మ మా ప రి మ ప । , , మ ప నీ నీ ప ని స ని సా రీ
అదివో ని త్యా ని వా స మ ఖి ల మును ల కు

,, రి రి రీ గ రి సా రి స నీ స ని పా మ ప ని స రీ గ రి । రీ సా , రి ని స ప ని మ ప మ రి ప మ పా ని ని ప మ రీ ॥ గ రి రి స
అదెచూ డు డ డె్రు మొ క్కు డా నం ద మ య ము (అదివో)

—: పల్లవి :—

౧. రీ రి రీ । రి రి రీ రి । రి స రి రి గ । రి రి సా స । సా రి సా । స ని ని ప । నీ స రీ । ‹ ‹ ‹ ‹ ‹
ఎన్నిబాధలబెట్టియే చెదవు నీ వింక నెంత కాలముదాక కర్మమా

౨. రీ రి రి మ । ప మ రీ రి । రి స రి రి గ । గ రి రీ సా స । సా రి గా । రి రి స ని ని । ప్తా రి రీ । ‹ ‹ ‹ ‹ ‹
ఎన్నిబా ధ ల బెట్టి యే చెదవు నీ వింక నెంత కా లముదా క కర్మమా

౧. రీ మా మ । రి రి మ పా । ప ని ప మ రి । గ గ రి సా । నీ సా రి । రీ ప మ రి । రి గ రి సా । ‹ ‹ ‹ ‹ ‹
మన్నించు మనుఘునీ మరుగుజొ చ్చితిమిమా మాటాల కింపవో కర్మమా

౨ రీ మా మ । రి మ ప నీ । ప స్ని ని ప మ । రి గ రి సా । ,, ,, ,,
మన్నింపు మనుఘునీ మరుగుజొ చ్చితిమిమా ,, ,, ,,

—: చరణము :—

రి రి రీ రి । రి రి రి రి రి । రి స రి రి గ । రి రి సా స । స రి సా స । ని స ని ప్తా । నీ స రీ । ‹ ‹ ‹ ‹ ‹
ప్రతిలేని దురితముల పాలుసే యక మమ్ము పాలించ వైతివో కర్మమా

3. తిరువేంకటాచలా - ధిపుని మాయలచేత। దెసలఁ దిరిగిన యట్టి - కర్మమా
హరిదాసులగువారి - నాదరింతువు గాక । అంత నొప్పింతువా - కర్మమా
వరుస నేనుఁగమీఁది - వాని నున్నంబడుగ । వచ్చునా నీకిట్ల - కర్మమా
పరమపురుషోత్తముని - బ్రమతఁబడి నీవిట్లు । బట్టబయలైతిగా - కర్మమా.

॥ ఎన్ని ॥

లఘుటీక :—

(ప.) ఏఁచెదవు = బాధించెదవు.

౧. తలితోడ = సమయమునకు సరిగా ; తగులు = సంబంధము ; కర్మ తనఫలమును నెమ్మదిగా ననుభవింపనీయక వెంటనే పశ్చాత్తాపమును గూడ గలిగించును ; జితకాములకుఁగాని = కామమును జయించినవారికి తప్ప ; పరిపాటిగా = అనుక్రమముగా - నడుమ నడుమ విటుపులు లేనట్లు.

౨. ఢికి = కర్మఫలమనుభవించితీరవలెనను కట్టడను ; వావి = గొప్పతనము ; స్వతంత్రులమైన జీవులము మేము మాస్వాతంత్ర్యమును వదలుకొని నీకులోఁగితిమని తా ; గతిలేని=ఉత్తమమగు గమ్యస్థానము లేని ; ఓసరించి = ప్రక్కకొదిగి ; ఒకరీతి = నీ వెట్లు తొలఁగ వెనుదీయక అని అప్పుడర్థము. భా. ని. రే. ౧౧౭ లో 'ఓసరించక మాకు ఒయ్యనే' అని పా. మమ్ము తొలఁగి పోవుటకు

3. దెసలఁదిరిగిన=దిక్కులలోనెల్ల సంచరించిన ; వేంకటేశ్వరునిమాయచే కర్మబంధమన్నిదిక్కులను గలదని భా ; ఏనుగ...వచ్చునా= ఏనుగుమీఁది వానిని సున్నమడిగినచో ఇచ్చుటకు పైవానికిఁగాని, పుచ్చుకొనుటకు క్రిందివానికిఁగాని చేయందదు ; అట్లే పరమపురుషోత్తమునిమీఁది భక్తిమాకు కలిగిన పిదప నీవు మమ్మేమియు చేయలేవు ; నీశక్తి ఇంతేయనుట బట్టబయలాయెనని తా. (బ్రమయుధాతువుభావార్థకరూపము బ్రమత ; భ్రమత అని రేఫలరూపము.

(౨౩)

శ్రీరాగము — జంపెతాళము

(సంపు. ౫ ; సంకీ. ౧౧౨)

—: పల్లవి :—

ఏతదఖిలంబునకు - నీశ్వరుండై సకల — భూతములలోనఁ గాఁ - బొదలువాఁడితఁడు. ॥ ఏత ॥

—: చరణములు :—

౧. గోపాంగనల మెఱుఁగు - గుబ్బచన్నులమీఁద । చూపట్టు కమ్మక - స్తురిపూఁత యితఁడు,
తాపసోత్తముల చిం - తాసౌధములలోన । దీపించు సుజ్ఞాన - దీపమితఁడు. ॥ ఏత ॥

౨. జలధికన్యాపాంగ - లలితేక్షణములలో । కలసి వెలుఁగుచు నున్న - కజ్జలంబితఁడు,
జలజాసనుని వదన - జలధిమధ్యమునందు । అలరి వెలువడిన వర - మామృతంబితఁడు. ॥ ఏత ॥

౩. ఠరివోని సురతేసం - బదల నింపులతోడ । వరవధూతతికి పర - వశ్యమైనదితఁడు,
తిరువేంకటాచలా - ధిపుఁడు తానైయుండి । పరిపాలనము సేయు - భారకుండితఁడు. ॥ ఏత ॥

లఘుటీక :—

(ప.) ఏతదఖిలంబునకు = ఈ సమస్తమునకు ; 'ఈతఁడఖిలంబునకు' అని పె. శే. ౮ లోని పాఠము. పొదలు = వర్ధిల్లు, 'పొరలువా' అని పె. శే. పా.

రి రి రీ రి | రీ రి రి మ | ప ని ప మ రి | గా రి రి స | ని స రీ రి | రీ మ మ రి | మ రి మ పా | ‹ ‹ ‹ ‹ ‹
తలతోడ నాత్మప రి తా పంబు తోడుత ను తగు లేల చేసితో క ర్మమా

ధ ధ పా ప | ధ ధ పా మ | రీ మ ప ప | మ రి మ పా | పా ధ పా | ప ని ధ ప మ | పా ని సా | ‹ ‹ ‹ ‹ ‹
జిత కాము లకు గాని చేతి కిని లో నై చిక్కువే కా లం బు క ర్మమా

మ ధ ని స రి | రీ రీ రి | రీ గ స రి | స ని ప ని స రి | సా రి ని స | పా ని మ ప | ని స ని ప మ | రి గ రి రి స
మతి హీను లైన ట్టి మా కునా ర్య వ రి పా టి మా ర్గం బు చూ పవో క ర్మమా (ఎన్ను)

సా రి స రి మ రి సా ౹ ని ని ప । ని స రి మా ప మ రి స ని స రి మ ప ని
భూ త ము ల లో న దా బో ద లు వా డి త డు

౩. సా రి స రి గా రి రి స । ని ధ ప రి రి స ని ప మ రి గ రి
ఏ క ద ఖి లం బు న కు నీ శ్వ రుం డై స క ల

సా రి స రి గా రి స ని పా । ని స ప మ రి గ రి స ని స రి మ రి గ రి మ ప ని
భూ త ము ల లో న దా బో ద లు వా డి త డు (ఏత)

—: చరణము :—

రి మ పా ప స ధ ప ప ప । ప మ ప నీ ప మ రి గ రి
గో పాం గ న ల మె ట్టు గు గు బ్బ చ న్ను ల మీ డ

స రి సా ని సా రి మా । రి మ పా మ రి మ పా
చూ ప ట్టు క మ్మ క స్తు రి పూ త యి త డు

౧. కమ్మకస్తూరి - పరిమళించు కస్తూరి ; నల్లనివాఁడుగనుక, గోపికయొదలకంటిన కస్తూరివంటివాఁడని రూపణము. చింతాసౌధము = ధ్యానమను మేడ.

౨. జలధి.........నములు = సముద్రునిబిడ్డ యగు లక్ష్మీదేవి కడగంటి విలాసపు చూపులు ; కజ్జలంబు=కాటుక ; జలజా...సూమృతంబు= చతుర్ముఖుని నోటవెలువడిన వేదములందెల్ల ఇతఁడే పరమపురుషుఁడుగా ముక్తిదాయకుఁడుగా ప్రతిపాదింపఁబడినాఁడనితా.

౩. పలవోని = చీలిపోని - కొరఁతపడని ; భారకుఁడు = బరువును వహించినవాఁడు.

—: పల్లవి :—

౧. సా స స స నీ ప ప ప। మా ప నీ ప మ రి గ రి
ఏ త ద ఖి లంబు న కు నీ శ్వ రుం డై స క ల

సా రి స రి సా ని నీ। ని ప ని సా రి గ రి స ని స రి మ ప ని
భూ త ము ల లో న దా బొ ద లు వా డి తి డు

౨. సా రి స రి మ రి సా ౹ ని ప ప। మ ప ని సా స ని ప మ రి గ రి
ఏ త ద ఖి లం బు న కు నీ శ్వ రుం డై స క ల

(౨౮)

సాళంగనాటరాగము — రూపకతాళము

(సంపు. ౫ ; సంకీ. ౨౫౨)

—: పల్లవి :—

నాతప్పు లోఁగొనవే — నన్నుఁ గావవే దేవ

—: అనుపల్లవి :—

చేఁతలెన్నిఁ జేసి నన్ను — జేరి శరణంటిని. ॥ నాతప్పు ॥

—: చరణములు :—

౧. అందరిలో నంతర్యామి - నై నీవుండఁగాను । ఇందరిఁ బనులుగొంటి - నిన్నాళ్ళును,
సందడించి యిన్నిట నీ - చైతన్యమై యుండఁగాను । వందులేక నేఁగొన్ని - నాహవాలెక్కితిని. ॥ నాతప్పు ॥

౨. లోకపరిపూర్ణుఁడవై - లోనా వెలినుండఁగాను । చేకొని పూవులుఁ బండ్లుఁ - జిదిమితిని,
కైకొని యీమాయలు నీ - కల్పితమై యుండఁగాను । చౌకలేక నే వేఁటే - సంకల్పించితిని. ॥ నాతప్పు ॥

౩. ఎక్కడ చూచిన నీవే - యేలికవై యుండఁగాను । ఇక్కడా తొత్తుల బంట్ల - నేలితి నేను,
చక్కని శ్రీవేంకటేశ - సర్వాపరాధి నేను । మొక్కి నీ నన్ను రక్షించు - ముందెఱుఁగ నేను ॥ నాతప్పు ॥

పా ప ని మ ప ని స రి । గా రి స ని ని ని స రి రి
తా ప సో త్త ము ల చిం తా సా ధ యు ల లో వ

రి గ రి సా రి స ని ని ప ని స స । ని ప ధ ని ప మ రి రి గ రి స ని స రి మ ప ని
దీ పిం చు వి జ్ఞా న ది ప మి త డు (౨౪)

3. స రి స రి ప మ గ రీ , స రి స ధా స రి ధ ప మా | , రి మ ప ధ ప ధ ప ధ | సా , ని సా ధ ప ధ ప మ గ రి
వా త ప్పు లో గొన్న వే నన్ను గా వ వే దే వ

౪. స రి మ ప దా ప ధ ప మ మా | ప ధ ప మ ప ధ సా , ప | ప ద స రి మా గ రి స | ని సా , , ధ ప ధ ప మ గ రి ॥
వా త ప్పు లో గొ న చె న న్ను గా వే దే వ (వాతప్పు)

—: అనుపల్లవి :—

, ప ధ సా స | సా రి సా స
చేత లి న్ని చే సి ని న్ను

, ప ధ సా రి | స ధ స స రి గ రి స
చేత లి న్ని చే సి ని న్ను

, ప ధ స రి మా మ | గ రి స ని స ధా ప | ప మ ప ధ సా , ధ | ప మ ధ ప మ ధ ప మ గ రి స ని ॥
చే త లి న్ని చే సి ని న్ను జే రి శ ర ణం టి ని (వాతప్పు)

లఘుటీక :—

(ప) లోఁగొనవే = మీఁదికెత్తి చెప్పక మరుఁగు చేసికొమ్మని తా.

౧. సందడించి = సంధానించి, కిడఁదీయరాక నిండి. ఇది దేశ్యపదముగా శ. ర. చెప్పినది సరికాదు. కన్నడరూపము సందణి కనుక కిక్కిరిసి ఊహ సరి. తక్కిన అర్థములన్నియు దీనిఛాయలు ; వందు = సంకోచపడుట.

౨. చౌక = ఇదికూడ శ. ర. చెప్పినట్లు దేశ్యముకాదు. చతుష్కశబ్దభవము. 'చవుక్కం' అని ప్రాకృతరూపము. తద్భవమిది. నాలుగు మూలలును సరిగా తృప్తికరముగానుండుట దీనిమూలార్థము. అగ్గువ, తక్కువ ఇత్యాదులన్నియు దానిఛాయలు.

౩. ఏలిక = ఏలిక, దొర; కోరికె, గరిమె, ఇట్టిరూపములు ఈ పాటలలో తఱచుగాఁగలవు ; తొత్తులు = దాసీలు ; బంట్లు=దాసులు.

—: పల్లవి :—

౧. సా (సా రి | మా ప ద ప మా | (రి మ పా మ | పా మ గ రి రి
పా త ప్పు లోఁ గొ న వే న న్ను గా వ వే చే వ

౨. సా రి మా గ రి రి | గ రీ మ ప ధ ప మా | (రి మ ప ద ప ధ ప మ | పా (ప ధ ప మ గ రి
పా త ప్పు లోఁ గొ న వే న న్ను గా వ వే దే వ

(౨౪)

సాళంగనాటరాగము — జంపెతాళము

(సంపు. ౪ ; సంకీ. ౨౪)

—: పల్లవి :—

పలుకుఁదేనెలతల్లి — పవళించెను

—: అనుపల్లవి :—

కలికితనముల విభుని — గలసినది గాన. ॥ పలు ॥

—: చరణములు :—

౧. నిగనిగనిమోముపై - నెఱులు గెలఁకులఁ జెదర | ఘగలైనదాఁకఁ జెలి - పవళించెను,
తెగని పరిణతులతో - తెల్లవారినదాఁక | జగదేకపతి మనసు - జట్టిగొనెఁ గాన. ॥ పలు ॥

౨. కొంగుజారిన మెఱుఁగు - గుబ్బలోలయఁగఁ దరుణి | బంగారుమేడపైఁ - బవళించెను,
చెంగలువకప్పుఁగొనల - సింగారములు నొలఁక | అంగజగురునితోడ - నలసినది గాన. ॥ పలు ॥

3. మురి పెంపు నటనతో - ముత్యాల మలఁగుపై | పరవశంబునఁ దరుణి - పవళించెను,
తిరువేంకటాచలా - ధిపుని కౌఁగిటఁ గూసి | అరవిర్తై మనుజెపటు - నంటినది గాన. ॥ పలు ॥

—: చరణము :—

౸ ప ధ ప పా। పా ౸ ధ ప మ పా ధ। ౸ ద ప మా ప దా ౸। పా ౸ ద ప మ గ రి మ
అందరిలో నంత ర్యామి వై నీ వుం డ గా ను

౸ ప ద ప మ గ రి స। స స రి పా రి గ రి స। ౸ ని స రి మ గ రి మ। పా ౸ ౸ ౸ ౸
ఇం ద రి పనులుగొం ఈ ని న్నా ళ్ళు ను

౸ సా సా ని సా ధ ధ। ప ధ ప మ ప ధ సా। ౸ ప ద స రి గా రి రి। సా ని సా రి గ రి స
సందడిం చి యి న్నిట నీ చై త న్యమై యుండ గా ను

౸ ప ధ సా స। స ని స రి స రి ని సా ధ ధ। ప ధ ప మ ప ధ సా ౸ ప। ప దా ధ ప మ గ రి రి॥
వందు లేక నే గొ న్ని వా హ వా లె కృతి ని

(నాకిప్పు)

౩. స స రి స రి మ గ స రి మ | ప ధ ప మ గ రీ ‹ రి సా ‹ ‹ ‹
పలుకుదే నెలత ల్లి ప వ ళిం చెను

౪. స స రి స రి మ ప ‹ ధ ప మ గ రీ ‹ స రి | రి ప మ ప మ గ రీ రి సా ‹ ‹ ‹
పలుకుదే నె ల త ల్లి ప వ ళిం చెను

౫. స స రి స రి మ ప ధ ధ ప మా ప ధ సా స ధ | పా ధ ప మ గా ‹ రి సా ‹ ‹ ‹
పలుకుదే నె ల త ల్లి ప వ ళిం చెను

—: అనుపల్లవి :—

౧. స స రి మ గ రి మా ప ప ప | ప మ ప ప ధ ప మ గ మా గ రి స స ధ
క లి కి త న ము ల వి భు ని గ ల సి న ది గా న

౨. స స రి ప మ గా రి మా ప ప ధ | ప ధ సా ని సా ధా ప ధ ప మ గ రి గ రి స ధ
క లి కి త న ము ల వి భు ని గ ల సి న ది గా న

౩. స స రి ప ధ ప మ ప ధ సా ని సా | స రి మ గ రి రి స ని స రి ని స ప ధ ప మ గ రి ॥
క లి కి త న ము ల వి భు ని గ ల సి న ది గా న (పలుకు)

లఘుటీక :—

ఈ సంకీర్తనము ని. కే. ౨౧ లో నాటరాగమున నిర్దేశింపఁబడినది.

(అను.) కళికితనములఁ = నేర్పరితనముల చేత.

౧. నెఱులు = వెంట్రుకలు ; కెలఁకులఁ = ఇరుప్రక్కలందు ; పరిణతులతో = ముగింపులతో ; జట్టిగొనెఁ = వెలకు కొనెను. జట్టి యనఁగా వెలయని తెలుఁగు నైఘంటికులు. తమిళమున 'చంప్రట' అని 'చట్టి' కర్థము. చంపుటనుండి పరాభవించుట, స్వాధీన పఱుచుకొనుట మొదలగు భావాలు వచ్చియుండును.

౨. అంగజగురునితోడ = మన్మథుని తండ్రియైన వేంకటేశ్వరునితో.

3. మురిపెము = మురియు భావార్థకము. ఒడలు విఱుచుకొనుట, సోమరితనము, చేతఁగానితనము ఇత్యాదులు భావములు ; దానినటన. దీనినే 'మోట్టాయితం' అన్నారు శృంగారలాక్షణికులు. 'మోట్టాయితం ప్రియం స్మృత్వా సాంగభంగవిజృంభణం' అని అమర వ్యాఖ్యలో క్షీరస్వామి. (౧-౬-33) మలఁగు = శయ్య. మలగు ధాతువునకు కన్నడమున 'శయనించు' అనియర్థము ; అఁకవిరి = సగమువిచ్చిన పూవు ఇది భోగమంచలి ఆత్మప్తిని సూచించును. కనుకనే నునుచెమట ; అల్పమైనచెమట.

—: పల్లవి :—

౧. స స రి స రి స రి పా రి | ప మ గా రి సా (((

పలుకుదే నెలత ల్లి ప ద ౧౦ చెను

౨. స స రి స రి ని స ధ ధ స |

పలుకుదే నెలత ల్లి

(౨౬)

శుద్ధవసంతరాగము —— జంపెతాళము

(సం. ౨ : సంకీ. ౨౧౫)

—: పల్లవి :—

కడలుడిపి నీరాడఁ _ గాఁ దలఁచువారలకు ___ కడలేని మనసునకుఁ _ గడమ యెక్కడిది. ॥ కడ ॥

—: చరణములు :—

౧. దాహమణఁగిన వెనుక _ తత్వమెఱిఁగెదనన్న | దాహమేలణఁగు తా _ తత్వమే మెఱుఁగు,
దేహంబు గలయన్ని _ దినములకును పదార్థ | మోహమేలణఁగు ? తా _ ముదమేల కలుగు. ॥ కడ ॥

౨. ముందరెఱిఁగిన వెనుక _ మొదలు మఱచెదనన్న | ముందరే మెఱుఁగు ? తా _ మొదలేల మఱచు,
అందముగ తిరువేంక _ టాద్రీశుమన్ననల | కందువెఱిఁగిన మేలు _ కలనైన లేదు. ॥ కడ ॥

లఘుటీక :—

(ప.) కడలు ఉడిపి = అలలు నిలిపి ; నీరాడఁగా = స్నానము చేయుటకు ; కడమ = ఇతరము.

—: చరణము :—

ప ప ప ప మ మ గ రీ రి మా | రి మ స ధ ప ప ధ ప మ గ రి రి
ని గ ని గ ని మో ము పై నె రు లు గె ల కు ల జె ద ర

స రి ప మ గ రి స స ని స ధ ధ | స రి మా మ పా , , ,
ప గ లై న దా క చె లి ప వ ళిం చె ను

ప ప మ ప ధ సే ని సే రీ | , సే రి మా గే రి సే రి స
తె గ ని ప రి ణ తు ల తో తె ల్ల వా రె డి దా ర

ప ధ రీ సే ని సే ధ ధ ప | ప మ ప ప ధ ప ధ ప మ గ రి గ రి ప ధ ||
జ గ దే క ప తి మ న ను జ ట్టి గొ ని గా న

౮. ని స గ రి స ని ధ ప ధ ని స ని ధ ప ని ధ ప మ | గ రి మ ధ ధ ధ మ ధ స స
క డ లు డి పి ని రా డ గా ద ల చు వా ర ల కు

౧. స స సా స ని ని రి స స ని ధ | స స ని ధ ని ధా ప ధ ప మ మా
క డ లే ని మ న ము న కు క డ మ యె గ్గి డి ది

౨. ధ ని స రి గా ‹ స స స రి స ని ధ ప ధ ప | ధ ప స ని ధ ప మా గ మ గ రి స రి గ మ ధ స
క డ లే ని మ న సు న కు క డ మ యె క్కి డి ది

రి గ స స ని ధ ప ప ని ధ ప మ గ మ | దా ‹ ‹ ‹ | ‹ ‹ ‹ ‹ ‹
క డ లు డి పి నీ రా డ గా

—: చరణము :—

పా ప ప ప ప మ ధ ప మ ప మ గ మ | ‹ గ మ ధ ని స ని ధా పా ‹ మ మ
దా హ మ ణ గి న్న వె ను క త త్వ మె రి గె ద న న్న

గా మ గ ప మ ప మ గ రి సా | ‹ స స రీ గ మ పా ‹
దా హ మే ల గ సు తా త త్వ మే మె రు గు

24319
అన్నమయ్య ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాలయము
అన్నమయ్యవీధి, గుంటూరు-౪

౧. దాహము = ఆశ, తగులము ; పదార్థమోహము=వస్తువులమీఁది పేరాస. 'దినములకు' అనియే రేకులపాఠము ; పాటనడక సౌకర్యమునకై 'ను' చేర్పనైనది.

౨. ముందరు = రాఁబోవునది ; మొదలు=కడచినది. మూలతత్త్వమని తా. తిరువేంక......లేదు = స్వప్నమందైనను శ్రీవేంకటేశ్వరుని కుమాగుణస్వరూపమెఱిఁగిన భక్తిలేదు ; అట్టివాః బ్రతుకు కడలుడిపి నీరాడఁగాఁ దలఁచువారి బ్రతుకువంటిదే ; తెగదు, తెల్లవారదు అని భా.

——: పల్లవి :——

౧. ప ధ ప ప మ మా మ గా ꠰ రి గా ꠰ స స । రీ మ మ మ పా ప ప ప
క డ లు డి పి నీ రా డ గా ద ల చు వా ర ల కు

౨. ధ ని ధ ప మ గా ꠰ రి మ గ గ రి స । రీ మ మ మ దా ధ ధ ధ
క డ లు డి పి నీ రా డ గా ద ల చు వా ర ల కు

౩. ని స ని ధ ధ పా ధ మ మ గ గ రి స । రి మా గ మ స మ ధా ధ ధ ధ
క డ లు డి పి నీ రా డ గా ద ల చు వా ర ల కు

(౨౭)

శుద్ధవసంతరాగము — మిశ్రచాపుతాళము

(సంపు. ౯ ; సంకీ. ౧౮౫)

—: పల్లవి :—

దీనుఁడ నేను — దేవుఁడవు నీవు.

—: అనుపల్లవి :—

నీ నిజమహిమే — నెరపుట గాక. ॥ దీను ॥

—: చరణములు :—

౧. మతి జననమెఱుఁగ - మరణంబెఱుఁగను । ఇతవుగ నినునిఁక - నెఱిగేనా ?,
క్షితిఁబుట్టించిన - శ్రీపతివి నీవే । తతి నాపైదయ - దలఁతువు గాక. ॥ దీను ॥

౨. తలఁచఁ బాపమని - తలచఁ బుణ్యమని । తలపున ఇఁక నినుఁ - దలఁచేనా ?,
అలరిన నాలో - అంతర్యామివి । కలుష మెడయ నను - గాతువు గాక. ॥ దీను ॥

౩. తడవ నాహేయము - తడవ నామలినము । తడయక నీమేలు - దడవేనా ?,
విడువలేని శ్రీ - వేంకటవిభుఁడవు । కడగాఁక నిక్కఁ గాతువు గాక. ॥ దీను ॥

గా ౹ మ ధా ని స స సా స । ని స ఠ స ని స ధ సా స
దే హంబు గ ల య న్ని ది న ము ల కు ను ప దా గ్ధ

స ని ధ రీ స ని ధ ప ధా ౹ । ప ధ ప మ మా మ గ ను గ రి స రి గ మ ధ స ॥ ఠ గ
మో హ మే లు డు గు తా ము ద మే ల క లు గు

(కడుబు)

౩. గ, గ పా రి రి మ పా ధ ప మా । గా , మ పా ప మ దా ధా । , పా , మ ధ ని స ని సా , ని । రి స స ని ధా ప ధ ధ ప మ ప ప మ
వు దీను డ నే ను దే వు డ వు నీ

౪. గ ,, ,, । ప మ గ మ ధా ధ మ ధ స ధా । ధ ని స రి గా గ స సా । స రి స ని ధ ప ధా ప ధ ధ ప మ గ ॥ రి గ
వు ,, ,, నే ను దే వు డ వు నీ (దీను)

—: అనుపల్లవి :—

౧. , మా , గ మ ని దా । సా స ని ధ ని సా , ,
నీ ని జ మ హి మే

౨. స మ గ మ ని ధా । సా స ని ధ రి సా , ,
నీ ని జ మ హి మే

౩. స ని ధ ప మ ధ ప మ గ మ ధా । ధ ని స రి గా గ స సా , । , స స స ని రి స స ని ధా । మ ధ ధ సా , , , స ని ధ ప ॥ మ గ
నీ ని జ మ హి మే నె ర వు ట గా క (దీను)

లఘుటీక :—

(ప) దేవుఁడవు = ఈవిశ్వసంసారముతో ఆటలాడువాఁడవు ; నెరపుట = వ్యాపింపఁజేయుట. ' నెరప్రదు గాక ' అనియే ఇతరప్రతులతో సరిపోలు పాఠముగావచ్చును.

౧. మతిఁ = బుద్ధిలో ; ఇతవు = హితము ; తతిఁ = సమయము వచ్చినప్పుడు.

౨. ఆలరిన = ఎప్పుడును ప్రకాశించెడి ; కలుషమెడఁ = పాపము తొలఁగునట్లు.

౩. తడవఁ = స్మరింపను ; హేయము = అశుద్ధము ; నీమేలు = నీగొప్పతనము - లేదా - నీవు నాకు చేయఁగల యుపకారము. విడువలేని = నన్ను నీవుగాని నిన్ను నేనుగాని విడువలేనినిలా ; కడదాఁక = ముక్తి లభించువరకు.

—: పల్లవి :—

౧. (పా రి మ మా । గా (మ పా (పా । (పా (మ మ ని ధా దా । స ని ధా ప మ పా మ గ మా గ
దే ను డ నే ను దే వు డ వు నే

౨. రి గ గ స రి గా (మా । గా (మ పా ప మ ధా పా । (పా (మ ధ ని సా స ని ధా । స ని దా ప ప దా ప మ పా మ
వు దే వు డ నే ను దే వు డ వు నే

(౨౮)

నారణిదేశాక్షిరాగము — ఆదితాళము

(సంపు. ౩ ; సంకీ. ౨౫౮)

—: పల్లవి :—

ఎంతటికి మోహించి — యెందుఁ బోతివో ; నీ

—: అనుపల్లవి :—

అందపు చేఁతలు నాతో — ఆనతియ్యరాదా ?. ॥ ఎంద ॥

—: చరణములు :—

౧. పాదమున నంటిన - పచ్చకప్పురములోన । వేడుగా తులసితావి - విసరీని,
ఏదెసఁ బవ్వళించితి - లెవ్వతె పాదములొత్తె । అదరముతోడ నాతో - నానతియ్యరాదా !. ॥ ఎంద ॥

౨. చెలువంపు నొసలమిం - చిన పచ్చికస్తూరి । తులసి పరిమళము - దొలఁకీని,
యెలిమి నెక్కుడికేఁగి - యెవ్వతెకు మ్రొక్కితివో । అలవి దేరఁగ నాతో - నానతియ్యరాదా !. ॥ ఎంద ॥

3. ఉరము నీమాణికాన - ఒనరిన జవ్వాది । సరిగాఁ దులసి తావి - చల్లీని,
తిరువేంకటేశ పొంది - తివి నన్ని దే నీ । యరవిరివిధమైన - నానతియ్యరాదా !. ॥ ఎంద ॥

—: చరణము :—

(స ధ ధా ధా । ప ధ మా ధ ప ధా । (స ధ ప ధ నీ ని ధ । ప ధ ప ప ధా ప మ మా మా
మ ణి జ న న మెఱుఁ గ నా ర ణ ం బె ఱు గ ను

(ప ధ ప మ మా గ రి । స రి గా రి స సా సా । (స రి స ని ధ సా (రి । మా (((((
ఇ త వు గ ని మ ని క నె తే గే వా

(ధ ధ ప మ మా (। గ మా మ ని స సాం సాం । సాం (సాం ని రిం సాం । ని ని ధ పా (ధ ధ సాం ని
జీ కు బు ట్టిం చి న శ్రీ ప తి వి

(సాం సాం ని ధ ని సాం రిం గాం (సాం । సాం ని రీం (సాం ని ధ ప ధా । (సాం సాం సాం ని రిం సాం సాం ని ధా । మ ధ ధ సాం (((సాం ని ధ ప ॥ మ గ
త తి వా పై ద య ద ల తు వు గా క (దీను)

3. గా ౯ రి స ని స రీ రీ స రి స ని ధా స రి గ మ పా। ప మ గ రి స స రి రి ప మ మ గ గ రి స రి సా ౯ ౯ ౯ ౯
ఎం ద రి కి మో హిం చి యెందుబో తి వో

—: అనుపల్లవి :—

౧. సా స రి గ గ గ మ పా సా ధ ప మ ప ధా। ౯ ౯ ప ధ రి స స ని ధా స ని ని ధ ధ ప మ గ॥ గ రి
నీ యంద పు చే త లు నా తో ఆ న తి య్యా రా దా (ఎంద)

౨. మ గా రి స రి స రి గా గ మ పా మ ప ధా ప ధ రి స స ని ధ ప ధా। ౯ ౯ ప ధ స రి గ రి స ని ధా ప ధ స రి గ రి రి స స ని ధ ధ ప ప మ॥ మ గ గ రి
నీ యంద పు చే త లు నా తో ఆన తి య్యా రా దా (ఎంద)

—: చరణము :—

౧. ౯ ౯ ప ప పా పా ప ధ పా మ ప మా గ మ గా మ పా మ। గ రి స రి ప మ గ రి స రి మ గ గా రి స సా సా
పా ద ము న నం టి న ప చ్చ్చ క ప్పూ ర ము లో న

౨. ౯ ౯ ప ప పా ప ధ ని స నీ ధ ని దా ప ధ పా మ పా మ। మ గ గ రి స రి మ ధ ప మ గ రి స రి మ గ గా రి స సా సా
పా ద ము న నం టి న ప చ్చ్చ క ప్పూ ర ము లో న

లఘుటీక :— లక్ష్మీదేవిచెంతకు హస్తముగా పోయివచ్చిన శ్రీవేంకటేశుని మేనంతయు తులసిపరిమళముతో నిండినది. దానిని మూర్కొని ఒక నాయిక రహస్యము తెలిసికొని ఎత్తియాడుచున్నది ; తులసియర్చన లక్ష్మీనారాయణులకు తప్ప ఇతరులకు లేదు.

(అను.) అందపుచేఁతలు = నీవేమిచేసినను అంతయు అందమే యని భా.

౧. వేదుగా = కటువుగా, సహింపరానిదిగా.

౨. నొసలమించిన = నొసటిమీఁద ప్రకాశించిన 'నొసలనించిన' అని. ని. లే. ౩౨ లో పాఠము. కస్తూరి నొసలిమీఁద తిలకముగా పెట్టుదురే తప్ప నింపరు. కనుక అనాదరణీయము ; ఎలమిక్ = ప్రాయపుదుందుడుకుతో ; ఇది 'ఎల' భావరూపము ; 'ఇళైమై' అని తమిళు ; వికాసము, సంతోషము మొదలగునర్థములు దీనిఛాయలే ; అలవితేరఁగ = నీ కొలఁది - స్వరూపము - తెలియునట్లు. 'అలవిదీరఁగ' అను ని. లే. పాఠము అనన్వితము.

౩. ఉరము నీమాణికాన = నీయురమునందలి కౌస్తుభమందు ; ఒనరిన = చేరిన ; ఆరవిరివిధము = నిత్యసౌగంధ్యముగల నడత.

—: పల్లవి :—

౧. ,, స ని స రీ రీ రి సా రి గా మ గ రీ గ రి సా రి స | స ని ధా స స రి మ గా , రి స రి సా , , , ,
ఎం ద రి కి మో హిం చి యొందుబో తి వో

౨. సా స ని స రీ రీ రి సా రి మ ప మ గ రి గ గ రి స రి రి స | స ని ని ధ స స రి పా మ గా , రి స రి సా , , పా , మ
నీ ఎం ద రి కి మో హిం చి యొందుబో తి వో నీ

(౭౯)

తెలుఁగుకాంభోజిరాగము — త్రిపుటతాళము

(సంపు. ౩ ; సంకీ. ౪౨౧)

—: పల్లవి :—

చెట్టవట్టేవేరా నన్ను — చెంచుదాననని ; యీ.

—: అనుపల్లవి :—

పుట్టతేనెలారగించి — పోకవుండేవా ! || చెట్ట ||

—: చరణములు :—

౧. కుదురుగదలని నా - గుబ్బలే చూచితి కాని । గదరు పుణుఁగుకంపు - గానవైతిగా !,
చిదిమినా నెరఁగవు - చేరేవు నాపాడగని । గుదిగొన్న మరునమ్ము - గుండెతాఁకెనా !. || చెట్ట ||

౨. తోరపునా మెరుఁగుల - తొడలే చూచితి కాని । జీరల నాచెమటమై - చిత్తగించవా ?,
కేరేవు నాపాడగని - కిందుపడి నీవునాకు । ఈరాని చనవులెల్ల - నియ్యనోపుదా !. || చెట్ట ||

3. పిక్కటిల్లు తేనెల నా - పెదవే చూచితి కాని । చొక్కపు నాయెంగిలని - చూడవైతిగా !,
ఇక్కువ గరఁగి వేంక - టేశ నన్నుఁ గూడితివి । ఒక్కనిమిషమోర్వ - నోపవైతిగా !. || చెట్ట ||

,, రి స సా స ధ ధ ని ధ ని సా స ధ రి స రీ। ,, స రి పా , మ గా , రి స రి స సా , , , ,
వేదు గాతు ల సి తా వి వి స రీ ని

,, ధ ధ ధా ధా పా ధా ధ ప ప మ ధ ప ధా। ,, ప ధ ని స ని స ని ధ రీ సా రి గ రి స సా
ఏ దె స బ వ్వ ళిం చి తి వి ఎ వ తె పా ద ము లా త్తె

,, ధ ధ రీ రి స సా , రి మ గ గ రి సా , ని ధ ప ధా। ,, ప ధ ధ రి స ని ధా స ని ని ధ ధ ప ప మ॥ గ రి
ఆ ద ర ము తో డ వా తో ఆ న తి య్యా రా దా (ఎందకెకి)

, , , రీ ప ప మ గ గ రి స స రి । రి గ స సా , , , , , , , , ,
చెంచుదా ని ని

3. , , , సా ని సా రి గ రీ , గ పా , ప । పా ధ ధ స ని సా , రి గా , స రీ , , ।
చె ట్ట వ ట్టే వే రా న న్న

, , , మ ప ధ సి పా , , ధ ప మ గ రీ స । రి గ స సా , , , , , , , , ,
చెం చు దా ని ని ” ”

—: అనుపల్లవి :—

౧. , , , సా రి రి మా , మా , , । మా గ మ ప మ పా , ధ ప ధా , ।
యీ పు ట్టతే నె లా ర గిం చి

, , , ప మ ప ధా సి ధ ధ ని పా । పా మ ధ ప మా గ గా , మ గా , రి రీ , ,
పో క వుం డే హా

లఘుటీక :—

(ప.) చెట్టు = చేయి ; పుట్టతేనెలు = పుట్టలో పెట్టిన చిఱుతేనెలు. ఈ తేనె పలుచగా మధురముగా నుండును. 'నావద్ద ఉండవలె నన్నచో, పొంగలి పులిహోరలకాసపడక, పట్టితేనె (తాగిజీవింపవలసియుండు' ననుట.

౧. కదురు = పాదు ; కసరు = కటువైనది ; పాడ = రూపము ; గుదిగొన్న = మొత్తమైన.

౨. తోరపు = స్థూలమైన ; జీరల = గీఱలుగల ; ఆడవుల పాదలలో తిరుగుదును గనుక ; కేరపు = ఉత్సాహపడేవు ; కిందుపడి=నాకు లోంగి చెప్పినట్లు విని యునితా ; చనవులు = చెల్లుబాట్లు

౩. ఇమ్ముగ = కళాస్థానము.

—: పల్లవి :—

౧. ౹౹౹ సా ని సా గ రి రి సా ని | సా ౹ రి రి స సా గ రి రీ ౹ ౹ |
చె ట్టు వ ట్టే వే రా న న్ను

౹౹౹ రీ రి మ గ రి సా ౹ స రి | రి గ స సా ౹౹౹౹౹౹౹౹౹
చెంచుదా ని ని

౨. ౹౹౹ సా ని సా రి గ రి ౹ గ సా ౹ ధ | ధా ధ ధ స ని సా ౹ రి గా ౹ స రీ ౹ ౹ |
చె ట్టు వ ట్టే వే రా న న్ను

15

; ; ; గ స రి మ ప ధ ప ప ధ ప ధ ప మ గా । గా మ గా రి సా ; రి గా ; స సా
గా న రై తె వి గా

; ; ; స సా ; ధ ప ప మ గ మా గా ; మ పా ; మ । పా ; ధా ద దా ; ; ని ని ధా
చి ది మి నా నె రు x నే

; ; ; ధ ప ధ ధ సా ; సా స ధ । ధ స ధ సా ధ ధా ; దా ధ ని నా పా ; ;
చే తే న్రు నా సం డ గ ని

; ; మ ప ధా సా ; ని స రీ ; । సా రి స ని ధా పా మ మ ప ధ పా ధా ; ;
గు ది గొ న్న మ ను నం వ

; ; ప మ గ స స రి మ ప ధ సా ; స ధ ధ ప । పా మ ధ ప మా గ గా ; మ గా ; రి రీ ; ; ॥ రి గ స
గు ం ము లా కె నా (చెట్టవట్టే)

౨. ః గ స సా రి రీ , మ మా , ప ధ ప ప మ మా । ధ ప మ గా , గ ప మ మ ప ధ ప ధా , ,।
పు ట్ట తే నె లా ర గిం చి

, , , ధ మ ప ధ సా ధ ధ ని పా । మ మ ప స ధ ప ప మా ధ ప మ గా గా , మ గా , రి ॥ రి గ స
పో క వుం డే వా

(చెట్టవట్టె)

—: చరణము :—

, , , ప ప ధ ప మ ప మ గ గా , , । మా , ధ పా ప మ గ గా , మ గ రి రీ , ,
కు దు రు గ వ ల ని నా

, , , రీ ప మ పా మ గా , రి । రి స రి రి గ స సా రి గ పా , ,
గుబ్బ లే చూ చి తి గా ని

, , , స స ప ధా , , , , , స ని । పా గ రి సా స ని స రి రి స రీ , ,
గ దు రు పు ను గు కం ఠ

౧. కోఁదిబ్రహ్మాండపు = చిన్నబ్రహ్మాండమునట్టి; విశ్వమూర్తిలో ఈ బ్రహ్మాండ మొకకోఁదిది మాత్రమే. కుంచెన = కుదురు; కులికి = అల్లాడించి; కోలుమి = ధాన్యము; కలికి దుర్మోహపు = స్త్రీలయెడ చెడుతగులమునట్టి; తలఁచి = మనఃపూర్వకముగా; 'కలియమోఁపుగోకలి' అని ని. రే. ౪౬. పాఠము; 'తనువుబూడదంచీ' ననియు.

౨. తొంగలిరెప్పల = నిండైన రెప్పలుగల; రెండు సంఖ్యాను రెప్పలవంటివని ధ్వని. సంగడికన్నులు = ఒకటినొకటి జతగూడిన కన్నులు; దంగుడు = మెరుగుడు; దీని ప్రేరణమూలమే దంచు. 'చెంగలించి వెసఁజేతులు విసరుచు' అని సా. రే. ౨౧.

౩. పసుపడి = వాడుకపడి, కరఁగి; విన్నాణి = విజ్ఞాని, జ్ఞానస్వరూపులనుట; అతనికియ్య = ఆ వేంకటేశ్వరునికే అర్పించుటకై; ఈ మాయావిలాసమునకైన ఫలమున్నచో అది శ్రీ వేంకటేశ్వరునిదే అనుట. 'పసివడి పలుమరుఁ బాడుచును' 'వివరుచుఁ దినిన జీవపుబియ్యములు' ని. రే. పాఠములు

—: పల్లవి :—

౧. ,, రిమ పా ,,, పమ ధపమగరిగరిమ గా | ,స సా రిరి మా పా ,,,,,,
ప ర మా త్మ ని నో ర బా డు చు ను

౨. ,, రిమ పా ,,, రిమ పనిధపమపమగరిగరిప | మ గా స సా , రి మ గ రి మా పా ,,,,,,
ప ర మా త్మ ని నో ర బా డు చు ను

౩. ,, రిమ పా , సా సనిధానిధసానిధధపమగరిప | మగరిస రిమగ రిపమ పసా ని ధా పా ,,, ధ పా
ప ర మా త్మ ని నో ర బా డు చు ను ఇదు

(౩౦)

కేదారగౌళరాగము — ఆదితాళము

(సంపు. ౫ ; సంకీ. ౭౨)

—: పల్లవి :—

పరమాత్ముని రోలఁ - బాడుచును ఇరు — వరులుగూడఁగఁ గొని - దంచీ మాయ. ॥ పర ॥

—: చరణములు :—

౧. కోలఁది బ్రహ్మాండపుఁ - గుందెనలోన | పలికి జీవులను - కోలుచు నించి,
కలికిదుర్మోహపు రో - కలివేసి | తలఁచి తనువులను - దంచీ మాయ. ॥ పర ॥

౨. తొంగలి రెప్పల రా - త్రులుఁబగలును | సంగడి కన్నులుగా - సరిఁదిప్పుచు,
చెంగలించి దిక్కులనే - చేతులూఁచుచు | దంగుడుబియ్యాలుగా - దంచీ మాయ. ॥ పర ॥

౩. ఆనయముఁ దిరువేంకటాధీశ్వరుని | పనుపడి తనలోఁ - బాడుచును,
వోనర విజ్ఞానికి జీ - వులనెడి బియ్యము | తేఁర వాతనికియ్య - దంచీ మాయ. ॥ పర ॥

లఘుటీక :—

(ప.) పరమాత్మ......డుచును=మాయ తాను గృహిణి జీవులను రోట బియ్యమువలె దంచుచున్నది. ఆదంపుళ్ళపాటను విషయము పరమాత్మడే. ఈ మాయ అంతయు అతని వినోదమునకై యని భా ; ఇరువరులు=రోటిమీఁది ధాన్యము రెండు ప్రక్కలును; వానిఁ గూడ సుఖదుఃఖములు, పుణ్యపాపములు మొదలగు ద్వంద్వములను కూడఁద్రోసి జీవులను దంచుచున్నది.

ౕ ౕ రి రి మ గ రీ రి సా ౕ సా ని ధ ధ ని ధా। ౕ ౕ ని స రీ మ గ రి మ పా ౕ ౕ ౕ ౕ ౕ ౕ
కలి కి జే వు ల ను కొలుచు నిం చి

ౕ ౕ ప ప పి ని ధా పా పా ధ ప ప మ ప ప నీ। ౕ ౕ సీ మ ప ని సా రీ ౕ ని సా ౕ రి గా ౕ రి రీ ౕ ౕ
క లి కి దు ర్గో హా పు గో క లి వే ని

౧. ౕ ౕ రి రి ప ప గా ప గ రీ సా రి గ సా ప ని స రి। ౕ గ సా ౕ ని ధ ప మ ప ధ ప మ గ రి గ రి మ ‖ గ స
త ల చి త ను వు ల ను దం చీ నా యా (పరమా)

౨. ౕ ౕ ,, ,, ,, ప మ ప ని ప ని స రి స ని ధ ప మ గ రి ప ‖ మ గ స
,, ,, ,, నా యా పరమా)

౧ దపపమ ప ప నీ సా సా నీ సా రీ । ౹ ౹ సా ౹ ని ధ ప మ ధ ధ ప మ గ రి గ రి మ ॥ గ స
దరులుగూడ గ దో సి దం చీ మా య (పరమా)

౨. ౹ ౹ ప ప నీ సా సా రీ రి స నీ సా రి గ । రీ సా రి గ రి గ రి స నీ ధ మ ప స ని ధ ధ మ గ । రి గా ప
ద రు లు గూ డ గ దో సి దం చీ మా య (పరమా)

౩. ౹ ౹ ప ధ నీ సా రి గ సా రి స స ని ని స రి మ । ౹ గ రీ మ గ గ రి స రి స ని ధ ప ధ మ ని ప స ని గ రి స ని ధ ప మ గ రి ప
ద రు లుగూ డ గ దో సి దం చీ మా య

౪. మ గ రి స రి మ ప ని స రి మా ౹ గ రి స ని రి స ని ధ ప పా ౹ ని సా రి స ని ధ । ప మ గ స
ప ర మా త్మ ని నో ర దా డు చు ను

—: చరణము :—

౹ ౹ రి మ పా పా పా ౹ ౹ స ని ధా పా । ౹ ౹ పా ౹ ధ ని పా పా మ గ గ మ రీ రీ
కొల ది బ్ర హ్మాం డ పు గుం డె న లో న

లఘుటీక :—

'కమలారమణుని కల్పితపు' అను రేకలోని పాటను శ్రీ వేంకటేశుని సాక్షాత్తుగా సంబోధించి చెప్పిన యీ సంకీర్తనమున అన్వయింపదు. కనుక ఈ మార్పు.

(ప.) నీ కల్పితపు = నీవు కల్పించిన ; తమి = ఆశతము.

౧. కొలుపదు = కొనునట్లు చేయును.

౨. చలపాదము = పట్టుదల ; ఇది 'ఛలవాద' శబ్దభవమని యొకయూహ ; అదన = సమయమందు ; బహురూపము = నాటకము ; నదుకువము = చాతుర్యము.

౩. చేవ = శక్తి.

—: పల్లవి :—

౧. (మ గ రి మ గ స । రి మా ప పా । పా (స నినిధధ వ । మ పా మ గ స స రి
క మ లా ర మ ణ నీ క ల్పి త పు మా ని సి ని

౨. (స మ గ రి ప మ గ రి స । స రి మ ప పా । ప మ ప మ పా రి స నిధ ప । ని ధ ధ ప మ గ రి మ గ స స రి
క మ లా ర మ ణ నీ క ల్పి త పు మా ని సి ని

(౩౧)

కేదారగౌళరాగము — రూపకతాళము

(సంపు. ౭ : సంకీ. ౨౧)

—: పల్లవి :—

కమలారమణ నీ — కల్పితపు మానిసిని

—: అనుపల్లవి :—

తమితోడ నా దెస్స — దయఁ జూడవే. ॥ కమలా ॥

—: చరణములు :—

౧. ఆరీతి బ్రాహ్మణుఁడ - ననుటే కాని దేహము । కోరి యాచారమున - కుఁ గొలుపదు,
పేరు వైష్ణవుఁడవనే - పెద్దరికమే కాని । సారమైన మనసులో - జ్ఞానమే లేదు. ॥ కమలా ॥

౨. చదివితి ననియెడి - చలపాదమింతే కాని । ఆపన సందులోని - అర్థమెఱుఁగ,
పదరి సంసారమనే - బహురూపమే కాని । చదురుఁ దనాన సంమ - సమకూడఁ గాను. ॥ కమలా ॥

౩. శివ మీద భక్తుఁడవనే - తేజమొకటే కాని । చేవ మీర నినుఁబూ - జించ నేరను,
శ్రీ వేంకటేశ నీ - చేతిలోనివాఁడ నేను । భావించి మతియేపా - పము నెఱుఁగను. ॥ కమలా ॥

—: చరణము :—

పా మ ప మ గ గ రి రి | రి మా గ స రి | స ని స రీ ‚ గ స | స ని ని స రి స రీ
ఆ రీ తి శ్రా వ్యాణు డ న ను టె కా ని దే హ ము

రి ప గ రి స రి గ | సా ని స రి రి | రి గ స రి రి మ | పా ‚ ‚ ‚ ‚
కో రి యా చా ర ము న కు గొ లు వు దు

సా రీ సా ని ధ పా పా | ధ ని పా మ గ రి మ గ | గ స సా గ రి రీ ప మ | ప నీ సా స
శ్రే రు వై ష్ణ వు డ నే పె ద్ద రి ఏ మే కా ని

రి స ని ‚ ప స ని ధ ప మ గ రి | రి మ పా నీ స రి ప గ రీ | ‚ స రి స ని రి స గ రి | రి స ని ధ ప ని సా ని ధ ‖ ధ ప
పా ర మై న మ న సు లో జ్ఞా న మే లే దు (కమలా)

—

3. రిప ,, సరిరిపా మా పసనిధపా । పసనిసా రిగరిసస । గరిరిస నిధధపమగరిగ
,, ర మ ణ సి క ల్పి త పు వా ని సి ని

౪. రిపధపగాగరిపమగరిస । నిసరిమరిగా పసనిధపా । పనిసరిగరిరిగరిససా । సపసరిరిస నిధపమగస ॥ రిమ
క మ లా ర మ ణ నీ క ల్పి త పు మా ని సి ని (కమలా)

—: అనుపల్లవి :—

౧. ౹ నిధపామ । పపనిసాస
త మి తో డ వా ది క్కు

౨. ౹ నిధపామగరి । రిమాపనీ సరిస
త మి తో డ వా ది క్కు

3 ౹ రిసనిధధపమగరి । రిమాపనీ సాగరిరీ । ౹ ని నిసా రిగ । సా ౹ ౹ ౹ నిధ ॥ ధప
త మి తో డ వా ది క్కు ద యజా డ వే (కమలా)

౪. ౹ రిసనిధపసనిధపా । పరిమపనీ సరిపగరీ । ౹ సరిసనిరిసగరి । రిసనిధపనిసా నిధ ॥ ధప
త మి తో డ వా ది క్కు వయజా డ వే (కమలా)

౧. చూపు......సేసినది=చూడక యేయున్న ప్రీతిజనింపదని భా ; త:తీపు=కృత్రిమముగా రేగించిన తమకము ; తరిచిన తీపని వ్యుత్పత్తి ; వెడయాస = అస్వాభావికమైన ఆశ ; తరితీపులు అస్వాభావికముగా ఆశలు గలిగించును కాని తీపులు ; రూపు......సినది = అతనిరూపమే - మనస్సు కాదు - సౌఖ్యముండాశ గల్గించినది ; పువ్వుదూపు = పుష్పబాణము.

౨. ఒఱపు = ఒఱయుట, ఒకరినొకరు దగ్గరగా చేరుట ; పెడఁబాసి = తప్పుకొని తొలఁగి ; మఱపు...చినది = ఇదివరలో జరిగిన అతని అవినయములన్నిటిని మఱచి పోవుటచేత నేనతని నుదాసీనతతో చూచుధైర్యము తెచ్చుకోలేకున్నాను అని తా. కనుగిఱుపు = అతని కడగంటిచూపు. అంతమాత్రమే నాసిగ్గుదొలఁగింపఁ జాలునని తా.

3. చెలిమి......కృప = నాస్నేహమే అతనిదయను గలించినది ; కలిమి......సినది = ఆనరుగలుగుటచేతనే నాను మోహములు గలిగినవి ; ఎలిమి=ఎలతనము. ప్రాయము, మార్ధ్వము ; అదే ఇట్టి తరితీపులపొందులు హితమనిపించినది. ఇన్నిటికిని మూలము, కోరికలను బలవంతముగా తెచ్చినది; మరుబలిమి = మన్మథునిబలము.

—: పల్లవి :—

౧. (స స ని ధ ప | గా మ ప ప | (మ గ మ పా | ప మ పా ధ ప ని
వ ల పు వో కా ర ణ ము వై భ వం బు ల కు

౨. (స సా ని రి స ని ప | ద ప మ గ మ ప ప | (ను గ మ ప ద ధ ప | స స స ని స రి స ని
వ ల పు వో కా ర ణ ము వై భ వం బు ల కు

(3౨)

సామంతరాగము — జంపెతాళము

(సం. ౪ ; సంకీ. ౧౫౭)

—: పల్లవి :—

వలపువో కారణము - వైభవంబులకుఁ దమ — తలఁపువో సకలంబు - తగులు సేసినది || వల ||

—: చరణములు :—

౧. చూపువో ప్రియముల కు - చోటు చేసినది, తరి | తీపువో వెడయాస - దీరనీయనిది,
రూపువో సౌఖ్యంబు - రుచి సేసినది, పువ్వుఁ | దూపువో హృదయంబు - దూరి పారినది. || వల ||

౨. ఒఱపువో పెడఁబాసి - ఉండనియ్యనిది, తమ | వెఱపువో దేహంబు - వెచ్చఁ జేసినది,
మఱపువో ధైర్యంబు - మానిపించినది, కను | గిఱుపువో సిగ్గెల్లఁ - గ్రిందు పఱచినది. || వల ||

3. చెలిమివో కారణము - శ్రీవేంకటేశుకృప, | కలిమివో మచ్చికలు - కలుగఁ జేసినది,
ఎలమివో యీపొందు - నితవు చేసినది, మరు | బలిమివో కోరికలఁ - బట్టి తెచ్చినది. || వల ||

లఘుటీక :—

(ప.) వలపు......బులకు = శ్రీవేంకటేశ్వరునివలపే అన్ని మెరవడులకును గారణము. అదిలేని వారికన్నియు కష్టములే. తమతలపు...
సేసినది = ఆతనియెడ మాతలఁపు నిలుపుటయే అన్నితగులములను గలిగించునది.

పా స పా । ప మ ప ద ధ । మ ప సా స । స ని ధ ని సా స
రూపు వో సౌ ఖ్యంబు రుచి చేసి న వి పువ్వు

స ని స గ మ గ రి । స స స ని రి స నీ । ప ధ పా రి స ని ధ ధ । ప మ గా ప మ గ రి గ మ ॥ ప ని
దూ పు వో హృ ద యం బు దూ రి పా రి న ది

(వలపు)

3. ధని ,, | మ గ మ రి గ మ ప ధ మ ప | మ గ మ ప ధ ప ని | స ని సా గ షు గ రి స ని
,, కా రి ణ ము వై భ వం బు ల కు

ధని ,, ,, ,, | ప మ ప మ గ
,, ,, ,, బు ల కు త మ

మ గ మ ప ని సా | స ని ధా ప మ గ | రి గ మ పా ధ ప | మ గ మా గ మ || ప ని
త ల పు వో స క లం బు త గు లు నే సి న ది (వలపు)

—: చరణము :—

మ గ మ పా | ప ప ప ప పు | మ గ మ స ధ | మ ప మ గ మ గ
చూ పు వో ప్రి య ము ల కు చో టు చే సి న ది త రి

రి గ మ ప | మ గ మ గ గ రి స ని | సా మ గ మ | ప ధ ప మ గా
తీ పు వో వె డ యా స దీ రి నీ యా ని ది

(ప.) దిమ్మరి = త్రిమ్మరి, సందుగొందులం దిరుగు విటుండని తా. కోనేటి తిమ్మండు = కోనయుందలియేటు కోనేరు; తరువాతి యర్థము కొలను; దానిగట్టునను౦డు తిమ్మండు = తిరుమలరాయండు; స్వామిపుష్కరిణీతటమునందుండు శ్రీనివాసుండు; లోక...వాండు = ఇచ్చవచ్చినచోటికి పోయిరాంగలిగినవాండు; సర్వవ్యాపి యనిభావము.

౨. పిలిచుట్టుదలవాండు=పీలియనంగా నెమలియీక; అరవకన్నడభాషలలో ఇదే అర్థము. అదిచుట్టినతలగలవాండు. వాలుంజూపుల= కత్తివంటి పదనైనచూపులు గల; సిరి వలచువాండు=అట్టి లక్ష్మిగూడ ఇతని వలచినదనుట. జట్టిగొన్న = వెలకు కొన్న, స్వాధీనము చేసికొనిన. నేల......వాండు = త్రివిక్రమావతారమందని భా.

౩. కొండమోచినట్టివాండు = కూర్మావతారమందు మందరగిరిని మోసినవాండు; కొండవేలనెత్తువాండు = గోవర్ధనగిరిని మీందికెత్తిన వాండు. కొండమోప... వాండు=శ్రీరాముండై సేతుబంధమునకు కొండలుమోచితెచ్చిన కపివీరులను దగ్గరచేర్చుకొని యేలినవాండు. ఇట్టి లోకోత్తరసామర్థ్యమును, అసాధారణసౌందర్యమును, అనన్యసామాన్యవైభవమును గలవాండు తన యిచ్చకొలంది ఏమిచేసినను ఎట్లువర్తించినను ఎవరాక్షేపింపగలరని తా.

—: పల్లవి :—

౧. ౹ స స స స ని నీ । ౹ ప ప మ ప మ గ మా । ౹ గ మ ప ధ ధ । ప మ ప ధ మ స గ మ గ రి గా
దిమ్మరిగా కేలమా ను ధీరుడైన కో నే టి

౹ గ మ ప ప మ గా । గ మ రి గ గ మ గ రి స ని । స రి గా గ । మా ౹ ౹ ప మ గ మ
తిమ్మడుతా లో క మె ల్ల తిరుగాడు వా డు

(33)

సామంతరాగము — రూపకతాళము

(సంపు. ౪ ; సంకీ. ౧౭౦)

—: పల్లవి :—

దిమ్మరిగాకేల మాను - ధీరుఁడైన కోనేటి — తిమ్మఁడు తా లోకమెల్ల - తిరుగాడు వాఁడు. ‖ దిమ్మరి ‖

—: చరణములు :—

౧. తోరమైన ముత్యాల - తొళసిపూసలపెద్ద | పేరు తనయురముపైఁ - బెట్టినవాఁడు,
గారవంపు పచ్చపట్టు - గట్టినవాఁడు ఒ | య్యారపు గొల్లెతలఁగూడి - ఆడినట్టివాఁడు. ‖ దిమ్మరి ‖

౨. పిలిచుట్టు దలవాఁడు - పెద్దపెద్ద కన్నుల | వాలుఁజూపుల సిరికి - వలచువాఁడు,
జాళిఁబెట్టి లోకమెల్ల - జట్టిగొన్నవాఁడు తా | నేలనుండి మింటఁదార - కొలుచాఁచువాఁడు ‖ దిమ్మరి ‖

౩. కొండమోచినట్టివాఁడు - కొండవేలనెత్తువాఁడు | కొండంత రాకాసులఁ - గొట్టినవాఁడు,
కొండవంటినోరయిన - కొండల కోనేటివాఁడు | కొండ మోపరులనెల్లఁ - గూడఁబెట్టినాఁడు. ‖ దిమ్మరి ‖

లఘుటీక :—

ధర్మాధర్మ పుణ్యాపాపముల సూత్రాలకు అతీతుఁడైన స్వతంత్రపరబ్రహ్మము శ్రీ వేంకటేశ్వరుఁడను తత్త్వమును సామాన్యదృష్టితో ప్రతిపాదించుట పదవస్తువు.

17

, గ రి గా మ ప ధ మ ప | గ గ రి ప మ గ రి సా స ని | ని స స మ మ గ గా | మ పా , , ,
పే రు త న యుర ము పై బెట్టి న వా డు

౧. , స స పా మ | ప ధ ద ప ప స స ని | నీ స స స స ని ధ ని | ని సా , , ,
గార వం పు ప చ్చ ప ట్టు గ ట్టి న వా డు

౨. , సా స ధ ప మ గా మ | గ మ ప ధ ధ ప పా రి స స ని | నీ స స స మ గ గ రి | స రీ స సా సా
గా ర వం పు ప చ్చ ప ట్టు గ ట్టి న వా డు వా

, గు మ గ మ ప సా | సా స ని స రి స ని ధ ధ ప మ | గా గ మ ప ధ మ ప మ గ | ప మ గ రి స ని స మ గ మ ప స ॥ ప రి
ర్యా ర పు గో లై త ల గూ డి ఆ డి న ట్టి వా డు (దిమ్మరి)

౨. ప ని స స స ని రి స స ని | నీ ప ధ ప ని స ని ధ ధ ప మ | గా గ మ ప ధా , ని | స ని పా ధా ప మ గ రి గా
దిమ్మ రి గా కే ల మా ను ధీ రు డై వ ర్లో చే టి

, గ మ ప ప మ గా | ప మ గ రి సా స ని రి స స ని | నీ స ప ప మ గ రి గా | మా పా ప మ గ మ
తి మ్మ డు తా లో క మె ల్ల తి రు గా డు వా డు

౩. ప ని స స స మ గ గ రి | సా స స ని రి స స ని | నీ ప ధ ప ని సా ని | ధ ని సా , రి స ని ధ ధ ప ప
దివ్మ రి గా కే ల మా ను ధీ రు డై వ ర్లో చే టి

మ గ గ మ స ధ ప | స ని పా మ గ గా , రి స ని | నీ పా స ప పా ప | ప మ గ రి స ని స మ గ మ ప ధ | ప రి
తి మ్మ డు తా లో క మె ల్ల తి రు గా డు వా డు (దిమ్మరి)

—: చరణము :—

, గ మ పా మ గ | మ పా ప ప ప మ | మ గ మ ప ధ ధ | ప మ గా ప మ మ గ గా
తో ర మై న ము త్యా ల తో ళ సి పూ స ల పె ద్ద

లఘుటీక :—

౧. ఉడివోని = ఉడిగిపోవని, శాశ్వతమైన అనితా.

౨. పసురము=పశువు ; పసరమని సామాన్యరూపము. పశుశబ్దభవముగనుక పసురమను రూపముగూడ సరియే. కసివోక = తీట తీరునట్లుగా, ఎక్కువగా ; ఉసురుమాను = అస్పష్టము. బ్రతికినబ్రూను అని చెప్పుకోవచ్చును. కాని విశేషము కానరాదు.

3. ఎమ్మెలక = పెద్దరికములచేత. గొప్పగా ననితా. కమ్మి = క్రమ్మి - వ్యాపించి ; దొమ్ముల=దొమ్మిదొమ్మిగా కూడిపైబడునట్టి.

తా. వేం. శే. గారి ప్రతిలో ఈ పాట ముఖారిరాగమని యున్నది.

—: పల్లవి :—

౧. సా రీ ౦ గ రి । గా ౦ మా ౦ గ మ రీ స । నీ ౦ రి స ని ధా ౦ నీ ౦ । సా ౦ ౦ ౦ ౦
ఛీ ఛీ న రు ల దే టి జీ వ న ము

౨. సా ౦ ని స రి గా రీ గ । మా ౦ పా ౦ మ ప గ రి స । స ని గ రి స ని సా ధ నీ ౦ । సా ౦ ౦ ౦ ౦
ఛీ ఛీ న రు ల దే టి జీ వ న ము

3. సా ౦ ని స రి గ రి రి గ మ గ । గ మ ప ధ మ ప మ గ గ రి స ని । ని స రి గ మ గ రి స సా ౦ ధ నీ ౦ । సా ౦ ౦ ౦ ౦
ఛీ ఛీ న రు ల దే టి జీ వ న ము

(౩౮)

శంకరాభరణరాగము — రూపకతాళము

(సంపు. ౫ ; సంకీ. ౨౨౨)

—: పల్లవి :—

ఛీఛీ నరులచేఁటి — జీవనము

—: అనుపల్లవి :—

కాచుక శ్రీహరి నీవే — కరుణింతు గాక || ఛీఛీ ||

—: చరణములు :—

౧. అడవిలో మృగజాతి - యైనాఁ గావచ్చుఁగాక | వడినితరులఁ గొలు - వఁగవచ్చునా ?,
ఉడివోనిపక్షియై - వుండనైన వచ్చుఁగాక | విడువకెవ్వరినైనా - వేఁడవచ్చునా ?. || ఛీఛీ ||

౨. పసురమై వెదలేని - పాటుపడవచ్చుఁగాక | కసివో నొరులఁ బొగడఁ - గా వచ్చునా ?,
ఉసురుమానై పుట్టి - వుండనైనవచ్చుఁగాక | విసువక వీరివారి - వేసరించ వచ్చునా ?. || ఛీఛీ ||

౩. ఎమ్మెలఁ బుణ్యాలుసేసి - యిలయేలవచ్చుఁగాక | కమ్మి హరిదాసుఁడు - గావచ్చునా ?,
నిమ్మది శ్రీవేంకటేశ - నీచిత్తమే కాక | దొమ్ములకర్మములివి - తోయవచ్చునా ?. || ఛీఛీ ||

—: చరణము :—

ప ప ప ప మ గ ప మ గ రి | స రి గా గ | గ రి గ రి గా మా | గా (మ గ రి సా స ని
అ డ వి లో మృ గ జా తి యై నా గా వ చ్చు(గా క

స రి గా మ గ రి గ రి | స రి సా ధ ని స సా | ని స రి గా (మ ప మ | మ గ గా (((
వ డి ని త రు ల(గో లు వ(గ వ చ్చు నా

మ ప ప మ గా ప మా రి | మ గా మా (పా ధ ని పా | (మ ప ప ని ధ ని సా | స ని రి స ధ ని సా స
ఉ డి వో ని [illegible] [illegible] యై ఉ(డ నై న వ చ్చు(గా క

స స రి గా మ గ | రి గ సా (ని స ప ధ ని సా | స ని గ రి సా స ని ధ ప ధ రి | స ని ధ రి స ధ ప మ గ రి స ని
వి డు వ క వ్వా రి నై న వే(డ వ చ్చు నా (ఛీఛీ)

౪. సా ధ పా , మ గ మ | మ స ధ పా మ ధ ప ప మ మ గ | గ రి స స రి రి గ గ మ మ ధ ప పా | గ మ రీ సా , ,
ఛీ ఛీ న రు ల దే టి జీ వ న ము

౫. గ సా , సా , , , గ గ మ | ప స ని పా , స ధ ప మ గ రి | స ని ,, ,,
ఛీ ఛీ న రు ల దే టి ,, ,,

—: అనుపల్లవి :—

౧. ప మ గా మ ప ప ని ధ ని | స స స ని ధ ని సా
కా చు క శ్రీ హ రి నీ వే

౨. ధ ప మ గ మ ప మ ప ధ ని | స రి రి ని స ధ ని సా ,
కా చు క శ్రీ హ రి నీ వే

౩. ,, ,, స రి గ మ రి గ సా | సా గ రి స ని ధ ని పా , మ | గ మ ప ధ ని రి స ధ ప మ గ రి
,, ,, హ రి నీ వే క రు ణిం తు గా క (ఛీఛీ)

లఘుటీక :—

(ప.) కూరిమిమందు = ప్రేమస్వరూపమైనమందు ; ఉనికిమనికికి = ఉండుట, బ్రదుకుట ఈ రెంటికిని.

౧. భవరోగములు = సంసారరోగములు ; జవకట్టుకొనిన = జవ-రత్నములుపొదుగు బంగారుగూడు ; జవకట్టుట-పొదుగుట, లాక్షణిక ముగా బిగించుట, లోఁబఱుచుకొనుట మొదలగునర్థములు ; నిచ్చలము = నిశ్చలము.

౩. ఎసగిన = వెలసిన ; 'యొసగిన' అను ముద్రితపాఠము అసనిత్యము ; ధ్వజమెత్తెౌ = నావంటిమందింకొకటిలేదని టెక్కెమెత్తి నాటెను. 'ధ్వజమెత్తి కోనేటి' అని సరియైన పాఠము గాఁబోలు.

—: పల్లవి :—

౧. (గ గ మ గ రి స స ని | స సా గ రి గ మ గా | (గ రి గ రి గా మా | గా (మ గ రి రి స సా
కో న రో కో న రో మీ రు కూ రి మి మం దు

౨. రి గ గ ప మ రి సా స ని | సా (స గ రి గ రి ప మ గా | (గ రి గ రి గా మ పా మ | ధ ప మ గా రి రి స సా గ రి
కో న రో కో న రో మీ రు కూ రి మి మం దు

౩. గ రి గా మ ప గ మ రి సా స | పా ధ ప మ గ గ రి ప మ మ గ గా | (గా (మ ప ధ మ ప మా (గ | రి గ రి గ మ గ మా ధా పా ప మ
కో న రో కో న రో మీ రు కూ రి మి మం దు

(౩౫)

శంకరాభరణరాగము — మిశ్రచాపుతాళము

(సంపు. ౫ ; సంకీ. ౧౪౦)

—: పల్లవి :—

కొనరో కొనరో మీరు — కూరిమి మందు

—: అనుపల్లవి :—

ఉనికి మనికికెల్ల — నొక్కటే మందు. ॥ కొనరో ॥

—: చరణములు :—

౧. ధ్రువుఁడు గొనినమందు - తొల్లి ప్రహ్లాదుఁడు । చవిగాఁ గొనినమందు - చల్లనిమందు,
భవరోగములు వీడి - పారఁగఁ బెద్దలు సున్న । జవకట్టుకొనిన ని - శ్చలమైన మందు. ॥ కొనరో ॥

౨. నిలిచి నారదుఁడు గొ - నినమందు జనకుఁడు । గెలుపులోఁ గొని బ్రది - కినయామందు,
మొలచి నాలుగుయుగ - ములరాజులు ఘనులు । కలకాలముగొని - కడగన్నమందు. ॥ కొనరో ॥

౩ అర్జునకుఁ బరమాయు - వై యొసఁగినమందు । నిజమై లోకములెల్ల - నిండినమందు,
త్రిజగములు నెఱుఁగ - తిరువేంకటాద్రిపై । ధ్వజమెత్తెఁ గోనేటి - దరినున్నమందు. ॥ కొనరో ॥

—: చరణము :—

, గ మ పా , ప | పా , పా మ గా ప మ గా | , గ రి గా , మ ధ ప మ గ | గా మ మ గ రి సా గ రి రీ
ధ్రువు కు కొ ని న మం దు తొ ల్లి ప్ర హ్లా ను డు

, స రి గా , మ గ | గ రీ మ గ రి సా గ రి సా | , ని సా రి గ గ మ రి గ | సా , , , , ,
చ వి గా గొ ని న మం దు చ ల్ల ని మం దు

, గ మ ప ధ మ ప గా మ రి | గ మా పా ధ ని నీ | ప మ ప ధ ని సా | స రి సా ధ ని సా సా
భ వ రో గ ము లు వీ డి పా గ గ పె ద్ద లు ము న్న

, ని స సా గ రి రీ మ గ | రీ గ రి స ని ధ ని సా | , గ గా ప మ ప ధ ధ ప ధ రి స ని | ధ పా , , మా గా మ ప గ మ రి గ || స రి
జ న కు ట్రి కొ ని న ని చ్చ ల మై న మం దు (కొనరో)

౪. గరి గమ స నిధ పగ | మధ ఛ గరిస సా (రి గా | (నిసరిగమపధని సా (ప | గమ ధ ధా ప సనిధనిధపపమ
కొ నరో కొ న రో మా రు కూ రి మి మం దు

౫. గరి గగ మ పా (మ ధ | మగరి సా ని సమ గా | (((((పమ రీ | సా (((((
కొన రో కొ న రో మా రు

—: అనుపల్లవి :—

౧. (గమ ప ధా ధ | ధా ప ధ ని స స ని ధా పా | (మ గ మ ప ధ పా | గా (మ పా గ మ రీ సా ‖ రి
ఉ ని కి మ ని కి కె ల్ల నొ క టే మం దు (కొనరో)

౨. (గమ పా ని ధ ధా ధ రి | స ని ధ పా (మా పా ని ధ | నీ ధ ని సా ((ని | ధ పా ((మ గ మ రీ సా ‖ రి
ఉ ని కి మ ని కి కె ల్ల నొ క టే మం దు (కొనరో)

3. (గమ ప ధ ని ని ధ ప ధ రి | స ని ధ పా (మ గ రి గ మ ప ధ ని | సా ని స గ మ రీ (| స ని ధా పా గా మ ప గ మ రి గ ‖ స రి
ఉ ని కి మ ని కి కె ల్ల నొ క టే మం దు (కొనరో)

(ప.) నీడలచూపులు = క్రిందిచూపులు, లేదా, నీడలను చూచి ప్రియుఁడు వచ్చెనని తమకముగొనుట. వాడక వాడెడివడ = నిజముగా వాడకున్నను వాడినట్లు చూపు కృత్రిమతాపము.

౧. నిలువుల నటనలు = నిలిచినట్లు - స్తంభించినట్లు - చేయు విరహాభినయములు ; నిలుగుల నడపులు = ఒడలు విఱుచుకొనినడచుటలు ; నెలవుల కరఁగులు = కళాస్థానముల పరవశత్వములు.

౨. నెఱులు = వెంట్రుకలు ; కెఱవగు చదురులు = నిండిన నేర్పులు ; నెఱతనపు సిరులు = జాణతనమున సంపాదించిన నఖదంతక్షతాది శృంగారవిభవములు. వానిని చెఱఁగున మూయనేల యని యన్వయము. ఒక 'నీకేలే' చాలియుండఁగా రెండవ 'నీకేలే' పాటచదరమునకై వచ్చినది.

౩. నిక్కుపుబొంకులు = నిజమును లేదని అపలాపించుటలు. 'నిక్కుపుఁబోఁకులు' అను ముద్రితపాఠము సరిగాదు. నిక్కుల=నిజమైన కల. వేంకటేశ్వరుని ప్రేమకై నీవు కన్నకలలన్నియు నిజమైనవని తా. నిక్కితివి ఒరపులకా = ఇతరనాయికలతో స్పర్ధలలో నీవు గెల్చితివని భా. 'దక్కెవేంకటోత్తముఁడు నీకేలే' అను సా. రే. పాఠము. మాత్రాధిక్యముచేతను అనన్వితముగావునను వదలఁబడినది. ఈ పాఠము నిడురేకులు ౧౫-౬౬ లోనిది.

—: పల్లవి :—

౧. సా స ని సా రి రి | గా మ ప గ మ రీ సా ‹ ‹
నీ డ ల చూపులు - నీ కే లే

౨ సా ‹ గ రి స స ని సా గ రి గా | గ మ సా గ గా రి సా ‹
నీ డ ల చూ పు లు నీ కే లే

(౩౬)

శంకరాభరణరాగము — ఆదితాళము

(సంపు. ౪ ; సంకీ. ౬౬)

—: పల్లవి :—

నీడల చూపులు - నీకేలే, యీ — వాడక వాడెడి - వడ నీకేలే. ॥ నీడ ॥

—: చరణములు :—

౧. నిలువుల నటనలు - నీకేలే, యీ | నిలుగుల నడపులు - నీకేలే,
చెలవుల కరఁగులు - నీకేలే, యీ | కులికెడినును సి - గ్గులు నీకేలే. ॥ నీడ ॥

౨. నెఱుల చెదరులివి - నీకేలే, యీ | నెఱవగు చదురులు - నీకేలే,
నెఱతవపు సిరులు - నీకేలే, యిదె | చెఱఁగున మూసెదు - సఖి నీకేలే. ॥ నీడ ॥

౩. నిక్కుపు బొంకులు - నీకేలే, యిదె | నిక్కుల గంటివి నీకేలే,
నిక్కితివోరపుల - నీకేలే, యిదె | దక్కె వేంకటో - త్తముఁడింకేలే. ॥ నీడ ॥

లఘుటీక :—
వేంకటేశ్వరునిపొందు సంపాదించుకొన్న తరువాతఁగూడ రహస్యమును దాఁచుటకై విరహావస్థనభినయించు నాయికను అది యెఱిఁగిన చెలి యాక్షేపించుట పదవస్తువు.

గ మ ప ధ పా గ ప గ రి స ని | సా గ రి గా ‹ ‹
ని లు గు ల న డ పు లు నీ కే లే

ప ప మ గ మ ప ధ ని | సాం ధ ని సాం సాం ‹ ని
నె ల వు ల క రి గు లు నీ కే లే యీ

సం సం గం రిం సం ని ధ పా మ | గ మ ప ధా ప మా ‹ గ ప మ గ రి .
కు లి కె డి సు న సి గ్గు లు నీ కే లే

(నీడల)

౩. సా (గ రి స స ని స రి × రి రి గ మ గ | మ ధ పా గ మ రీ సా సా (ని
నీ డ ల చూ పు లు నీ కే లే యా

౧. సా రి రి గా గ మ | ప ధ ప మ గ రి ప మ గ రి
వా డ క వా డె డి వ డ నీ కే లే (నీడల)

౨. సా రి గ గ సా రి గ మ | ప స ని ధ పా మ గా (రి ప మ గ రి
వా డ క వా డె డి వ డ నీ కే లే (నీడల)

౩. సా రి గ మ గ రి స రి × మ ప ధ ని | సా గ రి స ని ధ రి స ని ధ ప ప మ గ రి
వా డ క వా డె డి వ డ నీ కే లే (నీడల)

౪. సా రి గ మ ప మ గ మ ప ధ ని స రి | గ మ గ రి స ని ధ ప ధ ప ప మ మ గ గ రి
వా డ క వా డె డీ వ డ నీ కే లే (నీడల)

—: చరణము :—

గ మ ప మ గ మ గ రి | సా గ రి గా మా (రి
ని లు వు ల న ట న లు నీ కే లే యా

తాళ్ళపాకపాటలు

౧. సాందీపునితో = సాందీపని అను నాచార్యునివద్ద శ్రీకృష్ణుఁడు వేదాభ్యాసముచేసెను. 'సాందీపని' అనునది సరియైన రూపము. సందీపనుని కుమారుఁడని వ్యుత్పత్తి; సాందీపుఁడు అనునది దాని వికృతి. ముద్రితమైన 'వెదకే వెదక' అనునది అచ్చుతప్పు. పెద వులు.........చదువులు = రహస్యముగా సతీపతులాడుకొను వలపులమాటలు. 'నాఁడని' అని సా. రే. పాఠముకన్న ఈ ని. రే. ౨౪ పాఠము ఈ ఆక్షేపము అనుభవకాలీనమని సూచించును.

౨. కౌశికముని = విశ్వామిత్రుఁడు. 'కౌశికుచేమును' అని ని. రే; నెటికె = క్రమముగా; గుఱుతులు......కైదువలు = ఒడలిని దూసి పోఁకక్కరలేక మీఁద గుర్తుగలుగునట్లుగా సోఁకినమాత్రాన సొరిగిపడఁజేయునట్టి అందపు నఖదంతాది శస్త్రములు.

—: పల్లవి :—

౧. గా మ పా మ గ | మ గ రి సా స ని | సా , గా రీ | గా , , , , ,
నె ర్చి తి నీ వు ను నె య్యము లు

౨. గా మ ప ధ మ ప | గ మ రి స గ రి స నీ | సా రి గా మా | గా , మ గ మ రి
నే ర్చి త నీ వు ను నె య్యము లు

౩. గా మ స ధ ప మ | గ మ ప గ రి స ని | పా రి గ మ ప మ | గా , , , గ మ
నే ర్చి తి నీ వు ను నె య్యా ము లు నీ

౧. రీ , గా మా | ధ ధ ప మా గా | గ రీ గా మా | గా స సా గ రి
తే ర్చి న తే ట లు తె లి య వు గా

(నేర్చితి)

(౩౭)

శంకరాభరణరాగము — మిశ్రచాపుతాళము

(సం. ౪ ; సంకీ. ౧౩౦)

—: పల్లవి :—

నేర్చితి నీవును - నెయ్యములు, నీ — తేర్చిన తేటలు - తెలియవుగా. ‖ నేర్చి ‖

—: చరణములు :—

౧. చదివితి నీవును - సాందీప్రనితో | పదకి పదకి మును - వేదములు,
పెదవుల గదలియాఁ - గదలని మదనుని | చదువులు నాఁడివి - చదువవుగా. ‖ నేర్చి ‖

౨. కఱచితి నీవును - కౌశికముని చే | నెతినాయుధముల - నేరుపులు,
గుఱుతులు సోఁకిన - గుబ్బన సారిగేటి | ఒఱపుల కైదువ - లొల్లవుగా. ‖ నేర్చి ‖

3. తడిసితి నీవును - తగుజలనిధిలో | నడరుచు మీనము - నై నాఁడు,
కడుఁ జెమటల వేం - కటపతి నాకతిఁ | దడిసినట్లమును - తడియవుగా. ‖ నేర్చి ‖

లఘుటీక :—

(ప.) నెయ్యములు = వలపులు ; నీ తేర్చిన తేటలు = నీవు తేల్చుకొన్న నిస్సందిగ్ధతత్వములు ; అవి యెట్టివో మాకు తెలియవు. మాకు కావలసిన పరమార్థములు నీవు నేర్వలేదని భా.

(౩౮)

కాంబోధిరాగము — ఆదితాళము

(సంపు. ౪ ; సంకీ. ౧౬)

—: పల్లవి :—

వలపుల దాడివచ్చె - వనితలారా, మరుఁ — డెలగోలేయుఁగఁ జొచ్చె - నేలాగే. ॥ వలపు ॥

—: చరణములు :—

౧. తూరుపునఁ బొడిచెఁ జం - దురుఁడు మిన్నులమోన । పాలు తెంచె విరహుల - బందికాఁడు,
గోరపు వెన్నెల వెల్లి - గొని మీఁదమీఁద నిప్పు । లేర్పైపారఁగఁ జొచ్చె - నెందుజొత్తమే !. ॥ వలపు ॥

౨. చందనపుఁ గొండనుంచె - చల్లగాలి తుదముట్టి । ముందుముంద కదిసె దు - మ్ములు లేవఁగా,
మందమై పన్నీటిసోన - మందుచల్లె వమ్ముల్లై । యెందుచూచినఁ దానే - యేమిసేతమే ! ॥ వలపు ॥

౩. క్రొచ్చిపారె గుబ్బచన్ను - గొండల చెమ్మటనీరు । రొచ్చుగఁ గస్తూరి ద - ములు జారఁగా,
పచ్చిగా వెంకటగిరి - పతి యింతి గూడఁగాను । ఇచ్చకాలే గనమాయె - నింక నేఁటికే !. ॥ వలపు ॥

లఘుటీక :—

విరహిణి యగు నాయిక వసంతపురాకనోర్చుకొనఁజాలదని చెలికత్తెల దిగులుపడుమాటలు ఈ పదమందలి మొదటి రెండుచరణముల వస్తువు. నాయకునిపొందు లభించినదను తృప్తి కడపటి చరణమున.

౨. రీ , గా మా | పా , ప మ పా | ధ ధా నీ ధ ప | ప మ గ ప మ గ రి
తే ర్చి న తే ట లు తెలియావు గా (నేర్చి)

3. గ సా రీ గ మ | పా , ధ ని సాం | సం గం రిం సం ని ధ రిం | సం ధ ప ప మ గ రి
తే ర్చి న తే ట లు తె లి య వు గా (నేర్చి)

—: చరణము :—

గ మా పా పా | మ ధ ప మా గా | గ రీ గా మా | గ మ గ రి సా సీ
చ ది వి తి నీ వు ను సాం దీ పు ని తో

స సా రీ రీ | రి రీ రి గ గ స | సా రి గా రీ | గా , , , , ,
చె ది కి చె ద కి ము ను వే ద ము లు

స సా ధా ధా | , ధా ధ ని ని ప | మ పా ధ ని సాం | సం ధ ని సాం సాం
పెద వు లు గ ద లి యు క ద ల ని మ ద ను ని

ని సాం గం రిం రీం | సం ని ధ పా ధ ని | సం గం రిం సం ని ధ ప | గ మ ప గా మ రి
చ దు వు లు వా డి వి చ దు వ వు గా (నేర్చి)

౨. , , స రి రి పా మ గ రి సా రి గ రి సా ధ రి స ని ధ ప ధ | , , ని ప ధా సా మ గ గ రి సా , , రీ
వ ల పు ల దా డి వ చ్చె వ ని త లా రా

౩. , , స్వరి ధ ప ప మ గ రి సా రి గ రి సా ధ ధ స రి గ సా , రి | స ని ధ ప ధ ప ధా సా , రి గా , , గా మ ప
వ ల పు ల దా డి వ చ్చె వ ని త లా రా

౪. గా , రి స రి ధ ప మా పా ధ సా ధ పా మ గా , రి సా , ధ | ని ధ పా ధ ప ధా సా , రి మ గ రి స రి గా , గా ప మ
వ ల పు ల దా డి వ చ్చె వ ని త లా రా

౫. మగగరి స రి ధ ప మా గ స ధ సా రి గ రి సా ని ని ధ ధ ప మ గ రి ప |
వ ల పు ల దా డి వ చ్చె

మ గ రి స ని ప ధా స రి గ మ గ రి స రి గ మ ప ధ రి స ని ధ ప ధ ధ ప ||
వ ని త లా రా

మగగరి (మొదటి సంగతి) | , , ని ప ధా సా , ప ధ సా స రి
" వ ని త లా రా మరు

(ప.) వలపులగాడి = శత్రువులముట్టడివంటి తీవ్రమైన వలపులయాక్రమణము. ఎలగోలు = ఎదిరిసేనమీఁదచేయు మొదటిపరాక్రమము. ఎడ + కోలు = ప్రదేశము నాక్రమించుట అని దీనివ్యుత్పత్తియుండఁబోలును. ఎడెగొళ్ అను ధాతువు ఈ యర్థమందే కన్నడమునఁ గలదు. ఎల = లేఁత యనుశబ్దముతో 'కోలు' చేర్చి మ్మునైన మొదటి యాక్రమణము అనియర్థము చెప్పుట అంతగా సరసము గాదు. "ఎలగోలుజల్లు ముట్టె పెళ పెళ నేటవాల్పడి గాలి నట్టిండ్లఁ దడిపి చనఁగ" అని ఎలగోలువాన ప్రాబల్యమును రాయలు గుర్తించి చూపినాఁడు. (ఆముక్త. ౪. ౯౧)

౧ మిన్నులవెంబడి = ఆకాశమంతయు వ్యాపించునట్లు. బందికాఁడు = చెఱపట్టువాఁడు; గోరపు = ఘోరమైన, సహింపరాని; వెల్లిగొని = ప్రవాహమై; నిప్పులేచు = నిప్పులయేచు.

౨ చందన...... గాలి = మలయమారుతము; తుదముట్టి = నడుము నిలిచిపోక; మందమై = లావై; పన్నీటిసోన = తుంపరగా నడు మంచునీటిజల్లు - శిశిరము ముగిసి వసంతము ప్రవేశించుసంధిలో ఈ పన్నీటిసోన ప్రాతఃకాలములందు పడుచుండును; అమ్ములై మందుచల్లెన్ = విరహులపాలిటికి బాణములై మచ్చుమందు చల్లినట్లు మోహమును గలిగించుచున్నవని తా.

3. క్రొచ్చి = నేలను త్రవ్వునట్లు. కస్తూరివరలు = దట్టముగా పూసిన కస్తూరియంచులు, ఆ నీటివరదలకు గట్టువలెనుండి వానిబలమున జారిపడుచున్నవని తా; ఇచ్చకాలు = ఇచ్ఛకు తగినట్లు ఆడెడు తియ్యమాటలు.

—: పల్లవి :—

౧. ౹౹ స రి గ మ గా రి గ రీ సా ౹ రి సా ౹ ని ధ ప ధా ౹ ౹౹ ని ప ధా సా ౹ ధ ధ పా ౹౹౹

వ ల పు ల గా డి వ చ్చె వ ని త లా రా

,, స స ని ధ పా మ గ పా ధా సా , రి గా | , రి స రి గ మ గా రి గ రీ సా రి గ రి సా , ని ధ పా ధా

గో ర పు వె న్నె ల వె గ గో నీ మా ద మి ద ని న్నా

,, ప ధ గ మ రి గ సా స రి నీ ధ ప మా ప ధ సా | ,, మ ప ధా , స పా మ మ ప ని స ప మ గ || గ రి

తే లై పా ర గ చ్చె నెందు త్త మే (వలపుల)

త్యాగరాజ కృతులు

౧ ౹ ౹ స రి గా సా ౹ రి గా మా పా ధా | ౹ ౹ మా పా ధ ని ధా ౹ సా పా ౹ ౹ ౹ ప ధ మ

డెల గో లే య గ జా చ్చె నే లా గో మరు

౨. గ రి స రి గ మా గ సా ౹ రి గ మా గ పా ౹ మ పా ౹ ధ స ని ని ద | ధా ప ధ సా ౹ ౹ మా ప ధ ప ప ధ మ

డెల గో లే య గ జా చ్చె నే లా గో మరు

౩. గ రి స రి గ మా గ పా ౹ మ పా ధ స ధ ప మ గ ప ధ స రి మ గ |

డెల గో లే య గ జా చ్చె

రి స సా స ధా సా రి గ రి స నీ ధా పా ౹ ధ సా ౹ పా ని ధ ధ ప ‖ మ గ గ రి

నే లా గో (మరు) (వలపుల)

—: చరణము :—

౹ ౹ ని ధ పా పా ప ధ ప మ పా ధా | ౹ ౹ ధ ప ధ నీ ధా ౹ స ని ధ పా ప ధ పా మా

తూరు పు ని బో డి చె దర దు రు డు మిన్ను ల మై వ

ప గ మ ప ధా ౹ స పా ధ మ గా గ రి రి గ | ౹ స స స రీ ౹ ౹ ప మ గా మ గ రీ సా ౹ ౹

పారు లెం చె వి ర హు ల బంది కా డు

లఘుటీక :—

విరహిణియైన నాయికకు చెలికత్తె వివేకము తెల్పుట పదవస్తువు.

(ప.) రంతులు=రంపులు ; వేకపు=(వేకము - బిగువు - కల ; గుబ్బలాండ్ల = గుబ్బలుగల స్త్రీలను. ఇందరిలో నీ గొప్పతనమేమనిభా.

౧. లప్పులునిండ = ముద్దులు నిండువల్లగా ; చెరిగిన = చేటలతో ఎత్తిచల్లినట్లు పూసికొన్న ; కప్పురపు = కర్పూరముగల.

౨. మొక్కుచేటికే = అడగియుండనేల ? ఇది (మొగ్గధాతువురూపాంతరమే. చద్దికివేడికి = ఆకలితక్కువగానున్నప్పుడు అకాలమున భుజించునది చద్ది. ఆకలితీవ్రముగానున్నప్పుడు సకాలమున భోగించువస్తువు వేడి. ఈ రెంటికిని సిద్ధముగా ఎందఱో కాముసులతనికి వేచియున్నారనుట.

౩. గబ్బిచూపులు = పొగరుచూపులు ; కాముకునిచూపులు. అవి నీ మీదనే కప్పవలయునేమి యితరులు లేరా యనుట. నేనే యున్నానని ముందుచెప్పుచున్నది ; జొబ్బిలేటి = అణుకైన ; జవ్వాది సోనల పన్నీట=జవాదిగలిపి తుంపరగా చల్లబడు పన్నీటితో. నన్ను = ఈ మాటలు చెప్పుచెలిని.

'కూడెవాతఁడు' అని సా. రే ౧. 'కూడినవాడితఁడు' అనునది ని. రే. ౫. లోని పాఠము, సుఖాన్వయము.

—: పల్లవి :—

౧. (పా ధ సా (ధ ధ ని పా | పా (ధ ప మ గా (రి రి గ | (స గ గ మ గ రి స రి గ | సా ((((
రా కుం టే మా ను గా క రంతు లే టి కే

౨. (ప ధ స రీ స ని ధ పా | ని ధ ధ ప మ గ గా (రి రి గ | (స గ గ మ గ రి స స రి | గా (స సా (స రి
రా కుం టే మా ను గా క రంతు లే టి కే

(౩౯)

కా. బోధిరాగము — రూపకతాళము

(సంపు. ౧౩ ; సంకీ. ౫)

—: పల్లవి :—

రాకుంటే మానుఁగాక — రంతులేఁటికే?.

—: అనుపల్లవి :—

వేఁకపు గుబ్బలాండ్ల — ఏటుఁజూతేఁడు. || రాకుం ||

—: చరణములు :—

౧. అంపిన కప్పుఁ మొల్ల - నంటే తాననుఁగాక | వంపుమోముతోడ నీకు - వాడనేఁటికే?,
చెంపలంపప్పలు నిండఁ - జెరిగిన కప్పురపు | గంపకొప్పుల సతుల - ఘనుఁడాతేఁడు. || రాకుం ||

౨. ఒద్దికగానక్కడనే - ఉంటేఁ దానుండుఁగాక | ముద్దుమోము వంచి నీకు - మొక్కనేఁటికే?,
చద్దికి వేఁడికి మంచి - చక్కనిసతులమోవి | పొద్దుపొద్దుకారగించే - భోగియాతేఁడు. || రాకుం ||

౩. అబ్బురపు వెంకటేశుఁ - డైతే తానవుఁగాక | గబ్బిచూపులెల్ల నీపైఁ - గప్పనేఁటికే?,
జొబ్బిలేటి జవ్వాది - సోఁకులపన్నీట నన్ను | గుబ్బలంటి సరసానఁ - గూడి నాఁడతేఁడు. || రాకుం ||

—: చరణము :—

, ధ స ని ధ పా ప | ప ద మా గ మ పా , ప | , గ మ గ మ ధ మ ప ని ధ ప | ధ స ని దా స ని పా ప మ
అం పి న క స్తూ ర మొ ల్ల సం పె గ న ను గా క

ప మ మ ప ధా ధ | ని ధ ధ ప మ గ రి గ సా రి | , గ గ ప మ గ రి స రి | రి గా స సా , ,
వం పు మోము తో డ నీ కు వా డ నె ట కే

, ప ప ప ప మ గ ప | ప పా ని ధ ధ సా , స | , ప ధ స రి గ మ రి గ స | స ధ రి స ని స ధ పా
చెం ప ల ల ప్ప లు నిం డ చె రి గి న క స్తూ రి పు

, ప ధ మ గ గ రి సా | స రి స ని ధా ప మ ప ధ | , మ గ ప ధ స ని ధ ప | ని ధ ధ ప ధ ప మ గ రి మ గ స || రి గ
గం ప కొ ప్పు ల స తు ల ఘు ను డా త డు (రాకుంటే)

—

౩. గ మ ప ధ స రి గ మ గా రి స ని ధ | మ ప ధ స పా మ గా రి రి గ | ౹ స ,, ,,
రా క్షుం చే మా ను గా క ,, ,,

—: అనుపల్లవి :—

౧. ౹ గ ప ధ స స | సా ౹ సా ని ధ పా
వే క పు గు బ్బ లాం డ్ల

౨. ౹ ,, స రి గ రి సా సా రి ని ని ధ పా
,, బ్బ లాం డ్ల

౩. గ ప ధ సా ని ప ధ | స రి గ మ గ రి మ గ సా ని ధ పా | ౹ మ మ పా ధ స ధ ప | ని ధ ధ ప ధ ప మ గ రి మ గ స ‖ రి గ
వే క పు గు బ్బ లాం డ్ల వి టు డా త డు (రాక్షుం చే)

౪. ,, ,, ,, ,, | ౹ మ మ ప ధ రి స ని ధ | ధ ప ప మ గ రి స రి గ మ ప ధ | ద మ
,, ,, ,, ,, వి టు డా త డు (రాకుం చే)

లఘుటీక :—

(అను.) తగిలే నేఁగాక = నేను నిన్ను వెన్నాడుదు నే కాని.

౧. చెంది = చెంతఁజేరి ; సందడి = గుంపుగా, అత్యవస్థగా చేయునట్టి పని తా ; సరకా = ఒకలక్ష్యమా ?

౨. ఎనసి = నిన్ను సమీపించి ; మనువుగా = మృదువుగా ; భ్రాఁతాయనా = భ్రాఁతి - భ్రాంతిపడవలసిన వస్తువు, ఆయెనా ?

౩. కిట్టి = చేరి ; ఎ తకెంత = ఏ వస్తువున కెంత వెల యిచ్చినట్లు ?; ఒట్టి = మొత్తమునుమీఁద. 'ఒట్టులెక్క, ఒట్టుకు' ఇత్యాదిగా ఇది యీ మార్గమున వ్యవహారమునను్నది.

—: పల్లవి :—

౧. రీ ; మా మ | పా ; పా ప | ౧ మ సా మ | ; పా ధ ప మా గ ౹
నీ వెం త నే నెం త నీ కు నా కు నెం త చ వ్వు

౨. రి స రి మా ; మ గ | రీ ; మ పా ప ని ధా ప | ; రి మ రి మ ప ధ ప ధ మా | పా ; ని ధ ప మా ప గ గ ర
నీ వెం త నే నెం త నీ కు నా కు నెం త చ వ్వు

౩. రి స రి మ ప ధ ప మ గ రి సా | రీ ; మ ప ధ స ని ధా ప | ; రి మ ప ని ధ | స ని ధా ప మా ప గ గ ర
నీ వెం త నే నెం త నీ కు నా కు నెం త చ వ్వు

(౮౦)

ముఖారిరాగము — రూపకతాళము

(సంపు. ౮ ; సంకీ. ౫౧)

—: పల్లవి :—

నీవెంత నేనెంత — నీకు నాకునెంత పొత్తు

—: అనుపల్లవి :—

దైవమా సిగ్గువడక — తగిలేవే గాక. ॥ నీవెంత ॥

—: చరణములు :—

౧. చెంది నీకు బ్రహ్మాదులు - సేవలు సేయఁగాను | ఇందు నా సేవలు నీకు - యేడను వచ్చు !,
పొంది వసిష్ఠాదులట్టె - పూజలు సేయఁగాను | సందడిని పూజలు - సరకా నీకు ?. ॥ నీవెంత ॥

౨. సనకాది యోగులు - సారె నిన్నుఁ దలఁచఁగా | ఎనసి మా తలఁపు నీ - కేడకెక్కును !,
నునుపుగా శేషాదులు - నుతులు నిన్నుఁ జేయఁగా | పనివడి మా నుతులు - బాతాయునా నీకు ?. ॥ నీవెంత ॥

౩. కిట్టి నారదాదులు నీ - కింకరులై యుండఁగాను | ఇట్టె నీ దాసుఁడనను - యెంతకెక్కె !,
ఒట్టి శ్రీవేంకటేశ - కొంక వుపాయము గద్దు | పట్టి నీదాసులబంటు - బంటనయ్యేనికను. ॥ నీవెంత ॥

—: చరణము :—

, మ మ మా మ | మా , ధ ప మ గా గ రి | , రి మ మ పా | , , మ ప ధ ప
చెంది నీ కు బ్ర హ్మా దులు సేసలు సే యాగా ను

, రి మ ప ని ధా పా | పా మ గ రి గ స | , ధ స రి మా | పా , , , ,
ఇందు మా సే వ లు నీ కే డ కు వ చ్చు

, స ప ని ధ మ | పా ధ సా స | , ప ధ స రీ | , , స గా రి
పొందిన సి ద్ధాదుల ట్టై పూజలు సే యా గా ను

, స ని ధా రి సా | స ధా స రి స నీ ధ ప | రి మ ప ధ సా , రి | స ని ధా పా మ పా మ గ రి ‖ గ స
సం డి డి గా పూ జలు స ర కా నీ కు

(నీ వెంత)

౪. రి స రి మ ప ని ధ ప మ గ రి స | రి మ రి మ ప మ పా స ని ధా | , ప ధ సా స ధ | ధ రి స ని ధ ప పా మ గ
నీ వెం త నే నెం త నీ కు నా కు నెం త ద వ్వు

౫. రి స రి మ ప ని ధ ధ స ని ధ ప | ధ ప మ గ రి మ పా స ని ధా | , ప ధ స రి మ గ రి స | గ రి స ని ధ ప పా , ప మ గ || రి స
నీ వెం త నే నెం త నీ కు నా కు నెం త ద వ్వు (నీవెంత)

—: అనుపల్లవి :—

౧. , స ధ సా , | సా స స రి నీ ధ | ప ధ సా రి ని ధ ప | మ పా , మ గ రీ || గ స
దై వ మా సి గ్గు వ డ క త గి లే నే , గా కా (నీవెంత)

౨. , ప ధ సా రి | సా రి స రి నీ ధ | ధ స ధ రి రీ స ని ధ ప | పా ప ని ధ ప మ గ రీ || గ స
దై వ మా సి గ్గు వ డ క త గి లే నే గా క (నీవెంత)

3. , ప ధ సా రి గ రీ | రీ దా స రి స మ గ రి సా | స ధ రి స గ రి స ని ధ ప | రి మ ప ధ స ని ధ ప మ ప మ గ || రి స
దై వ మా సి గ్గు వ డ క త గి లే నే గా క (నీవెంత)

౧. తనువెల్ల = నీదేహమెల్ల ; నీ వనుభవన = నేనుచోట్ల నీ వనుభవించినది ; వెనుకొన్న...... లేవోరి = నిన్నిప్పుడు దగ్గరకు రానిచ్చితి నేని మరల నీవు నన్ను విడవాడుట సత్యము. అప్పుడు నిట్టూర్పులు విడువ వా చేశం గాదని భా

౨. ఉదుటు = ఉద్ధతిగల ; కళలు = కళాస్థానములు ; 'విడువవలెనోరి' అను ముద్రితపాఠము పొరపాటు. అట్లే 'నదిగుదము కాటింత' అనుటయు. ౩-వ చరణమున 'విరహింతువోరి' అని రేకునందలి పాఠము అర్థము చింత్యము. 'విహరింతువోరి - యెటుంగుగోరి' అను చోట్ల ఓకారమును హ్రస్వముగా తేలం బలుక వలయును. లేకున్న మాత్రాధిక్యదోషము.

—: పల్లవి :—

౧. (స ప ప మ గ రి | స స స రి స̣ ధ̣ | సా రి గ మ | రి మ పా ,
మాపులో వ లిచూ పు చూడకు ర వో రి

౨. (స ని ధ ప మ గ రి | పా , గ రి పా ని̣ ధ̣ | సా స రి గ మ రి | గ మ రి మ పా ,
చూ పు లో వ లి చూ పు చూడకు ర వో రి

౩. (గా ప స̇ ని ధ , | మ గ రి స రి స̣ ధ̣ | స రి రి స రి మ ప | ప మ ని ధ పా , (ప మ నీ ధ పా)
చూపులో వ లిచూ పు చూ డ కు ర వో రి వో రి నీ

౧. (రి మ పా ప మ | మ ని ని̣ ధ ధ | పా , ధ స̇ ని ధా ప | పా , ని ధ ప మ గ ‖ రి గ
పై పూ త చూ పు ల కు పా ్ తి మ్మో రి (చూపు)

(౮౧)

ముఖారిరాగము — జంపెతాళము

(సంపు. ౪ ; సంకీ. ౩౪)

—: పల్లవి :—

చూపులోఁ బలి చూపు - చూడకురా ఓరి నీ — పైపూఁత చూపులకు - పాలైతి మోరి. ‖ చూపు ‖

—: చరణములు :—

౧. తనువెల్లఁ గడువేఁడి - దగ్గరకురా ఓరి, నీ | తనువనచే దమక - మారదా ఓరి !,
వెనుకొన్న నిట్టూర్పు - విడువకురా ఓరి, నీ | మనసునాదవానలము - మానదా వోరి !. ‖ చూపు ‖

౨. ఉదుమైన కళలతో - నున్నాఁడవోరి, నిను | గదియఁజూచిన యింత - కలికిరా వోరి !,
వెదచల్లునగవులకు - వెరతుమిదె వోరి, గతి | సదమదములౌటింత - చాలదా వోరి !. ‖ చూపు ‖

౩. వేవేలు సతులతో - విహరింతువోరి, నేఁడు | రావలసి నీకిందు - రాఁదీరవా ఓరి !,
ఆవేళలామనత - లరయఁ గుదోఁ, నీకు | శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడ - చెల్లురా వోరి !. ‖ చూపు ‖

లఘుటీక :—

(ప.) చూపులో పలిచూపు = నాచూపులలో నీ చూపుచేర్చి చూచుట ; పైపూఁతచూపులకు = నిజమైన వలపులేక వలచినటు చూపులతో మాత్రమే తోఁపఁజేయుట.

(౮౨)

ముఖారిరాగము — రూపకతాళము

(సం. ౫ : సంకీ. ౧౦౦)

—: పల్లవి :—

అంకలివేళల - అలపైన వేళలను — తేంకువ హరినామమె - దిక్కు మరిలేదు. ॥ అంక ॥

—: చరణములు :—

౧. కొఱమాలియున్నవేళ - కులము చెడినవేళ । చెఱవడి యొరులచే - చిక్కినవేళ,
ఒఱపైన హరినామ - మొక్కటేగతిగాక । మఱచి తప్పినపైన - మరిలేదు తెరంగు. ॥ అంక ॥

౨. ఆపద వచ్చినవేళ - ఆరడిఁబడినవేళ । పాపపువేళల భయ - పడినవేళ,
ఓపినంత హరినామ - మొక్కటే గతిగాక । మాపుదాఁకా పొరలిన - మరిలేదు తెరంగు. ॥ అంక ॥

౩. సంకెళ్ళఁ బెట్టినవేళ - చంపఁబిలిచినవేళ । అంకిలిగా నప్పులవా - రాఁగినవేళ,
వెంకటేశు నామమే - విడిపించ గతిగాక । మంకుబుద్ధిఁ బొరలిన - మరిలేదు తెరంగు. ॥ అంక ॥

లఘుటీక :—

సాళువనరసింగరాయఁడు అన్నమాచార్యులను పలువిధములుగా సన్మానించి 'వేంకటపతి మీఁద నుడువు పదములరీతి నాపై నొక్క పదము చెప్పుమా' అని వేఁడుకొనఁగా అన్నమయ్య తీవ్రముగా తిరస్కరించెను. దానికి కోపించి రాయలితనిని 'మూరు

౨. (రి మ ప ని ధ | రి స ని ధ ప ధ | సా (రి స ని ధా స | ా ప ని ని ధ ప మ గ రి స || రి మ
పై పూ త చూ ఫు ల సు పా లై తి మో రి (మాపు)

౩. (రి మ ప ని ధ | స రి ప మ గ రి స స | స ధా స గ రి రీ స | గ రి స ని ధ ప మ గ రి స || రి మ
పై పూ త చూ పు ల కు పా లై తి మో రి (మాపు)

—: చరణము :—

ప ని ధ ప స | ప ధ ప ద మ ా | (ప ధ ప మ గ రీ | మా మ పా
త ను వె ల్ల క డు వే డి ద గ్గ ర కు రో రి నీ

ా ప స ని ధ ప | ప మ ా రి రి స | స రి మ మ రి | రి మ పా (
య ను భ వ వ చె త ము క మా ర దా వో రి

ప ప మ గ రీ మ | పా ప స నీ ధ | ప ధ స ప ా | సా స సా
వె ను కొ న్న ని ట్టూ ర్పు వి డు వ వ లె నో రి నీ

ధ స రి ధ స | స రి నీ ని ధ ప | ప రి మ ప ధ సా | గ రి స ని ధ ప మ గ రి స || రి మ
మ న సు మ ద వా న ల మూ మా న దా ఓ రి (చూపు)

౫. పా , ధ స రి మా గ రి సా | రి స ధ స రీ , ని ధ ప | , మ గ రి మ ప ద సా స | గ రి స ని ధ ప మ గ రి స రి మ
ఆ ళ టి వే ళ ల న ల పై న నే ళ ల ను

౧. పా , స ని ధ ప | గ ప మ ధ ప మ గా రి స | రి స రి మా , | రి మ పా , మ
తే కు వ గా రి గా నుమె ది క్కు మ రి లే దు

౨. పా , ధ రి స నీ ధ ప స రి | రి మ ప ని ధ ప మ గ రి స | స రి గ్గా స రి మా , | రి మ రి మ పా ని ధ ధ మ
తే కు వ గా రి గా నుమె ది క్కు మ రి లే (దాకి లే)

—: చరణము :—

ప ధ పా , ప | పా ప ప ధ మా మ | ని ధ నీ , ని | ని దా ధ పా మ గ రీ మ
కోఅమా రి పున్న వే ళ కు ల ము చె డి న వే ళ

ప ధ ప మా ప మ గ రి రీ | స రీ ప మ గ రి సా | , ధ స రి మ రి | మ పా , , ,
చెఅ బ డి వా డు ల చే జి క్కి న పే ళ

రా జురగండ' సంకెల వేయించి చెఱసాలలో ద్రోయించెను. అప్పుడితఁడు 'సంకెలలిడు వేళఁ జంపెడు వేళ, సంకిలి బుణదాతలాఁగెడు వేళ, వదలక వేంకటేశ్వరునిపామంబె, వివలింప గతిగాని వేఱొండులేదు, వననాలియతఁడె నావగ నెల్ల నుడుపు, అను నర్థముల తోడ నలవడియుండ, సంకలితాత్ముఁడై సరిగువ నొక్క, సంకీర్తనముఁ జెప్పి శరణుసొచ్చుటయు, ఘల్లున వీడె శృంఖలలూడి' పడెనని మనుమఁడు చిన్నన్న వ్రాసిన చరిత్రలోఁ గలదు. (అన్నమాచార్యచరిత్రము. పు. ౩౨–౩౪) పదార్థముల సంగతినిబట్టి అన్నమాచార్యులు నాఁడు చెఱలోపాడిన సంకీర్తన యిదే యనుకొనుట సరిపడును.

(ప.) తేఁకువ = లాఘవము – చులకఁదనము.

౧. ఒఱపైన = అందమైన, ప్రకాశించెడి.

౩. 'పంకెళ్ళ' అని పెదతిరుమలాని పాఠము మాత్రాధికము. 'సంకెళ్ళ' అనియే రచించి తాళమాత్రకై లఘూచ్చారణము చేసిన పాఠము 'సంకెళ' గాఁబోలు ; అంకిలి = అడ్డము ; ఆఁగిన = నిలఁబెట్టిన ; ఈ ధాతువిప్పటివ్యవహారమున 'నిలుచు' అను నర్థములో అకర్మకమై 'ఆఁపు' అను సకర్మకరూపమునకు చోటుచేసినది.

—: పల్లవి :—

౧. పా , ధ సా స స | సా స రి నీ ధ ప | , మ ప స ని ధా ప | ప మ గా రి మ ప మ
ఆ క టి వే ళ ల అ ల పై న వే ౘ ల ను

౨. పా , ధ సా స రి | సా రి గ రి సా స ని ధ పా | , ధ స ధ రి స ని దా ప | ప మ గా రి స రి మ ప మ
ఆ క టి వే ళ ల అ ల పై న వే ౘ ల ను

(౪౩)

ముఖారిరాగము — రూపకతాళము

(సంపు. ౫ : సంకీ. ౧౮౯)

—: పల్లవి :—

ఏమీ నెఱఁగని నా — కేడ పుణ్యము ?

—: అనుపల్లవి :—

తానునుండఁ జెమ్మి ముం - దరనున్న దైవమా !. || ఏమీ ||

—: చరణములు :—

౧. పాతకపు చేతులనే - పట్టి నిన్ను పూజించు | పాతకుఁడ నాకు నె - క్కడి పుణ్యము !,
చేతనము పోదిసేయు - చిత్తము నీకేకావ | రాతిబొమ్మఁ జెమ్మి భా - రము నీది దైవమా !. || ఏమీ ||

౨. ఊనిన రోగింలిరోగ - నొప్పుగు నిన్నుఁబొగడు | హీనజంతువునకు నా - కేఁటి పుణ్యము !,
తేనెపూసి నీవిట్లా - తిప్పఁగాని తిరిగేటి | మానిబొమ్మఁ జెమ్మి నా - మతిలోని దైవమా !. || ఏమీ ||

౩ జాళిఁబడి సంసార - జలధిలో మునిఁగేటి | కూళఁడ నాకేఁటి తే - కువ పుణ్యము !,
పాలుపోసి పెంచిన నా - పాలివేంకటేశ నే | తోలుబొమ్మఁ జెమ్మి కా - తువుగాని దైవమా !. || ఏమీ ||

ప ప పా ని ధ ధా ధ మ | ప ప ధ సా స | , ధ స రీ , | రి స రి గ రీ
ఒ అ పై న హ రి నా ము మొ క్క టే గ తి గా ౕ

ధ స రి గ రీ రి గ సా | స ని ధా , రి స ని ధా ప | రి మ ప నీ , ధ ప | మ ప మ గ రీ స రి మ ||
మ అ చి త ప్పి న నై న మ రి లే ను తె ర గు

(అకలి)

౫. రిమపా నిధపా మా ధపమా గరి | సరిమ గా రి గ రి రి స ని ధ | ధా ప ధ సా , రి పమ | గరిసా , , ,
ఏ మీ నెఱ గ ని ... కేడ పు ణ్య ము

—: అనుపల్లవి :—

౧. , ప ప మ గ రీ రి | మా పా ని ధ పా
తా మ సుం డ జు మ్మా

౨. , పా ధ ప మ గ రి స రీ | స రి మ గ రి మ పా ని ధ పా
తా మ సుం డ జు మ్మా

౩. , స ని ధ ప మ గ రి స ని ధ | స రి మ ప ని ని ధ ధ సా , ని
తా మ సుం డ జు మ్మా

౪. ధ ప ప ని ధ ప మ గ రీ మా | పా స ని ని ధ ధా సా రీ | స రి ప మ గ రి స ని ని ధ ధా | గ రి స ని ధ ప మ గ రి స రి మ || రి మ
తా మ సుం డ జు మ్మా సుం ద గ . ను న్న దై వ మా (ఏమీ)

లఘుటీక :—

(అను.) తామసుండ = ప్రమాదాలస్య నిద్రాదులనిచ్చు తమోగుణము నిండినవాఁడను.

౧. చేతనము పోదిసేయు = నా జీవమును పెంచి పెద్దచేయునట్టి; చిత్తము = సంకల్పము.

3. కూళఁడ = దుర్మార్గుఁడను; తేకవపుణ్యము = దులకనగా లభించుపుణ్యము.

—: పల్లవి :—

౧. (ప ధ ప మ ప మ గ రి | సా (సా (సా (ని ని ధ | ధా ప ధ సా ప ధ | సా ((((
ఏ మీ సె అ గ ని నా కే డ పు ణ్యా ము

౨. రి మ ప ధ ప మ ప మ గ రి సా | స రి స రి గ రి సా (ని ని ధ | ధా ప ధ సా రి | రి గా స సా (స రి
ఏ మీ సె అ గ ని నా కే డ పు ణ్యా ము

3 మ ప ప స ని ధ ప మ గ రి | స రి ప మ గ రి స గ రి స ని ధ | ధా ప ధ సా రి | రి మా ((స రి
ఏ మీ సె అ గ ని నా కే డ పు ణ్యా ము

(౭౭)

ముఖారిరాగము — జంపెతాళము

(సంపు. ౫ : సంకీ. ౧౯౬)

—: పల్లవి :—

సేవింతురా యితని - చెలఁగి పరులిట్లనే — కావించె మమ్ము నె - క్కడి దైవమితఁడు !. || సేవిం ||

—: చరణములు :—

౧. పాలచవి యితఁడెఱుఁగు - పాలఁబవళించె నో | పాలుఁడని మేమితని - భజియించఁగా,
పాలుపడి తల్లిచను - బాలు సహితంబు నే | కాలమును బాపె నె - క్కడి దైవమితఁడు !. || సేవిం ||

౨. పుట్టింపఁ దానె మరి - పురుషోత్తముఁడు మంచి | పుట్టువొసఁగీనుచు - పూజించఁగా,
పట్టుకొని మముఁదెచ్చి - బలిమిఁ బుట్టువులెల్లఁ | గట్టిపెట్టించె నె - క్కడి దైవమితఁడు !. || సేవిం ||

౩. కర్మకర్తయఁడని - కడలేని పుణ్యముల | కర్మఫలములు దనకుఁ - గైకొలుపఁగా,
కర్మగతిఁదెచ్చి వేం - కటవిభుఁడు మాఁఉభయ | కర్మములఁ బాపె నె - క్కడి దైవమితఁడు !. || సేవిం ||

లఘుటీక :—

వ్యాజనిందచే వేంకటేశ్వరుని స్తుతించుట సంకీర్తన వస్తువు.

—: చరణము :—

౧. ౹ మ మ మ మా । మా మ మ మ ప గా । రి రి మ పా ప । పా ని ధ ప మ పా ప
పా త క పు చే తు ల నే స ట్టి ని న్న పూ జిం చు

౨. ౹ మ మ మ మా । పా ౹ రి మా ప ధ ప మ గా । రి ,, । ప మ నీ ౹ ధ పా ప ధ
పా త క పు చే తు ల నే ,, పూ జిం చు

పా ౹ స ని ప ధ మ ప । ప మ ధ ప ప మ గ రి రి గ సా । ౹ ధ స రి మ ప ధ । పా ౹ ౹ ౹ ౹
ఘా తు కు డ నా కు నె క్క డి పు ణ్య ము

౹ ప ధ స సా । రి ని ధ సా రి । ౹ రి గ రి సా । రీ గ రి రి స రి గా ౹ రి
చే త న ము బో ది సే యు చి త్త ము నీ దే కా న

౹ ప ధ స రి షూ గ రి । సా స రి నీ ధ ప । రి రి మ ప ధ సా స । గ రి స ని ధ ప మ గ రి స ః మ ॥ రి మ
రా తి బొ మ్మ జు మ్మి భా ర ము నీ ది దై వ మా (ఏమి)

౨. రిమ పధ పా మ ప మా గ రి స రి ప మ గ రి గ స స స | రి రి మ ప ని ధ పా మ గ రి స ధ స
సే విం తు రా యి త ని చెల గి ప రు లు

౩. రిమ ,, ,, ,, ప ధ సా స ని ధ ప మ గ
,, ,, ప రు లు

౪. రిమ ,, ,, స సా రి ధ స స స | రి రి మ మ మ ప మ గ రి మ పా
,, ,, తు రా యిత ని చెల గి ప రు లి ల్లి సే

౧. రి రి మ ప ని ధ స ని ధా ప ధ పా రి | రి మ ప ని ధా ప మ పా మ గ
కా విం చే ను మ్ము నె క్క డి దై వ మి త డు

౨. రిమ ,, ధ రి స ని ధ ప ధ మ పా | రి మ ప ధ సా స గ రి స ని ధ ప మ గ రి స
,, మ మ్ము నె క్క డి దై వ మి త డు

౩. రిమ రిమ ప స ని ధ మా ప ధ సా స ప ధ స రి | ప మ గ రి స ని ధ ధ ప రి స ని ధ ప ధ ప మ గ రి స || రి మ
కా విం చె ము మ్ము నె క్క డి దై వ మి త డు (సేవింతురా)

(ప.) సేవింతు......పరులు = మేమేమో తెలివిచాలక సేవించితిమి. ఇతరులు సంతోషించి యితనిని ఇట్లు కొలుతురా అనితా. ఇట్లనే కావించె మమ్ము = నాగతి యిట్లుగానే చేసినాఁడు. దానికే చరణములలో వివరింపు :

౧. పాలచవియితఁడెఱుఁగు = కృష్ణావతారమున పాలుదొంగిలి త్రాగి రుచిమరిగినవాఁడు ; పాలఁబవళించె = క్షీరసముద్రమున పవళించినవాఁడు ; గోపాలుఁడు = గొల్లవాఁడు ; పాలుపడి = తనపనిపూని పూని ; తల్లి......బాపె = తల్లిపాలే యెప్పటికిని లేకుండ చేసెనని నింద ; ముక్తికర్తయై పునర్జన్మము లేనివారినిగా చేసెనని మెప్పు. ఎక్కడి దైవము = ఇట్టి దైవమింకొక్కఁడు లేఁడనితా.

౨. పుట్టింపఁ దా శివుఁడె = మరిమరి పుట్టించువాఁడు తానే. ఎందుకనగా పురుషోత్తముఁడు ; కట్టిపెట్టించె = ముగించెను.

౩. కర్మకర్తారుఁడు = అన్నికర్మములకను కర్త ; 'తేనవినా తృణమపి నచలతి' అని శ్రుతి ; కర్తృశబ్దమునకు సామాన్యముగ కర్తయని రూపము. కన్నడమున కర్తార అనియుఁ కలదు. మహమ్మదీయుల దేవతయందిది రూఢికి వచ్చినది తెలుగులో ; కాని ప్రతినియతము కాదు ; ఉభయకర్మములు = పాపపుణ్యములు ; ముక్తునికా రెండును లేవనుట.

—: పల్లవి :—

౧. (పా ప మ గ రి సా రి గ సా స స స । రి రి మ ప ధ సా ((మ గ

సే విం తు రా యి త ని చెలఁ గి ప రు లు

(౮౫)

ముఖారిరాగము — మిశ్రచాపుతాళము

(సంపు. ౧౧ ; పు. ౨౬౬)

—: పల్లవి :—

పసలేని యీ — బ్రదుకు

—: అనుపల్లవి :—

అసలు చొచ్చిచొచ్చి — అలసినట్లాయె. ‖ పస ‖

—: చరణములు :—

౧. తొల్లిటి జన్మా - దులఁగాని నాయాపు | పల్లించుకొన్న యీ - బ్రదుకు,
కల్లసుఖములచే - కనలి కవ్వరి | ముల్లుదీసి కొఱ్ఱు - మెత్తినట్లాయ. ‖ పస ‖

౨. బూటకముల నెల్లఁ - బొరలి సంసారంబు | పాటుదెచ్చిన యీ - బ్రతుకు,
నీటుగ నెద్దు శ - నీన్నసని గుఱ్ఱము | చాటుకేఁగిన యట్టి - చందనాయ. ‖ పస ‖

౩. పగగొన్న పాగకో - పక మంటఁబడిపడి | పగలు రేలైన యీ - బ్రదుకు,
తగు వేంకటేశ్వరుఁ - దలఁచి నేలనుండి | యెగసి మేడమీఁది - కేఁగినట్లాయ. ‖ పస ‖

—: చరణము :—

; ప ప మ గ రీ స రి మ మ మ | ; రి మ ప ప పా ప ధ ప మా
పాల చ వి యిత; డెఱుగు; శా ల; బ వ ళిం చె గో

మా ని ధ ప ధ మ ప రి మ ధ ప ప మ గ రి స రి | ని ధ సా రి గ రి రీ ; ; ;
పా లు; డ ని నే మి త ని ధ జి యించ; గా

; స రి మ మ పా ప ని ధ మా | పా స ని ని ధ స స స సా
పాలు ప డి త ల్లి చ ను శా లు స హి త ము ను నే

స ని ధా స రి మ గ గ రి రీ సా ; ధ ధ | స గ రి స ని ధా ప రి స ని ధ ప మ గ రి స ధ స || రి మ
కా ల ము ను బా పె నె క్కడి దై వ మి ల; డు (సేవింతురా

3 రి మ ప ధ సా సా ని ధ ప మ గ రి స | రి మ రి మ పా పా సా ని ని ధ ధా | రి సా ని ని ధా పా , , | , , , , , , , ,
ప స తే ని యా ౹బ దు కు

—: అనుపల్లవి :—

౧. , ప ధ సా సా | , సా ధ ని ధా , పా | , ప మ నీ ధ ప | మ ప మ మ ప గా రీ సా || రి మ
అ స లు చో చ్చి చో చ్చి అ ల సి న ట్లా యె (పస)

౨. , స ధ సా సా రీ గ రి | పా ని ధ మా పా , ధ ధ పా , |
అ స లు చో చ్చి చో చ్చి

, ని ధ స ధ రి సా ని ధా ప ద నా | పా ని ధ ధ ప పా , మ గ || రి మ
అ ల సి న ట్లా యె (పస)

3. , ప ధ సా , స ధ ధ స రి | గా రి సా రీ మ గ గ రి రీ | , ధా ధ రి సా రి ని ద ప | రి మ ప ధ గ రి సా ని ధ ప మ గ రి స || రి మ
అ స లు చో చ్చి చో చ్చి అ ల సి న ట్లా యె (పస)

లఘుటీక :—

(ప.) పస = సారము ;

(అను.) అసలు = బురద, ఊబి.

౧. పల్లించుకొన్న = మీఁదవేసికొన్న ; కమ్మర = కర్మకారుఁడు ; ఇనుపపనివాఁడు ; సుమ్మర, దొమ్మర, కమ్మర అను రూపములు వ్యవహారమునను్నవి.

౨. బూటకములు = అసత్యములు, మాయలు

3. పగగొన్న = ఆక్రమించిన, వ్యాపించిన ; పొగకోపక ......ఁడుదువే = పొగనుండి తప్పుకొనుటకై పోయి మంటలోఁబడినట్లు ఎప్పుడును కష్టమునుండి కష్టతరమునకు పోయి పడుచున్నట్టి యీ బ్రదుకని తా.

—: పల్లవి :—

౧. ˎ ప ప మ గ రి రి గ సా | రి స రి మ పా | పా ˎ ధ ప ను పా ˎ ˎ | ˎ ˎ ˎ ˎ ˎ మ రి
ప స లే ని యూ బ్ర గు కు

౨. మ ప ప ద మ పా ధ ని మ గ రి స | రి మా గ రి రి ప మా | పా ను నీ ˎ ధ పా ˎ | ˎ ˎ ˎ పా ధ ని ధ ప మ గ
ప స లే ని యూ బ్ర దు కు

(౪౬)

ఆహిరిరాగము — త్రి. త్రిపుటతాళము

(సంపు. ౧౨ : సంకీ. ౫౮)

—: పల్లవి :—

చెడ్డచెడ్డ మనసుల — చెంచువారము, అల

—: అనుపల్లవి :—

కొడ్డివాఁడ పోవయ్యా — దూళికాళ్ళ రాక. ‖ చెడ్డ ‖

—: చరణములు :—

౧. ఏఁటిదాన నైతినేమి - ఎన్నతె నేనైతినేమి । ఆఁటదాని నన్ను నీవు - నడుఁగనేలా ?,
మాఁటమాటలనె కడు - మోవనాడఁద్దు లేటి । వేఁటకాఁడ పోవయ్యా - వెంటవెంట రాక. ‖ చెడ్డ ‖

౨. ఎవ్వరివారైతేమి - యేడనేడనుండితేమి । దవ్వు చేరువలు నీకుఁ - దడవనేలా ?,
నవ్వకుండగానె పట్టి - నవ్వునవ్వే వెన్నరైన । పువ్వక పూచెవనేరు - పోవయ్యా రాక. ‖ చెడ్డ ‖

3. ఎక్కువ కొప్పయిననేమి - యెంతగుబ్బలైన నేమి । చక్కఁదనము పొగడ - సారె నీకేలా ?,
వెక్కసాలు మాని మతో - వెంకటేశ మీయింటి । ఝుక్కవకే పోవయ్యా - యింతనంత రాక. ‖ చెడ్డ ‖

—: చరణము :—

(మా మా మా | మా ప గ గ రి గ స | (రి మ పా పా | పా ధ పా మ ప ధ పా
తొ ల్లి టి జ న్మా దు ల గా ని న ర రూ పు

(ప మ నీ ని ధ | స ని దా పా పా ద ని పా ధ ప | మ గ రి రి ప మ పా ((| ((((((((
ప ల్లించు కొ న్న యీ బ్ర దు కు

(ప ధ ద స సా | స సా సా రి ని ని ధ ధా | (ప ధ స రీ స | సా (రి ప మ గ రి సా రీ
క ల్ల సు ఖ ము ల చే క న లి క మ్మ ర

(ధ స రి మ గ రి సా | రి నీ ని ధా మ ప ధ స | (పా స ని ధా పా | మా పా ధ ప మ ప గ రి స రి || మ
ము ల్లు దీ సి కొ ల్లు మొ త్తి వ ట్లా యా

రీ ౦ సా ని పా ౦ ౦ ౦ మ గ గ రి । సా ౦ ౦ ౦ ౦ ౦ ౦ ౦ ౦ ౦ ౦ ౦ ౦

చెం చు వా ర ము

౨. ౦ ౦ ౦ సా రి సా రి గ రి స రి నీ ౦ । సా ౦ మా ప గ మ గ రి స రి స రి

చె డ్డ చె డ్డ మ న ను ల

రీ ౦ సా ని ని స నీ ధ ధ ని ధా ప ధ । నీ పా ౦ ౦ ౦ ౦ ౦ ౦ ౦ ౦ ౦ ౦ ॥

చెం చు వా ర ము

—: అనుపల్లవి :—

౧. సా స సా మ మా ౦ ౦ ప మ గా గా । గ మ గ మ ప మ ప ధ ప ధ పా ౦ ౦

ఆ ల దొ డ్డి వా డ పో వ య్యా

౨. ప స స సా ప మా ధ ప మా పా ప మ గా గా । గ మ ధ మ ధ ధ ప ధ ని ధ పా ౦ ౦

ఆ ల దొ డ్డి వా డ పో వ య్యా

తాళ్ళపాకపాటలు

లఘుటీక :—

వేంకటేశుఁడు విటుఁడుగా పల్కరించినప్పుడు చెంచునాయిక ప్రత్యుత్తరము.

(అను.) ఆలదొడ్డివాఁడ = ఆవులదొడ్డినుండి వచ్చినవాఁడా ; దూలికాళ్ళ = కడుగని దుమ్ముకాళ్ళతో.

౧. ఆఁటదానిని = ఆఁడదానిని ; మాటమాటలు = ఏదో అభిప్రాయమును లోనునుంచుకొని యాడుమాటలు ; మోవనాడవద్దు = నాపై తప్పు మోచునట్లు ఆడవలదు ; వేటవేఁటకాఁడ = నీవు వట్టి జింకలవేఁటాడువాఁడవు ; మేము పులి సింహము మొదలైన వానిని వేఁటాడువారము గనుక మాతో నీకు సలిగె తగదనుట.

౨. ఎవ్వరివారైతేమి = ప్రథమపురుషము ఉదాసీనతను తెల్పును ; మేమెవ్వరివారమైన నేమి యనితా ; దవ్వుచేరువలు = దూరసమీపములు ; పువ్వక పూచెననేరు = లేని అపవాదమును గట్టఁగలరు.

౩. మాయింటి యిక్కవకే = అనియే రేకుల పాఠము. కాని ఇంతయుదాసీనముగా ప్రత్యుత్తరమిచ్చిన చెంచిత మాయింటికే పొమ్మనుట సరసముగాదు. కనుక 'మీయింటి' అని సవరింప సాహసించితిని.

౨. చరణములో 'ఎవ్వరివారైననేమి' అని పా. రే. పాఠము. అట్లే 'వట్టివవ్వునవ్వేవిటు నేను' అని అంగే పాఠము. ఇవి ని. రే. పాఠములు.

—: పల్లవి :—

౧ (((సా రి సా ((నీ ((| సా రి సా రి గ మ గ రి స రి స రి

చె డ్డ చె డ్డ మ న ను ల

, , , ని ధ ని సా , , రి స రి ని | స మ గ రి , సా , , , , , , ,

అడుగ నే లా

, , , సా ప మా ప ధ ప మ గా గా , , | మ పా ; ని దా ప గ మ ప ధ ని స నీ ధ

మోటు మా ట ల నే క డు

ధ పా పా ధ నీ , , సా , , | స రి సా , ని ని స నీ , ధ ధ ని దా పా , , , ,

మోవ నా డ వ ద్దు

పా మ పా ధ నీ స రి సా , , | స ని స మ గా రి స స ని గ రి సా , ,

తే టి వే ట కా డ పో వ య్యా

సా ప మ గ మ ప స నీ ధ ధ ని ధా పా | గ మ గా మ ప మా ప ధ పా గ మ గా మ ప మ ప గ మ గ రి || రి ,

వెం ట వెం ట రా క

(చెడ్డ)

౧. , , , గా మ ప ని దా ధ ని పా | పా , ధ ప మా , ప గ మ గ రి రీ , ,
దూ ౖ కా ళ్ళ రా క

, , , గా మ ప సి నీ , ధ ధ ని ధా పా | గ మ గా మ ప మా ప ధ పా గ మ గా మ ప మ ప గ మ గ రి || రీ ,
దూ ౖ కా ళ్ళ రా క (చెడ్డ)

—: చరణము :—

, , , పా ధ పా , , , , ధ ప | మ పా ధ ప మా గా మ ప మా ప ధ ప ధ పా , ,
ఏ టి దా న నై తే నే మి

, , , గా మ పా , , ధ ప ద మ | గ మ గ మ ప మ గ మ గ రి స రి స మ మా
ఎ వ్వ తె నే నై తే నే మి

, , , పా మ గా మ ప మా , ప గ మ రీ రీ | సా , రి స ని నీ , ధ ధ ని ధా ధా
అ ట దా ని న న్ను నీ కు

తాళ్ళపాకపాటలు

౧. గరిమసుఖము = గొప్పతనపు సుఖము. తానీసంసారబంధమునకు నిజముగా చిక్కువలసినవాఁడు కాఁడను తత్త్వము నెఱుఁగుటవలని యానందము; 'పొడగను' అనునది ని. రే పాఠము. సా. రే. లో 'పొగడు నందాఁక'? పరితాపపులంపటము = అన్ని ప్రక్కలను తాపమునే కల్గించు తగులము.

౨. కడపల = ముగింపు; పెడమరు = వదలిపోవు; రాయడి = (రాయిడి సరియైనరూపము) స్పర్ధ.

3. లంకెలు = విడువని తగులములు; అంకెల = దగ్గరనున్న; ఎర వౌదాఁక = తనవి గాక పోవుటకు; కింకరువాణపు గెలుపు = కింకర్వాణుల - కింకరుల - గెలుపు; బ్రదుకంతయు పరాధీనమైనను ఏమో సాధించితిమను భ్రాంతితో వచ్చు విజయోత్సాహము.

—: పల్లవి :—

౧. (సా గ రి సా నీ | (ని ధ ధ ని ధా పా | (ప ధ నీ ((| సా (((((
అ స మా ద వి ను వౌ దా క

౨. (సా గ రి సా (ని నీ రి స | ని స ని నీ (ధ పా ధ ని ధ పా (| (ప ధ ధ స నీ స రి స రి | ని సా ((((
అ స మా ద వి ను వౌ దా క

3. (సా మ గ గ రి (స ని ని | స గ రి రి సా నీ రి స ని ధ ధ ని | ధ ప " " | ని సా ((సా
అ స మా ద వి ను " " క ఈ

౧. (సా రి స స మా గ మా | ప మా (గ గా మ పా (| (ప ప పా ధ ప మా | గ మా (ప గ మా గ గ
గా సి బ ర చు త న క ప ట మే సు ఖ ము

(౮౭)

ఆహిరిరాగము — మిశ్రచాపుతాళము

(సంపు. ౧౧ : పు. ౨౭౨)

—: పల్లవి :—

ఆసమీఁద విసు - వౌ గాఁక, ఈ — గాసిఁబడుచు తన - కపటమే సుఖము. ‖ ఆస ‖

—: చరణములు :—

౧. తీమగు కర్మము - తెగుదాఁక, తన | గరిమ సుఖము పొడ - గనుదాఁక,
పరమార్గంబగ - పడుదాఁక, తన | పరితాపఫలం - పటమే సుఖము ‖ ఆస ‖

౨. కాయము కడపల - గనుదాఁక ఈ | మాయ తన్నుఁ బెడ - మరుదాఁక,
రాయడివదము క - రఁగుదాఁక, ఈ | రోయఁదగిన తన - రూపమే సుఖము. ‖ ఆస ‖

3. లంకెలఁ బొరలిన - లఁగుదాఁక, ఈ | యంకెల భవము లెర - వౌదాఁక,
వేంకటపతిఁ దడ - వనదాఁక, ఈ | కింకరువాణపు - గెలుపే సుఖము. ‖ ఆస ‖

లఘుటీక :—

(ప.) విసువు = విసుగు, వేసట. 'విసుపు' అని పా. రే. పాఠము. 'విదుపు' అని వి రే. ౫౬. కపటమే=తన్ను తానే వంచించుకొను వ్యవహారమే.

(౪౮)

వరాళిరాగము — రూపకతాళము

(సం. ౫ ; సంకీ. ౧౭౮)

—: పల్లవి :—

వాడల వాడల వెంట - వాడెవో వాడెవో — నీడనుండి చీరలమ్మే - నేతబేహారి. ‖ వాడ ‖

—: చరణములు :—

౧. పంచభూతములనెడి - పలువన్నె నూలు | చంచలపు గంజితోడ - చరి సేసి,
కొంచెపు కండెల నూలి - గుణముల నేసి | వంచిమంచి చీరలమ్మే - మారుబేహారి. ‖ వాడ ‖

౨. మటుగాయములఁ దన - మగువ పసిఁడి నీరు | చిటిపాటి కులుకలఁ - జిలికించఁగా,
కుటిలంపుఁజేఁతలు - కుచ్చులుగాఁ గట్టి | పటవాళి చీరలమ్మే - బలుబేహారి. ‖ వాడ ‖

౩. మచ్చికజీవుల పెద్ద - మైలసంతలలోన | వెచ్చపు కర్మధనము - విలువచేసి,
వచ్చడాలుగాఁ గుట్టి - బలు వేంకటపతి | యిచ్చకొలఁదులనమ్మే - యింటిబేహారి. ‖ వాడ ‖

లఘుటీక :—

శ్రీవేంకటేశ్వరుని సృష్టిస్థితిలీలలను గొప్ప నేతబేరముగా సూచించునదీపదము :

(ప.) వాడల......వాడెవో = నేతవ్యాపారి అన్ని సందుగొందులందును సంచరించును. వేంకటేశ్వరుఁడును కావలెనన్న వారికి ఏవాడనైనను దర్శనమిచ్చును. ‘ఇందుగలఁడందులేఁడని సందేహము వలదు’ గదా! నీడనుండి చీరలమ్మే = చీరలవ్యాపారి నీడయున్న

౨. (పా (ప ప మ గా గ మ | ప ప మ ప ధ ప ధ మ పా (| (గ మ పా గ ని ధ ప | మ ప మ పా మ గ మా గ రీ || (
గా సి బ రచు త న క ప ట మే సు ఖ ము (ఆస)

—: చరణము :—

(మ మ మా మా | మా ప ప ప మ గ గా | (గ మ పా ధా | మ పా పా పా
తి ర మ గు క ర్మ ము తె గు దా క త న

(మ గ మ ప మా ప ధ పా | ప ధ ని ధ ప మ గ మా గ రీ | (గ మ పా (ధ ని ని ధ ని | ధ పా ((((
గ రి మ సు ఖ ము పొ డ గ ను దా క

(ధ ప దా ని స నీ (ద | ధ ని దా పా పా ద ని పా ధా | మ ప ధ ప ధ ని స రి స రి | ని సా సా సా
ప ర మా ర్గం బ గ ప డు దా క త న

(ని ని సా గ రి రీ (స | ని సా ని సా నీ (ధ ని ధ పా | ప ప ధ ని సా ప | పా ధ ని ద ప మా (గ రీ || (
ప రి తా ప పు ;లం ప ట మే సు ఖ ము (ఆస)

---

3. వచ్చికజీవులు = చెప్పినట్లు విని తిరునట్టి జీవులు, అస్వతంత్రులనుట ; వారిదొక పెద్దమైలసంత ; మైలసంత = అస్పృశ్యుల సంత ; నేతపనిలో పూర్వకాలమున మాలవారు నిష్ణాతులు. వారు చీరలవ్యాపారముచేయు సంత మైలసంత. ఇది ని. రే. పాఠము. పా. రే. లో 'మచ్చికకర్మనునేటి మైలసంత' అని పా. అనన్వయము. పునరుక్తిదుష్టముగూడ ; వెచ్చపుకర్మధనము = వెచ్చింపక తప్పని కర్మమను ద్రవ్యము ; విలువచేసి = క్రయముగా ఏర్పఱిచి ; పచ్చడాలు = వస్త్రములు, అవే చీరలును. ప్రచ్ఛదశబ్దభవము పచ్చడము. ఇప్పుడు వ్యవహారములో తెల్లని, చాలముతకగానున్న, పెద్దకప్పువస్త్రములకు పేరైనది. ఇచ్చకొలందులకు = తన యిష్టము వచ్చిన వెలను ; సామాన్యపు బేహారి అట్లు చేయలేడు. వేంకటేశ్వరుడు సృజించి జీవులకిచ్చు ఫలములు కర్మాధీనములైనను అతడు ఆ విషయమున సర్వస్వతంత్రతతో వ్యవహరించునని భావము. ఇంటి బేహారి = ఇంటిలోనేయుండు అంగడివాడు. మనహృదయమందే అంతర్యామియైయున్నవాడని భా.

—: పల్లవి :—

౧. (గ గ గ మ గ | గ రి సా రి గ రి సా ని | సా రి స ని | ని స ని స రి సా
వాడ ల వా డ ల వెం ట వా డెవో వా డే వో

౨. రి గ గ గ మ ధ ప మ | గ రి సా రి గ రి రి స ని | సా రి స ని ధ | ధ ని స రి సా
వాడ ల వా డ ల వెం ట వా డెవో | వా డే వో

చోట తనమాట విచ్చి యంగడి పెట్టును ; ఇతఁడును మఱుఁగుననుండి సృష్టిస్థితులను నడుపును ; పడుగు పేకలుగల చీరలవంటిది, అనిర్వచనీయమైనది, భగవల్లీలయనుట ; నేఁత బేహారి = కొందఱు నేఁతగాండ్రు బేహారులుగారు ; బేహారులును నేయువారు గారు. ఇతఁడు రెండుపనులును తానే చేయును. 'వాడివో' అని ని. రే. పాఠము.

౧. చంచల......నేసి = పోగులు గట్టిపడుటకై నేఁతవారు పూయునట్టి గుజ్జు చరి. ఈ వేంకటేశ్వరుని నేఁతయందలి పోగులు - వస్తువులు - చంచలత్వమును గట్టిగా పట్టుకొన్నవని భా. 'గంజివోసి చరిచేసి' అని సా. రే. పాఠము ఈపాఠము ని. రే. ౧ లోనిది. కొంచెపు .....నేసి = చిన్న చిన్న కండెలుగా వడికిన నూలిపోగులే గుణములు ; ప్రపంచవ్యవహారమునకు మూలమైన సత్వరజస్తమోగుణములు ; మారుబేహారి = చీరలకు ధనమున్మాత్రమే కాక ధాన్యము మొదలగు ఏవస్తువులనైనను మారుగా తీసికొని అమ్మువాఁడు. వేంకటేశ్వరుఁడు తనపై భక్తిచే ఏమిచ్చినను స్వీకరించుననుట.

౨. మటుమాయముల = మిక్కిలిమాయలుగల ; తనము ఉవ=భార్య, లక్ష్మి ; నిటిపాటియులుకలతో = సన్నపన్న జగడములతో, ప్రణయ కోపములతోననితా ; పసిఁడి నీరు - చిలికింపగా = నేసిన తరువాత వన్నెలు వేయువని నేఁతగాని భార్యని. ఇక్కడ వేంకటేశ్వరుఁడు నేసిన సృష్టికి, మహాలక్ష్మి ఆకర్షణముగా బంగారును దెచ్చి పెట్టినదనుట. బంగారు - ధనము - భగవల్లీలలో ముఖ్యమైన మోహకద్రవ్యమని భా. కనుకనే, కుటిలంపు చేఁతలు = వక్రమైన వడతలు 'కుమ్ములుగా' ఈ చీరలకేర్పడినవి. ధనము, వాసాత్తు అను భావము, లేనిచో ప్రపంచమందీ కుటిలవృత్తులుండవనుట ; పటవాళిచీరలు = నిలువుగానో అడ్డముగానో పట్టెలుగల చీరలు ; పడై + వాళ్ = అనఁగా వానేటికత్తి అని తమిళుభాషలో అర్థము. వానేటికత్తితో దున్నినప్పుడు చేనిలో ఏర్పడిన రేఖలవంటి రేఖలుగల చీర పటవాళిచీర అని యూహింపనగును. పూర్వకాలమున ఎక్కువగా ఇట్టి చీరలకు విలువయుండెడిది.

(గ గ గ మ ధ ప మ | గా రి పా రి గ రి స | సా స రి గ గ మ | పా ((((
చంచల పు గంజితో డ ,రిచే సి

(స ధ ప ప మ గా | మ ధ పా (ధ నీ ని | (ధ మా ప ధా ప ధ స ని | ధా నీ స రి గ రి సా
కొంచ పు గం డే ల నా లి గు ణ ము ల నే సి

(ప ధ ని స రి గ రీ | సా ని ధా ని ధ ప ప | ప మ గా గా గ ని ధా నీ | స రి స ని ధ మ ప ధ ప మ × రి || స రి
మంచి మం చి చీ ర ల మ్మే మా రు బే హా రి

౩. రి గ గ గ మ పా ॥ ధ | ప మ గా రి స రి గా రి | పా ని ధ సీ | మా గ రీ ॥ పా
వాడల వా డ ల వెం ట వా డెవో వా డే వో

౧. ॥ గ మ పా మ | పా మ పా ధ ని ధ ప | మ ప మ గా ధా ॥ | ప మ ప ధ ప మ గా రీ స ॥ రి
నీ డ నుం డి చీ ర ల మ్మే నే త చే వా రి (వాడల)

౨. ॥ గ మ పా ద మ | ధా ని సి ని ధ ని ధ ప | మ ప మ గ మ ప ధ ప ధ ని సి | సి రి నీ ద మ గ రి ॥ స రి
నీ డ నుం డి చీ ర ల మ్మే నే త చే వా రి (వాడల)

౩. ॥ గ మ ప ధ ధ | ని ధ ని సి రి గ రి సా | ॥ సి ని ధా గ రి సి | ని రి సి ని ధ మ ప ధ ప మ గ రి ॥ స రి
నీ డ నుం డి చీ ర ల మ్మే నే త చే వా రి (వాడల)

—: చరణము :—

॥ ప ధ పా ॥ | పా మ పా ధ ని ద ప | మ ప మ పా ధ | ప ధ ప మ గా ॥ గ
పంచభూ త ము ల నె డి ప లు వ న్నె నూ లు

౧. తరిఁబడి = ఒత్తుడుపడి.

౨. భవములు = పుట్టుకలు.

—: పల్లవి :—

౧. (ధా మ గ గ రి సా రి గా ((| (గ గ ప మ పా ధ మా గ రి గా
ఎ వ్వా రు లే రు హి త వు చె ప్ప గ మా

౨. మ ధా ప మ ధ మ గ రి పా (రి గా సా (రి గా | గ గ మ పా మ ప ధ ధ నీ ధ ప మ ప ద మా గ రి
కె వ్వా రు లే రు హి త వు చె ప్ప గ మా

3. మ ప ధ ని సి సి ని ధా ప ధ మా గ మ గా (రి సా (రి గా | (
కె వ్వా రు లే రు

గ గ ధ ప ధా ని ధ నీ సి రి ని ధ ప మ ప మ ని ధ ప మ గ రి
హి త వు చె ప్ప గ మా

గ మ (మొదటి సంగతి) ధ మా గ మ పా
" | ప్ప గ వ ట్టి

(౪౯)

వరాళిరాగము — మిశ్రచాపుతాళము

(సంపు. ౫ ; సంకీ. ౧౫)

—: పల్లవి :—

ఎవ్వారులేరు - హితవు చెప్పఁగ (మాకు) వట్టి — నొవ్వులఁబడి నేము - నొగిలేమయ్యా. || ఎవ్వారు ||

—: చరణములు :—

౧. అడవిఁబడినవాఁడు - వెడలఁ జోటులేక | తొడరి కంపలక్రిందు - దూరినట్లు,
నడుమ దురితకా - ననముల తఱఁబడి | వెడలలేక మనసు - విసిగేమయ్యా. || ఎవ్వారు ||

౨. తెవులు పడినవాఁడు - తినఁబోయి మధురము | చవిగాక పులుసులు - చవిగోరినట్లు,
భవరోగములఁబడి - పరమామృతము నోర | చవిగాక భవములు - చవులాయెనయ్యా. || ఎవ్వారు ||

3. తనవారి విడిచి యి - తరులైనవారి | వెనుకఁ దిరిగి తా - వెఱ్ఱైనట్లు,
అనయము తిరువేంక - టాధీశుఁ గొలువక | మనసులోనివాని - మఱచేమయ్యా. || ఎవ్వారు ||

లఘుటీక :—

(ప.) హితవు = హితమైనమాట ; నొగిలేము = బాధపడుచున్నాము ; పడఁగలము. ఇది మా పాలికివచ్చిన దౌర్భాగ్యమన్నమాట.

(౫౦)

వరాళిరాగము — రూపకతాళము

(సంపు. ౫ ; సంకీ. ౭౫)

—: పల్లవి :—

చూడఁజూడ మాణిక్యాలు — చుక్కలవలె నున్నవి

—: అనుపల్లవి :—

ఈడులేని కన్నులవే — యినచంద్రులు. || చూడ ||

—: చరణములు :—

౧. కంటిఁగంటి వాఁడెవాఁడె - ఘనమైనముత్యాల | కంటమాలలవే పద - కములనవే,
మింటిపాదమైనట్టి - మించుకిరీటంబదె | జంటలవెలుఁగు శంఖ - చక్రాలవే. || చూడ ||

౨. మొక్కు మొక్కు వాఁడెవాఁడె - మురహరనే ఉన్నాఁడు ; | చెక్కులవే నగవుతో - జిగిమోమదే,
పుక్కిటలోకములవే - భుజకీర్తులును నవే ; | చక్కనమ్మ అలమేలు - జవరాలదే. || చూడ ||

3. ముంగైముఱాలును నవే - మొలకతారును వదే | బంగరు నిగ్గులవన్నె - పచ్చబట్టదే,
ఇంగితమెఱిఁగి వేంక - టేశుఁడిదె కన్నులకు | ముంగిటి నిధానమైన - మూలభూతమదే. || చూడ ||

౧. (మా ధా నీ ధ ని ధ ప మా ప ధ ని సా (| (స రి స ని ధా ప మ ప ధ మా గా గ గ మా
నా వ్యు ల బ డి నే ము నా గి తే మ య్యా

౨. (ప ధ ప మ పా ధ ప ధా నీ దా ని ధ ప మ పా (ధ స రి గా | (గ రి స ని ధా నీ ని రి నీ దా ప ధ మా గ గ ‖ మ
నా వ్వు ల బ డి నే ము నా గి తే మ య్యా (ఎవ్వారు)

—:చరణము:—

(స స పా (ప పా (మా (పా ధ ప ధా | (ప ధ ద ప మా గ మ ప ధ మా గ రీ స రి గా
ఆ డ వి బ డి న వా డు వె డ ల చో టు తే క

(గ గ గా మ గ గ రి రి సా సా రి గ రి స స రి | స స రి గ రి గ మ మ ప ధ పా ((
తొ డ రి కం ప ల క్రిం దు దూ రి న య ట్లు

(స ని ధ ప మ గ మా ప ధ నీ (ధ ధ ని స రి గా | (గ గ ప మ గా రి స రి గ రి రి స ని స రి స రి సా
వ డు మ దు రి త కా న న ము ల త రి బ డి

(ని ధ గ రి ని రి నీ ధా మ గ మ ధ స ధ సా | (స రి స ని ధా ప మ ప ద మా గా గ గ మా ‖ (
వె డ ల లే క నే ము వి ని గే మ య్యా (ఎవ్వారు)

3. (స రి గా గ గ రి రి సా | స ని ధ ధ స స స రి రి గ గ | మా ప ధ ని గ మా ప ధ నీ | సే ని ధ ని ధ ప ప మ గ గ రి రి
చూ డ జా డ గా ణి క్యా లు చు క్క ల వ లె ను న్న వి

౪ స ని ,, స ని ధ గా (గ గ ని ధ ధా | (ప ధ గ రి స స ,,
,, మా ణి క్యా లు చుక్కల వ లె ,, (చూడ)

—: అనుపల్లవి :—

౧. (పా ప మ ధ మ గా గ | నా ని ధ ని సా
ఈ డు లే ని క న్నుల వే

౨. (నీ ధ ధ ధ ప మ గ గా | రి గ మ ప ధ ని ధ ని సా
ఈడు లే ని క న్ను ల వే

3. సా స ని ధ ని ధ ధ ప మ | గ గ మ మ ధ ధ గ రి సా | (సే రి సే రి స ని ధా ప | ప మ ని ధ ప మ గ గ మ మ గ రి || స ని
ఈ డు లే ని క న్ను ల వే యి క చం ద్రు లు (చూడ)

లఘుటీక :—

(ప.) మాణిక్యాలు = వేంకటేశ్వరుల దివ్యాభరణమందలి రత్నాలు. అవి 'చుక్కలవలెనున్నవ' నుటచే శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడాకాశము వలెనున్నాఁడని ధ్వని ; ఇనచంద్రులు = సూర్యచంద్రులు. విశ్వమూర్తిగా ధ్యానించునప్పుడు సూర్యచంద్రులతని కన్నులుగా ధ్యానించుట సంప్రదాయము. 'చంద్రసూర్యౌచ నేత్రే' అని శ్రీవిష్ణున్యాసశ్లోకము.

౧. కంటమాలలు = కంఠమునందలి సరాలు ; జంటలు = జంటగా ; బహువచనము అవివక్షితము.

౨. పుక్కిటక్ = దౌడలోపల ; అందే కదా బాలకృష్ణుఁడు తల్లియశోదకు పదునాలుగులోకములను చూపినది ; భుజకీర్తులు = చిన్న కిరీటములవలె భుజశిరస్సులపై ధరించు సొమ్ములు. భుజకీర్తులు బాహుపురులు కావు. బాహుపురులు సందికడియాలు. భుజకీర్తిశబ్దము భుజకిరీటశబ్ద వికృతిగాఁ దోఁచుచున్నది. చిన్నన్న పరమయోగివిలాసమున (౨-౭.) 'భుజకీర్తులును బాహుపురులు తాయెతులు' అని వేఱుగా పేర్కొన్నాఁడు

౩. ముంగైమురాలు = ముంజేతిమురుగులు, కడియములు ; ఇంగితము = (భక్తుల) అభిప్రాయము ; ముంగిటి నిధానము = ఇంటిముందఱనే పూడ్చిపెట్టియున్న నిధి ; మూలభూతము = అన్నిటికిని ఆదియైన వస్తువు.

—: పల్లవి :—

౧. (స రి సా స | స ని ధ నీ (సా (రి గా | (గ గ మ ప మ | ప మ గా గా మ గ రి స
చూడ జూడ మా ణి క్యా లు చుక్కల వ లె ను న్న వి

౨. (స రి గా రి స గ రి సా | స ని ధ నీ నీ స రి గ రి గా | (గ గ మ ప ధ పా | ద ధ ప మ గా మ గ రి స
చూ డ జూ డ మా ణి క్యా లు చుక్కల వ లె ను న్న వి

(౫౧)

లలితరాగము — రూపకతాళము

(సంపు. ౪ ; సంకీ. ౨౬)

—: పల్లవి :—

ఎంతెరి వలపించెనో — యింట నింట !

—: అనుపల్లవి :—

చిందుల పాటుల వింట — సిగలు చేకొంట. || ఎంద ||

—: చరణములు :—

౧. తుంగభద్ర యేటికాడ - తోరమైన కొండనీడ | రంగుమీరి పైడిగోడ - రాతిమేడ,
అంగడినున్నాఁడు చూడ - అదెవో పెడతల | మంగులపించెపు గూడ - చుట్టుపాగతోడ. || ఎంద ||

౨. పండరంగినుండి వచ్చి - పామరులనెల్ల మెచ్చి | ఎండలేని నీడలోన - యెచ్చి యెచ్చి,
కొండిఁబైఁడి తడఁబడ - విభవాల ప్రొద్దువుచ్చి | కొండనుచు వరములు - కోరికలిచ్చి. || ఎంద ||

౩. చక్కని యీ విట్టలుఁడై - జవ్వనాన చెలువుండై | ప్రక్కనున్న సతితోడ - ప్రబలుండై,
మక్కువ వేంకటగిరి - మాయదారి దేవుండై | యెక్కడా సెరుసులేక - యీడనున్నాఁడిదివో. || ఎంద ||

—: చరణము :—

; ప ధ పా ప | పా ధ ప ద మ | ; మ మ ప ధ నీ ధ | పా ద ప మ గా మ
కంకంటి వా డెవా డె ఘ న మై న ము త్యా ల

; మ మ ధ ప మ గ గా | స రి సా స స | స ని గా మా ధ ని | పా ; ; ; ;
కంటమా ల ల వే చ ద క ము లు న వే

; సా స ని ద ధ ని ధ ప మ | ప ధ ప ధ నీ స ని గ రి సా | ; స రి నీ గ గ రి | సా ; రి గా స రి గా ; ;
మింటి పా ద మై న ట్టి మిం చు కి రీ టం బ దే

రి గ గ మ గ గ | మ గా గ రీ స రి స | ; స రి స రి స ని ధా ప | ప మ ని ; ప మ గ గ మ మ గ రి || స ని
జంట ల వి లు గుం ఖు చ క్రా ల వే

(చూడ)

3. ని స రి స ధ ధ | ధ మ గ మ ధా ధ మ ధ నీ ; | ; సే సే సే ని ధ ని ద మ | గా ; గ రి రి గ రి రి
ఎంద రి వ ల పిం చె నో ఇం ట నిం ట

౪ స ని స స స సే సే ని దా | ధ మ గ మ ధ ని సా ; | సా ; రి సే ని ధ మ ధ ని సే ని | ధ మ గా ; ; ; | రీ ; ; ; ; | సా ; ; ; ; ||
ఎంద రి వ ల పిం చె నో ఇం ట నిం ట

—: అనుపల్లవి :—

౧. ; మ మ మ గా ; మ | ద మ గ మ ధ ని | సే సే ని ధ ని ధ మ | గ రి గ మా గ రీ స రి || ని
చిందు ల పా ట లు విం ట సి రు లు చే కొం ట (ఎందరి

౨. ; మ మ మ ధ మ గ మ | ధ ధ ధ మ గ మ ధ ని | సే ని సే రి సే ని ధ మ ద | ని ధ మ గ రీ స రి || నీ
చిందు ల పా ట లు విం ట సి రు లు చే కొం ట (ఎందరి)

3. ; మ మ మ గ మ | ధ ని ధ ని సే గే | మే గే రి మే గా రి సే గే రి సే ని | ధ ని సే రి సే ని ధ మ గ మ గ రి || స ని
చిందు ల పా ట లు విం ట సి రు లు చే కొం ట (ఎందరి)

లఘుటీక :—

(అను.) చిందులపాటల = చిందులనఁబడు పాటలు ; రాగభావములకంటె లయము ప్రధానము గాఁగలవి ; వింట = వినుచు ; చేకొంట = చేకొనుచు.

౧. పైడిగోడరాతిమేడ = గోడలకు బంగారుతగడువేసిన, రాతితోఁగట్టఁబడిన సౌధమందు ; అంగడిఁ = అంగణమున - ముంగిటనే ; పెడతల......పాగతోడ=తలకు ప్రక్కన ఓరగా చుంగులుగల, కొవలియాకులు కూర్చిన, బుట్టవలె గుండ్రముగా చుట్టిన పాగాతో.

౨. పండరంగి = పాండురంగక్షేత్రము ; పండరాపురము. (కృష్ణదేవరాయలకాలమునకు ముందే పండరాపురినుండి విట్ఠలస్వామిమూర్తిని తెచ్చి విజయనగరమున నెలకొల్పియుండిరనుట యీ పదమువల్ల తెలియుచున్నది) ఎండకాని నీడ=తాపములేని చలువ ; వెండి... పుచ్చి = ప్రొద్దంతయు వైభవములే. అందు వెండి బంగారులు ఒకటినొకటి మీరి మెరయుచున్నవి

—: పల్లవి :—

౧. ఁ స స స మ ము | గా మ ధా ఁ | ఁ మ గ మా ని ధ నా | గా ఁ ఁ స రి
ఎం ద రి వ ల పిం చె నో యిం ట నిం ట

౨. ని స స స మ మ | మ గ రి గ మా గ ధ దా | ఁ ని ని ద ని ద మ | గా ఁ ఁ స రి
ఎం ద రి వ ల పిం చె నో ఇం ట నిం ట

(౫౨)

రామక్రియరాగము — రూపకతాళము

(సంపు. ౫ ; సంకీ. ౨౩౫)

—: పల్లవి :—

భక్తికొలఁదివాఁడే — పరమాత్ముఁడు

—: అనుపల్లవి :—

భుక్తి ముక్తిఁ దానె యిచ్చు — భువి పరమాత్ముఁడు. ‖ భక్తి ‖

—: చరణములు :—

౧. పట్టినవారి చేబిడ్డ - పరమాత్ముఁడు, | బట్టబయటి ధనము - పరమాత్ముఁడు,
పట్టపగటి వెలుఁగు - పరమాత్ముఁడు | ఎట్టయెదుట నే వున్నాఁ - డిదే పరమాత్ముఁడు. ‖ భక్తి ‖

౨. పచ్చిపాలలోని వెన్న - పరమాత్ముఁడు, | బచ్చెన వాసిన రూపు - పరమాత్ముఁడు,
బచ్చుచేతి వొరగల్లు - పరమాత్ముఁడు, | ఇచ్చకొలఁదివాఁడు పో - యీ పరమాత్ముఁడు. ‖ భక్తి ‖

3. పలుకులలోని తేఁట - పరమాత్ముఁడు, | ఫలియించు నిందటికి - పరమాత్ముఁడు,
బలిమి శ్రీవేంకటాద్రి - పరమాత్ముఁడు, | ఎలిమి జీవప్రాణ - మీ పరమాత్ముఁడు ‖ భక్తి ‖

—: చరణము :—

౹ మ మ మా మ । గ మ ధా మ గ రి గ । ౹ గ మ గ మ ధా ధ । మ ధ నీ ధ మ గ మా గ
తుంగ భ ద్ర యే టికా డ తో ర మై న కొం డ నీ డ

౹ గ మ గ రి స । స ని ధా ని స రి స । స రి గ మా ధ మ । గా ౹ ౹ ౹ ౹
రంగు మీ రి పై డి గో డ రా తి మే డ

౹ ధ ధ ధ ధ మ । గ మ గ మ ని ధ ద । గ మ ధ ని సా ౹ । ౹ ౹ రి ని స స
అంగ డి ను న్నా డు చూ డ న ది వో పె డ త ల

౹ ని స గ గ రి ౹ । స ని ధ మ ధ ని । స రి ని ధ మ ద । ని ధ మ గ రి స రి ॥ స
చుంగు ల పిం చె పు గూ డ చు ట్టు పా గ తో డ

(ఎందరి)

౨. స ని గ రి సా , ని స | రి గా రి స ని సా గ రి ప మ | గా గ ప మ రి గా ప మ ని ధ | పా , ప ధ ప మ గ రి
భ క్తి కొ ల ది వా డే ప ర మా త్మ డు

౩. స ని గ రి సా , ప మ | గ రి గ రి స ని స స గ గ ప మ | గా గ మ ప ధ నీ ధ ని | , పా , , , „
భ క్తి కొ ల ది వా డే ప ర మా త్మ డు „

౪. , గ రి సా పా , మ | గ మ గ రి స ని స గ గ రి గ ప | ప మ గా ప మ ధ ప ధా ని | సా ని ధ ప మ గ మ గ ,
భ క్తి కొ ల ది వా డే ప ర మా త్మ డు

౫. స ని గ రి పా స రి గ మ | ప ధ ని ధ ప మ పా ధ ప ధా | నీ ధ ని ధ ని సా , , స ని | స రి స ని ధ ప మ ధ ప మ గ రి || స ని
భ క్తి కొ ల ది వా డే ప ర మా త్మ డు (భ క్తి)

—: అనుపల్లవి :—

౧. , స ని ధ ప మ | దా ని స రి స | స సా స ని ధా ప మ | గ ప మ గ మ గా రి స || రి ని
భ క్తి ము కి దా నె యి చ్చు భు వి ప ర మా త్మ డు

లఘుటీక :—

(ప.) భక్తికొలఁదివాఁడు = ఎంత తీవ్రముగా భక్తిచూపుదుమో అంత ప్రసన్నుఁడగు వాఁడనుట.

౧. పట్టినవారి చేబిడ్డ = ఎత్తువారి చేతిబిడ్డవంటివాఁడు. శ్రోత్రప్రాఁతలేని కొంచెము చిన్నబిడ్డలవలె పిలిచిన వారిదగ్గరఁ జేరువాఁడనితా; బట్టబయటి ధనము = పూడ్చిన నిధివంటివాఁడుకాఁడు; దాని నెత్తుటకు త్రవ్వట, బలి, పూజ, అదృష్టము మొదలగు సాధనము లెన్నో కావలయును. ఈ ధనము ఏ ప్రయత్నము అక్కఱలేక చెయిపెట్టినచోట లభించుననితా; పట్టపగటి వెలుగు = రాత్రి వెలుగు ఎంతగొప్పదైనను సుసకు మసకుగానే చీఁకటి గలిసియుండును ఇదట్లుగాక సందేహములకవకాశము లేక వెలుగునది.

౨. పచ్చిపాలలోని వెన్న = కాఁచుట, తోడంటుపెట్టుట మొదలగు కష్టములేవియు ఇందులేవు. పచ్చిపాలలోనే దేవినఁ జాలును, చేతికబ్బును; బచ్చెనపాసినరూపు=ఇతరులు వన్నె వేసిన 'చూపాకారం' వస్తువుకాదు. స్వతస్సుందరమైనది; బచ్చు చేతివోరగల్లు= వెండిబంగారులు నాణెము చూచి కుదువయుంచుకొను వైశ్యుఁడు బచ్చు; వాణ్యము చూచురాయి ఒరగల్లు; వెండిబంగారుల విలువ బచ్చు ఒరగంటిమీఁద గీచి చూచునట్లు భక్తుఁడు పరమాత్మునిఁ నాధారముగాఁ గొని ప్రపంచపు విలువ లెఱుఁగుననితా.

3 పలుకులలోని తేఁట = వేరువేరు అర్థములను పదములు తెలిపినను ఆయర్థములన్నిటిలోను సారభూతమై నిర్మలమైన యర్థము పరమాత్ముఁడే యనుట. బలిమి = శక్తి; ఎలమి = ప్రేమ; ఈ రెంటిచేతను జీవులజీవమును నిల్పినవాఁడు.

—: పల్లవి :—

౧. ; రి సా ; స । సా ; రి స ని సా గ, రి గా । ; గ రి గ ప మ । పా ; ; ప మ గ రి

భ క్తి కొ ల ది వా డే ప ర మా త్ము డు

తాళ్ళపాకపాటలు

, స స ని ధా ప ద మా | ప ధ నీ ధ ని ధ స నీ | ప ధ నీ గ రి | సా , , , ,

పట్ట ప గ ట్టివె లు గు పరమా త్ము డు

, ని ని గ రి స | స రి స ని ప ధ సా | రి సా , రి స ని ధా ప మ | గా ప మ ని ధ ప ధ ప మ గ రి || స ని

ఎ ట్టయెదుట నే వు న్నా డి దే ప ర మా త్ము డు

(భక్తి)

౨. ౹ స స నిధ ప మా గా | ని దా ౹ ని సా గ రి స | సా రి సా రి స ని ధా ౹ మ | గ మ గ ధ ధా ప ధ ప మ గ రి ‖ స ని
భు క్తి ము క్తి దా నె యి చ్చు భు వి ప ర మా త్ము డు

౩ ౹ స రి నీ ధ ప మా గ | ని దా ౹ ని స రి గా గ | గ రి గ రి స రి స ని ధ ౹ ధ స | ధా ౹ ప మా గ మ గ రి ‖ స ని
భు క్తి ము క్తి తా నె యి చ్చు భు వి ప ర మా త్ము డు (భ క్తి)

—: చరణము :—

౧. ౹ ప ధ ప పా | మ పా ప ధ మ | ౹ గ ప రి గ ప మ | పా ౹ ౹ ౹ ౹
ప ట్టి న వా రి చే బి డ్డ ప ర మా త్మ డు

౨. ౹ ప ధ ప పా | ప ధ ని ధ ప మ పా ద మ గా | ౹ ప మ గ రి గ గ ప మ ని ధ | పా ౹ ౹ గా
ప ట్టి న వా రి చే బి డ్డ ప ర మా త్మ డు

౹ గ గా గా | గ మ గ రీ ౹ స రి స | స స రి ప మ గా రి | సా ౹ ౹ ౹ ౹
బ ట్ట బ యా టి ధ న ము ప ర మా త్మ డు

౧. వెరవు = రీతి యథార్థస్వరూపము. దేహము = పంచభూతములు మొదలగు జడప్రకృతి జీవునికిని, ఈశ్వరునికిని శరీరమైనది. మరి జీవుఁడును ఈశ్వరునికి శరీరమే.

౨. జ్ఞేయము = తెలియఁదగినది ; మనసు = ఇది 'భూమిరాపోనలో వాయుః ఖం మనోబుద్ధిరేవచ, అహంకార ఇతీయం మే భిన్నా ప్రకృతిరష్టధా' అను భగవద్గీత (౭-౪) చెప్పిన తక్కిన యేడు ప్రకృతులకును ఉపలక్షణము. జ్ఞానగమ్యమే = జ్ఞానమును జ్ఞేయమును ఐన ఆత్మపరమాత్మలే యనుట = వాఙ్మయత్వము లేదు గనుక. మనసు - ప్రకృతి - ఆత్మపరమాత్మల స్వరూపజ్ఞానమును సాధించునది యని యర్థము. వారి లీలావిభూతిని ఇది ప్రకాశింపఁజేయునని తా.

౩. క్షరము = నామరూపముల మార్పును బొందునది. సరవిగా = క్రమముగా ; సాత్త్వికము = సత్త్వగుణోద్భవము వలనఁ గలుగునట్టిది. సాక్షి = సర్వజ్ఞుఁడు. కూటస్థుఁడు = జడప్రకృతి సంసర్గము లేని శుద్ధజీవుఁడు.

స్థూలముగా చూచువారికి పరము, అపరము, జ్ఞానము, జ్ఞేయము, జ్ఞానగమ్యము, క్షరము, అక్షరము, సాక్షి, కూటస్థుఁడు ఇత్యాది పదములచే భగవద్గీతలో అందందుగల విషయములే ఇందును వివరింపఁబడినవని తోఁచును. కాని రెంటికిని సాక్షాత్తుగా సంబంధము కానరాదు.

—: పల్లవి :—

౧. సా ని ధ ప మా | ధా (సా ((| ని సా రీ సా | ని ధా నీ సా
ఓ హో డేం డేం ఒ గి బ్ర హ్మ మి ది య ని

సా (స ని ధా | ప మా గ రి గా | గ సా గ మ గ ప | పా (((ప ధ
సా హ స ము న క్షు ఉ చా టె డి

(౫౩)

రామక్రియరాగము — మిశ్రచాపుతాళము

(సం. ౫ ; సంకీ. ౨౨౧)

—: పల్లవి :—

ఓహో డేండేం - ఒగి బ్రహ్మవిది యని — సాహసమున శ్రుతి - చాటెడిని. ॥ ఓహో ॥

—: చరణములు :—

౧. పరమును నపరము - ప్రకృతియు ననఁగా | వెరవు దెలియుటె వి - వేకము,
పరము దేవుఁడున - పరము జీవుఁడు | తిరమైన ప్రకృతియె - దేహము. ॥ ఓహో ॥

౨. జ్ఞానము జ్ఞేయము - జ్ఞానగమ్యమును | ఊని తెలియుటె - యోగము,
జ్ఞానము దేహాత్మ - జ్ఞేయము పరమాత్మ | జ్ఞానగమ్యమే - సాధించు మనసు. ॥ ఓహో ॥

3. క్షరము నక్షరము - సాక్షి పురుషుఁడని | సరవిఁ దెలియుటే - సాత్వికము,
క్షరము ప్రపంచము - అక్షరము కూటస్థుఁడు | సిరి పురుషోత్తముఁడె - శ్రీవేంకటేశుఁడు. ॥ ఓహో ॥

లఘుటీక :—

(ప.) డేండేం = చాటింపునకుపయోగించు నగారావంటి వాద్యముల నాదానుకరణ శబ్దము ; ఒగి = క్రమముగా ; విశిష్టాద్వైతమతమున మూఁడు తత్త్వములు : ప్రకృతి, జీవుఁడు, పరమాత్ముఁడు. వాని పరస్పరసంబంధము ఇందు వివరింపఁబడినది.

(౫౮)

రామక్రియరాగము — ఆదితాళము

(సంపు. ౫ : సంకీ. ౨౭౩)

—: పల్లవి :—

మరలి మరలి జయ - మంగళము — సారిది నిచ్చలును - శుభమంగళము. ॥ మర ॥

—: చరణములు :—

౧. కమలారమణికి - కమలాక్షునకును । వమతల జయజయ - మంగళము,
అమరజననికి - అమరవంద్యునకు । సుముహూర్తముతో - శుభమంగళము. ॥ మర ॥

౨. జలధికన్యకును - జలధిశాయికిని । మలయు మను శుభం - మంగళము,
కలిమికాంతకా - కలికి విభునికిని । నుళువుల నారతి - శుభమంగళము. ॥ మర ॥

౩. చిత్తజుతల్లికి - శ్రీవేంకటపతికి । మత్తిల్లిన జయ - మంగళము,
ఇత్తల నత్తల - ఇరవు కౌఁగిటి । జొత్తుల రతులకు - శుభమంగళము. ॥ మర ॥

౨. సా నిధపధమ। నిధాగరీస। నినీసరిసరి। సనిధపధనీ
ఓ హో డేం డేం ఒగిబ్రహ్మ మిది యని

సారిసనిధప। మగరిసరిస్రీ। సగరిగమనిధ। పా ౹ మగమపధ
సా హా స మున శ్రు తిచా టె డి ని

—: చరణము :—

పధాపాపా। పధాపామా। పపానిధపా। మధపపమగా
పరమును నపరము ప్రకృతి యౌ నన గా

గగాగాధమ। గరీసరిస్రీ। సారిగరిగా। పా ౹ ౹ ౹ ౹ ౹
వర వుచి లియటె వి వే క ము

పధనిధపమాదా। ౹ నీసరిసా। సనీగరిగా। రిసనీసరిసా
పర ము దే వుడు వ పరము జీ వు డు

౹ పధసాసా। నిసనిధాపా। పా ౹ ౹ మగరి। గా ౹ గమపధ॥
థిరమైన ప్రకృ తి యే దే హా ము

(ఓహో)

౨. స గ రి స ని స గ రి గ మ మ | పా ; ధ ప మ గ రి సా ; ;

మ ర లి మ ర లి జ య మం గ ళ ము

3. ,, గ మ ప ధ | ని స ని ధ ప మ గ రి సా ; ;

,, జ య మం గ ళ ము

౧ గ మ ప పా ధ ని ధ ని | స స ని ధ పా మ మ గ ప మ గ రి స ని

సొ రి ది ని చ్చ లు ను శు భ మం గ ళ ము

౨. గ ధ ప ధ స ని ధా స గ రి స ని | ధ ని ధ స సా ; ని ధ ని ని ధ ప మ గ రి

సొ రి ది ని చ్చ లు ను శు భ మం గ ళ ము

—: చరణము :—

ప ధ పా మ ప మ మ | ధ ప ధ ని ధ ని ధ ప మ

క మ లా ర మ ణి కి క మ లా క్షు న కు ను

లఘుటీక :—

(ప.) మరలి = మరల ; సారెదిక్ = క్రమముగా ; నిచ్చలు = నిత్యము. శుభమనకును మంగళమనకును అర్థభేదము లేకున్నను, ఈ పునరుక్తి ఆదరాతిశయమును తెల్పును.

౧. మమతలక్ = ప్రేమపూర్వకముగా ; సుముహూర్తముతో = ఈ మంగళాశాసనము చేసిన ముహూర్తమే సుముహూర్తమని భా.

౨. మలయుచు = అతిశయించుచు ; కలిమికాంత = లక్ష్మి ; సులువులయారతి = సులభమైన హారతి ; రత్నాలముత్యాల ఆరతులక్కర లేదు ; పసపున్న మునగలిపిన నీళ్ళతోనైనను ఈ మంగళారతి యెత్తవచ్చునని భా.

౩ మత్తిల్లిన = మదమెక్కిన : అతిశయించిన ; 'జయం మంగళము' అను రేకులోని పాఠమున తాళమున కొకమాత్ర యెక్కువ ; 'మత్తిల్లి జయం' అనియైనను సవరింపఁదగును ; జొత్తుల = అనురాగములతో గూడిన.

—: పల్లవి :—

గ గ మ మ ప ప ద ధ | స ని ధ ని సా ॥
మ మ త ల జ య జ యా మం గ ళ ము

స రి ని ధ స ని స రి | స గ రి మ గ రి స స
అ మ ర జ న ని కి అ మ ర వం ద్యు న కు

స రి స ని ధ స సా | స ని ధ ప మా ప ద ప మ గ రి స ని
మముహూ ర్త ము లో శు భ మం గ ళ ము (మరలి)

24319
అన్నమయ్య ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాలయం.
అన్నమయ్యపేట, గుంటూరు-4

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానముల ముద్రాక్షరశాల, తిరుపతి 22—10—56.